

GÜMRÜKTE UZMAN GÖRÜŞÜ

Yıl: 9 • SAYI: 26 • Temmuz - Eylül 2010

• TARİFE CETVELİNDE SET HALİNDEKİ
EŞYANIN SINIFLANDIRILMASI
VE 2002/39 SAYILI GENELGE

• EKONOMİK ETKİLİ GÜMRÜK
REJİMLERİ VE MODERNİZE
GÜMRÜK KODU

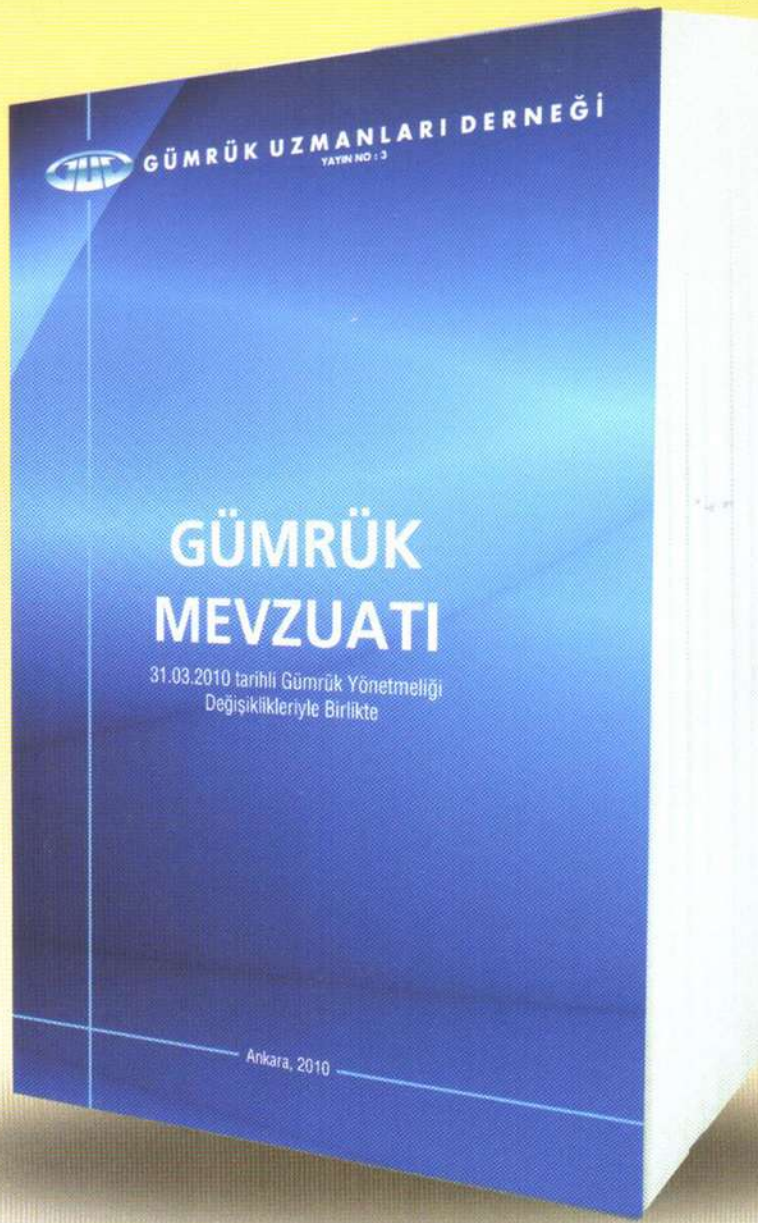
• KAMU YONETİMİNDE ETİK
KAVRAMININ GÜMRÜK MÜŞTƏŞARLIĞI
AÇISINDAN İNCELENMESİ

• 2010/1 SAYILI GENELGE
VE YENİ BEYAN SİSTEMİ

• GÜMRÜK KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK
YAPAN KANUNLAR HAKKINDA
GENEL BİR DEĞERLENDİRME

• TUTUN MAMULLERİ PAKETLERİNDEKİ
RESİMLİ UYARILARA İLİŞKİN ÜLKEMİZ
VE DÜNYA UYGULAMALARI

• 2010 DÜNYA GÜMRÜK FORUMU

KİTAPTAN BAŞLIKLAR

- 4458 sayılı Gümrük Kanunu,
- 5911 sayılı "Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un Gerekçesi,
- 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu,
- 2006/10895 sayılı Türkiye ile Avrupa Topluluğu Arasında Oluşturulan Gümrük Birliği'nin Uygulanmasına İlişkin Esaslar Hakkında Karar (Köprü Mevzuat),
- 4458 sayılı Gümrük Kanununun Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı (Karar Sayısı: 2009/15481),
- Gümrük yönetmeliği ve Ekleri (31.03.2010 Tarihli değişikliklerle Birlikte),
- Tasfiye Yönetmeliği

KİTAP ÜCRETİ

25⁰⁰
TL

Toplu Alımlarda
İndirim Uygulanır

GÜMRÜKTE UZMAN GÖRÜŞ

GÜNCEL GÜMRÜK VE DIŞ TİCARET DERGİSİ

YIL: 9

SAYI: 26

Temmuz - Eylül 2010

SAHİBİ:

Gümrük Uzmanları Derneği Adına
Yönetim Kurulu Başkanı
A. Kadir ÖZGEN

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ:

A. Ercan İLGÜZ

YAYIN KURULU:

İşıl Emine AVCI
Sinan AKYÜZ
Yusuf Engin ERENKUŞ
Sibel BAVLI
Emine Sultan ÇAPAR
Emine Bilgehan DAĞKIRAN

REKLAM YÖNETMENİ:

Serkan AKYILDIZ

GÜMRÜK UZMANLARI DERNEĞİ

YÖNETİM KURULU:

A. Kadir ÖZGEN
A. Ercan İLGÜZ
Serdar AY
Mustafa GÖKÇEOĞLU
Osman KURT

YÖNETİM ADRESİ:

Yüksel Cad. No: 46 Kat: 4
Kızılay / ANKARA
Tel: (312) 306 89 61
Faks: (312) 311 50 47
E-posta: gud@gud.org.tr •
www.gud.org.tr

ABONELİK:

Yıllık 4 adet dergi için abonelik bedeli
KDV Dahil 25,00 TL'dir.
Abonelik ve ayrıntılı bilgi taleplerinizi,
gud@gud.org.tr e-posta adresine veya
(312) 311 50 47 no'lu faks iletebilirsiniz.

ISSN: 1303-7722

Gümrükte Uzman Görüşün Basımı Kalkan Mat-
baacılık Ltd.Şti. tarafından gerçekleştirilmiştir.
1 Ocak 2010
Büyük Sanayi 1. Cad. Alibey İşh. No: 99/32
İskitler / ANKARA
Tel : 0.312 342 16 56 - 342 16 76 - 341 92 34
Fax : 0.312 384 57 46

Copyright © 2002-2010 Gümrük Uzmanları Derneği
Her hakkı saklıdır. Yaygın süreli yayın. Üç ayda bir
yayınlanır.
Dergi'de yayımlanan yazılardaki görüşler yazarlarına
aittir.

İÇİNDEKİLER

2 YÖNETİM KURULU

3 EDITÖRDEN

4 TARİFE CETVELİNDE SET HALİNDEKİ
EŞYANIN SINIFLANDIRILMASI
VE 2002/39 SAYILI GENELGE

Ahmet Ercan İLGÜZ / Berk YILDIRIM

12 EKONOMİK ETKİLİ GÜMRÜK
REJİMLERİ VE MODERNİZE
GÜMRÜK KODU

Hakan DENİZ / Engin SÜREN

40 KAMU YÖNETİMİNDE ETİK
KAVRAMININ GÜMRÜK MÜSTEŞARLIĞI
AÇISINDAN İNCELENMESİ

E. Bilgehan DAĞKIRAN

52 2010/1 SAYILI GENELGE
VE YENİ BEYAN SİSTEMİ

Mustafa ŞAHİN

58 GÜMRÜK KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK
YAPAN KANUNLAR HAKKINDA
GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Bekir DURUSOY

65 TÜTÜN MAMULLERİ PAKETLERİNDEKİ
RESİMLİ UYARILARA İLİŞKİN ÜLKEMİZ
VE DÜNYA UYGULAMALARI

Sebahattin KUŞ

77 2010 DÜNYA GÜMRÜK FORUMU

GÜMRÜK YÖNETİM KURULUNDAN

Gümrük Uzmanlarının mesleki bilgi ve deneyimlerini gerek Müsteşarlık çalışanlarıyla gerekse özel sektörle paylaşma imkanı bulduğu "Gümrükte Uzman Görüş" Dergisinin yeni sayısıyla huzurlarınızda olmanın sevinç ve heyecanını yaşıyoruz.

Yeni sayımız, Müsteşarlığımız için önemli günlerin yaşandığı bir dönemde yayınlanmaktadır. Bilindiği üzere, teşkilat yasa tasarısı bugünlerde Meclis Plan ve Bütçe Komisyonu'nun gündeminde ve yasalaşmayı beklemektedir. Müsteşarlığımızın teşkilat yapısını ve tüm personelin çalışma koşulları ile özlük haklarını iyileştirecek, bütün çalışanlarca kabul görecektir ve çalışma barışını ve verimliliğini sağlayacak bir teşkilat yasamızın olması en önemli dileğimizdir.

Gümrük birliğine giriş süreci ile birlikte 1995 yılında Müsteşarlık merkez teşkilatında görev yapmak üzere oluşturulan gümrük uzmanlığı mesleği 15 yıldır tarafımızdan en iyi şekilde yürütülmeye çalışılmaktadır. Mesleğimiz oluşturulurken Başbakanlığa bağlı diğer müsteşarlıklarda mevcut uzmanlıklar model alındı ve gerek mesleğe giriş sınavlarımız, gerekse çalışma usul ve esaslarımız buna uygun olarak düzenlendi.

Buna karşılık, 15 yıllık süreçte özlük haklarımız itibariyle Başbakanlığa bağlı diğer müsteşarlıklardaki uzmanların gerisinde kaldık. Bu nedenle, teşkilat yasamız gündeme geldiğinde, bu eşitsizliğin giderileceği hususunda bir umudumuz ortaya çıktı. Bu çerçevede, gümrük uzmanları olarak talebimiz, teşkilat yasamızda özlük haklarımızı Başbakanlığa bağlı çalışan diğer müsteşarlıklardaki uzmanlarla eşitleyecek düzenlemenin yapılmasıdır.

Gümrük uzmanları olarak kendimize şu soruyu soruyoruz: Başbakanlığa bağlı bir müsteşarlığın merkez teşkilatında çalışıyoruz, Başbakanlığa bağlı diğer müsteşarlıklardaki uzmanlar ile benzer KPSS puanlarıyla ve sınavlarla mesleğe giriyoruz, aynı yabancı dil barajlarını geçiyoruz, hatta 3 yıllık yardımcılık dönemi sonunda daha ağır koşullarda yeterlilik sınavına tabi tutuluyoruz, kariyer mesleği olarak tanımlanıyoruz, kurumumuzu gerek yurt içi gerekse yurt dışı hemen bütün toplantılarda temsil ediyor ve mevzuat çalışmalarının tamamında yer alırken, neden bir hazine uzmanı, bir dış ticaret uzmanı ya da bir TÜİK uzmanı bir gümrük uzmanından daha önemli olabiliyor? Bu soruya makul bir cevap veremediğimiz içindir ki bugüne kadar mesleğe başlayan gümrük uzmanlarının ortalama %40'ı başka kurumlara geçmek suretiyle kurumumuzdan ayrılmışlardır.

Bizler kendimizi Başbakanlığa bağlı diğer müsteşarlıklardaki uzmanlarla aynı yerde görüyor, teşkilat yasamızda özlük haklarımız itibariyle bunun sağlanmasını istiyoruz ve söz konusu düzenlemeyi hem Müsteşarlığımız hem de gümrük uzmanlığı mesleği için bir prestij meselesi olarak algılıyoruz.

Tüm çalışanları kucaklayacak, kuruma olan aidiyet duygusunu güçlendirecek, çalışma şevkini ve verimini artıracak bir teşkilat yasasına kavuşmak umuduyla okurlarımızla birlikte olmaktan mutluluk duyuyoruz.

Bir sonraki sayımızda görüşmek üzere...

A. Kadir ÖZGEN
Gümrük Uzmanları Derneği Başkanı

ZAMANLARI

EDİTÖRDEN

Değerli Okurlarımız,

Gümrükte Uzman Görüş Dergimizin 26. sayısı ile bir kez daha sizlerle birlikteyiz. Bu sayımızın yayımlanmasında emeği geçen ve katkı sağlayan tüm meslektaşlarımıza teşekkür ediyorum.

Bu sayımızda; Gümrük Uzmanı Berk YILDIRIM ile birlikte hazırladığımız makalede “Tarife Cetvelinde Set Halinde Eşyanın Sınıflandırılması ve 2002/39 sayılı Genelge”ye ilişkin görüş ve değerlendirmelerimiz, Gümrük Uzmanı Hakan DENİZ ve Gümrük Uzman Yrd. Engin SÜREN’in “Ekonomik Etkili Gümrük Rejimleri ve Modernize Gümrük Kodu”na, Gümrük Uzman Yrd. Mustafa ŞAHİN’in “2010/1 sayılı Genelge ve Yeni Beyan Sistemi” ve Gümrük Muayene Memuru Bekir DURUSOY’un “Gümrük Kanununda Değişiklik Yapan Kanunlar Hakkında Değerlendirmeleri”ne ilişkin makaleleri yer almakta.

Bu sayımızda ayrıca, Gümrük Uzmanı E. Bilgehan DAĞKIRAN ise “Kamu Yönetiminde Etik Kavramı”nı Gümrük Müsteşarlığı penceresinden incelemekte, Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu Uzmanı Sebahattin KUŞ tarafından hazırlanmış son günlerin değişmez gündem maddelerinden olan “Tütün Mamulleri Paketlerindeki Resimli Uyarıların Ülkemiz ve Dünya Uygulamaları” konusundaki değerli görüş ve incelemelerine de yer verilmektedir.

Konularında uzman tüm meslektaşlarımızı üzerinde çalıştıkları konularda edindikleri bilgi ve deneyimi paylaşımları için Gümrükte Uzman Görüş Dergisi’ne çağırıyor ve Derneğimizin faaliyetleri ile ilgili öneri, tavsiye ve katkılarınızı bekliyoruz.

A.Ercan İLGÜZ
Editör

TARİFE CETVELİNDE SET HALİNDEKİ EŞYANIN SINIFLANDIRILMASI VE 2002/39 SAYILI GENELGE

A. Ercan İLGÜZ | Gümrük Uzmanı
aeilguz@gumruk.gov.tr

Berk YILDIRIM | Gümrük Uzmanı
berk@gumruk.gov.tr

GİRİŞ

Bilindiği üzere sınıflandırma Gümrük Tarife Cetvelinde eşyanın yer aldığı Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonunun (GTİP) tespit edilme işlemidir. Bir eşyanın gümrük vergisi ve gümrükçe tahsil edilen diğer vergilerinin oranları, fona tabi olup olmadığı, ithalinin belli kurum ve kuruluşlara bırakılıp bırakılmadığı veya belli kurum ve kuruluşların iznine veya onayına tabi olup olmadığı, gözetim ve korunma ön-

“ *Bu çalışmada eşya sınıflandırmasında önemli bir yere sahip olan Tarifenin Yorumu ile İlgili Genel Kurallardan set halindeki eşyalara ilişkin 3(b) nolu kural ve bu kuralın uygulamasıyla ilgili olan 2002/39 sayılı Genelge üzerinde durulacaktır.* ”

lemleri gibi dış ticaret politikası önlemlerine tabi olup olmadığı GTİP'ine göre tespit edilmektedir.

Bu yüzden eşyanın Gümrük Tarife Cetvelinde doğru pozisyonda sınıflandırılması vergilerin etkin olarak tahsil edilmesi, istatistiklerin sağlıklı olması ve dış ticaret önlemlerinin doğru uygulanması açısından önem arz etmektedir.

Bu çalışmada eşya sınıflandırmasında önemli bir yere sahip olan Tarifenin Yorumu

ile ilgili Genel Kurallardan set halindeki eşyalara ilişkin 3(b) nolu kural ve bu kuralın uygulamasıyla ilgili olan 2002/39 sayılı Genelge üzerinde durulacaktır.

GENEL YORUM KURALI 1

Kural Metni: Bölüm, fasıl ve tali fasıl başlıkları sadece gösterici niteliktedir; yasal amaçlar için eşyanın tarifedeki yerinin saptanması, pozisyon metinlerine, ilgili herhangi bir bölüm veya fasıl notuna ve bu pozisyonlar veya notlar hükümlerinde aksi belirtilmedikçe aşağıdaki kurallara göre yapılır.

Açıklama: Tarife, uluslararası ticarete konu olan eşyayı, Bölüm, Fasıl ve Tali Fasıllara ayırarak sistematik bir şekilde göstermektedir. Bölüm, Fasıl ve tali Fasıllar içerdikleri eşyayı mümkün olduğunca kısa ve öz başlıklarla tanımlarlar. Bununla birlikte, birçok hallerde kapsadıkları eşyanın çok sayıda ve çeşitli oluşu nedeniyle Bölüm ve Fasıl başlıkları bunların tamamını göstermeye ve belirtmeye yeterli olmamaktadır.

Bu itibarla, (1) No.lu Kural; Bölüm, Fasıl ve Tali Fasıl başlıklarının sadece gösterici nitelikte olduğunu hüküm altına almakta ve dolayısıyla bu başlıklar eşyanın Tarifedeki yerinin saptanmasında yasal bir dayanak oluşturmamaktadır.

Bu kuralın ikinci kısmı, sınıflandırmanın: Pozisyon metinleriyle, Bölüm veya Fasıl Notlarına ve lüzumu halinde, pozisyon ve notlarda aksine bir hüküm bulunmadıkça, takip eden 2, 3, 4 ve 5 numaralı Kurallara göre yapılacağını belirtmektedir.

Sözü edilen set halindeki eşya, pozisyon metinlerinde, ilgili herhangi bir bölüm veya fasıl notunda belirtildiğinden ötürü Genel Yorum Kuralı 1 ve gerekirse 6 kullanılarak sınıflandırılmış olmaktadır ve dolayısıyla 3(b) nolu kural bu eşyaya uygulanmamaktadır.

Pozisyon metinleriyle, Bölüm veya Fasıl Notlarına göre sınıflandırma esasına göre birçok eşya, tarifeden yorumu ile ilgili diğer kuralların uygulanmasına gerek kalmaksızın sınıflandırılabilir. (Örneğin, canlı atlar (01.01 pozisyonu), 30 uncu Fasılın 4 No.lu Not hükmüne göre eczacılık müstahzarları (30.06 pozisyonu)).

Set halindeki eşyaların bazıları tarife cetvelinde ismen yer almaktadırlar. Örneğin 85.02 pozisyon metninde (Elektrik Enerjisi Üretim Grupları), 8215.10 veya

8215.20 tarife alt pozisyonlarında (En az bir parçası kıymetli metallerle kaplanmış takım halindeki eşya), (Diğer takımlar) olduğu gibi. Set halinde eşya bazen fasıl veya bölüm notlarında da tanımlanmış olmaktadır. (Fasıl 62'nin 3 nolu notundaki takım elbise tanımı)

Sözü edilen set halindeki eşya, pozisyon metinlerinde, ilgili herhangi bir bölüm veya fasıl notunda belirtildiğinden ötürü Genel Yorum Kuralı 1 ve gerekirse 6 kullanılarak sınıflandırılmış olmaktadır ve dolayısıyla 3(b) nolu kural bu eşyaya uygulanmamaktadır.

GENEL YORUM KURALI 3(b)

Kural Metni: 3(a) kuralının uygulanmasıyla, tarifedeki yeri tayin edilemeyen karışık ürünlerin ve çeşitli maddelerden oluşan veya çeşitli eşyanın birleşmesiyle meydana gelen mamuller ile perakende satılacak hale getirilmiş takım halinde bulunan eşyanın tarifedeki yeri, bunlara esas niteliğini veren madde veya eşya saptanabildiği

takdirde buna göre bulunur.

Açıklama: Bu kural sadece; karışımlar, çeşitli maddelerden oluşan bileşik eşya, çeşitli eşyanın birleşmesinden meydana gelen bileşik eşya ve perakende satılacak hale getirilmiş takım halinde bulunan eşya ile ilgilidir. Bu kural, sadece 3(a) kuralının yetersiz kaldığı hallerde uygulanabilir.

Bu durumlarda bir eşyanın Tarifedeki yeri, eşyaya mümeyyiz vasfını veren madde veya eşya hangisi ise, o madde veya eşyadan ibaretmiş gibi sınıflandırılır.

Bu kurala göre çeşitli eşyadan yapılmış birleşik eşya tabirinden, sadece çeşitli eşyanın birleşmesinden oluşan ve parçaları birbirine ayrılmaz bir bütün teşkil edecek şekilde birleştirilmiş olan eşya değil, aynı zamanda ayrılabilir parçaları olan eşya da anlaşılır. Ancak bu unsurlar birbirini tamamlayıcı olmalı ve ayrı parçalar halinde satışa arz edilmeyecek bir bütün oluşturmalıdır.

Bu son kategoriye şunlar örnek gösterilebilir:

- (1) Ayrılabilen veya kaidesi bulunan kül tablaları.
- (2) Evlerde kullanılan uygun şekil ve büyüklükte ve yeterli sayıda boş baharat kavanozları bulunan ve özel olarak düzenlenmiş çerçevesi (genellikle ağaçtan) olan baharat dolabı.

Genel bir kural olarak, bu birleşik eşya parçaları ortak bir ambalaj içine konulur.

“ Bu kurala göre çeşitli eşyadan yapılmış birleşik eşya tabirinden, sadece çeşitli eşyanın birleşmesinden oluşan ve parçaları birbirine ayrılmaz bir bütün teşkil edecek şekilde birleştirilmiş olan eşya değil, aynı zamanda ayrılabilir parçaları olan eşya da anlaşılır. Ancak bu unsurlar birbirini tamamlayıcı olmalı ve ayrı parçalar halinde satışa arz edilmeyecek bir bütün oluşturmalıdır. ”

Bu kuralda “perakende olarak satılacak hale getirilmiş takım halinde bulunan eşya” tabirinden aşağıda belirtilenler anlaşılır:

-İlk bakışta farklı pozisyonlarda sınıflandırılabilen, en az iki farklı parçadan mamul eşya, örneğin, altı adet fondü çatalı, bu kuralın kapsamına göre birtakım (set) sayılmaz, çatal olarak sınıflandırılır.

-Özel bir gereksinmeyi karşılamak veya belirli bir işlevi yerine getirmek üzere bir araya getirilmiş ürünler veya parçalardan mamul eşya ve

-Yeniden paketlemeye gerek kalmadan kullanıcılara doğrudan satış için uygun biçimde düzenlenmiş

eşya (örneğin; kutular içinde, kılıfın içinde vb. gibi).

Bu nedenle bu deyim, örneğin hazır yemeklerin hazırlanmasında birlikte kullanılması amaçlanan çeşitli gıda maddelerinden oluşan takımları kapsar.

3 (b) kuralına göre sınıflandırılacak takımlara şunlar örnek gösterilebilir.

-20.04 pozisyonunda sınıflandırılan patates cipsleriyle (french fries) birlikte ambalajlanmış biçimde bulunan ve çöreklerin içinde 16.02 pozisyonundaki sığır etinden oluşan, peynir içeren veya içermeyen sandviçten meydana gelen takımlar 16.02 pozisyonunda sınıflandırılırlar.

-Bir karton kutuya konulmuş olarak spagetti yemeği hazırlanmasında kullanılması amaçlanan pişirilmemiş bir spagetti paketi (19.02 pozisyonu) küçük bir poşet rendelenmiş peynir (04.06 pozisyonu) ve küçük bir teneke domates sosu (21.03 pozisyonu) içeren takımlar 19.02 pozisyonunda sınıflandırılır.

Bu Kural anlamında aşağıda yazılı ürünlerin bir araya getirilmiş olanları takım oluşturmaz. Örneğin:

-Bir kutu karides konservesi (16.05 pozisyonu), bir kutu karaciğer ezmesi (paté de foie) (16.02 pozisyonu), bir kutu peynir (04.06 pozisyonu), bir kutu dilimlenmiş domuz pastırması (16.02 pozisyonu) ve bir kutu sos kokteyli (16.01 pozisyonu); veya

-22.08 pozisyonundaki bir şişe alkollü içki ve 22.04 pozisyonundaki bir şişe şarap.

Bu iki örnekte ve benzeri durumlarda, her bir ürün veya madde tek başına uygun bir pozisyonda sınıflandırılır.

-Deri bir mahfaza (42.02 pozisyonu) içine konulmuş bir elektrikli saç makası (85.10 pozisyonu), bir tarak (96.15 pozisyonu), bir çift makas (82.13 pozisyonu), bir fırça (96.03 pozisyonu) ve dokumaya elverişli maddelerden havludan (63.02 pozisyonu) oluşan saç tuvalet takımı (seti) 85.10

“ *Yukarıda sözü edilen takımların sınıflandırılması, takıma mümeyyiz vasfını veren eşya veya birlikte kabul edilen eşya gruplarına göre yapılır. Bu Kural, üretim sanayiinde (örneğin, içeceklerde olduğu gibi) belirli miktarlar halinde ayrı ayrı paketlenmiş eşyaya uygulanmaz (ortak ambalaj içinde olsun olmasın).*

Burada yapılan açıklamaların Armonize Sistemi kuran Dünya Gümrük Örgütünün Genel Yorum Kurallarına paralel olduğu ülkemiz uygulamaları açısından 2002/39 sayılı Genelge nedeniyle zaman zaman sapmalar olduğu unutulmamalıdır. ”

pozisyonunda sınıflandırılır.

-Plastik mahfaza içine konulmuş (42.02 pozisyonu), bir cetvel (90.17 pozisyonu), bir hesap diskisi (90.17 pozisyonu), bir çizim pergeli (90.17 pozisyonu), bir kurşun kalem (96.09 pozisyonu) ve bir kalem açacağı (82.14 pozisyonu) içeren çizim takımları 90.17 pozisyonunda sınıflandırılır.

Yukarıda sözü edilen takımların sınıflandırılması, takıma mümeyyiz vasfını veren eşya veya birlikte kabul edilen eşya gruplarına göre yapılır. Bu Kural, üretim sanayiinde (örneğin, içeceklerde olduğu gibi) belirli miktarlar halinde ayrı ayrı paketlenmiş eşyaya uygulanmaz (ortak ambalaj içinde olsun olmasın).

Burada yapılan açıklamaların Armonize Sistemi kuran Dünya Gümrük Örgütünün Genel Yorum Kurallarına paralel olduğu ülkemiz uygulamaları açısından 2002/39 sayılı Genelge nedeniyle zaman zaman sapmalar olduğu unutulmamalıdır.

2002/39 SAYILI GENELGE

Bilindiği üzere Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği eki listelerde, çeşitli kurumların uygunluk değerlendirmelerine tabi tutulacak eşya GTİP'leri ile birlikte yer almakta ve söz konusu listelerdeki

eşyanın serbest dolaşıma girişinde, ilgili Bakanlığın izni aranmaktadır.

Anılan listelerde mevcut olan herhangi bir eşyanın, farklı GTİP'lerde yer alan iki veya daha fazla eşya ile birlikte perakende satılacak hale getirilmiş set halinde ithal edilmek istenmesi durumunda "set halindeki eşya" olarak değerlendirilerek GTİP tespiti yapılmaktadır.

Bu tespit sırasında Türk Gümrük Tarife Cetveli İzahnamesinin Genel Yorum Kuralları gereği, seti meydana getiren eşyadan mümeyyiz vasfı oluşturan eşya belirlenerek bu eşyanın GTİP'i setin GTİP'i olarak kabul edilmekte, mümeyyiz vasfı

oluşturan eşya belirlenemiyorsa seti oluşturan her bir eşyanın ait olduğu GTİP tespit edilerek 3 nolu Genel Yorum Kuralı gereğince bu GTİP'lerin sonucunda sınıflandırılmaktadır.

Bu durumda, set içinde yer alan eşyadan herhangi biri, anılan Tebliğler gereği belli bir kurumun iznine tabi olsa da, set olarak değerlendirildiğinden, o eşya sete mümeyyiz vasfını veren eşya olmaması nedeniyle bir başka GTİP'te sınıflandırılabilen, dolayısıyla izne tabi olan eşyanın, set içinde, ilgili kurumdan izin aranmaksızın serbest dolaşıma girmesi gibi bir sorunla karşılaşmaktadır. Yine set içindeki bir eşya farklı KDV oranına, Özel Tüketim Vergisi veya Dış Ticaret Rejimi'nin koyduğu yasak veya kısıtlamalara tabi olabilmektedir.

“ *Böylelikle, set halindeki eşyalar için; - Gümrük vergisinin Dünya Gümrük Örgütü Armonize Sistem Genel Yorum Kurallarına uygun olarak belirlenen tek tarife pozisyonu üzerinden tahsil edilirken - Alınması gereken ek mali mükellefiyet, KDV veya ÖTV'nin Genel yorum Kurallarına aykırı olarak seti oluşturan parçaların GTİP'leri üzerinden tahsil edilmesi sonucu doğmuştur.* ”

Örneğin; traş jeli, traş losyonu ve traş makinesinden oluşan bir sette, traş jeli 3307.10.00.90.19, traş losyonu 3307.10.00.10.00, traş makinesi 8212.10.90.10.19 GTİP'nde yer almaktadır. Traş jeli ve traş losyonu anılan Tebliğler eki listede bulunduğundan Sağlık Bakanlığının iznine, aynı zamanda ÖTV'ye tabidir. Eşya set olarak değerlendirildiğinde, traş makinesi mümeyyiz vasfı oluşturduğundan, eşyanın 8212.10.90.10.19 GTİP'nde sınıflandırılarak ithal edilmesi gerekmektedir. Bu durumda traş jeli ve traş losyonunun Sağlık Bakanlığında alınması gereken Kontrol Belgesi olmaksızın ve ÖTV tahsil edilmeksizin serbest

dolaşıma girmesi durumuyla karşılaşılmaktadır.

Bu nedenle hazırlanan 2002/39 sayılı söz konusu Genelgeyle:

- a) Türk Gümrük Tarife Cetveli'nin Genel Yorum Kuralları dikkate alınarak eşyanın set olarak GTİP'i belirlenmesi,
- b) Belirlenen bu GTİP esas alınarak gümrük vergisi tahsil edilmesi
- c) Ayrıca seti oluşturan her eşyanın ayrı ayrı GTİP'leri tespit edilmesi
- d) Tespit edilen bu GTİP'lere göre Dış Ticaret Mevzuatı uyarınca ibrazı gereken belgeler aranması, alınması gereken ek mali mükellefiyetler, KDV veya ÖTV Tebliği uyarınca alınması gereken vergiler tahsil edilmesi hüküm altına alınmıştır.

Böylelikle, set halindeki eşyalar için;

Gümrük vergisinin Dünya Gümrük Örgütü Armonize Sistem Genel Yorum Kurallarına uygun olarak belirlenen tek tarife pozisyonu üzerinden tahsil edilirken Alınması gereken ek mali mükellefiyet, KDV veya ÖTV'nin Genel yorum Kurallarına aykırı olarak seti oluşturan parçaların GTİP'leri üzerinden tahsil edilmesi sonucu doğmuştur.

GENELGE SONRASI DURUM

Söz konusu Genelgenin yayımı sonrası, genelge ile amaçlanan hususun gümrük idarelerince tam olarak anlaşılammış ve muhtelif tarihli tasarruflu yazılarla konuya açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

Burada ortaya çıkan en önemli sorun "perakende satılacak hale getirilmiş set halindeki eşya" ifadesinin yorumlanmasıdır. Yukarıda da değinildiği gibi Genel Yorum Kuralı (3b)'ye göre perakende satılacak hale getirilmiş set halindeki eşya:

- İlk bakışta farklı pozisyonlarda sınıflandırılabilen, en az iki farklı parçadan oluşan,
- Özel bir gereksinmeyi karşılamak veya belirli bir

“Burada ortaya çıkan en önemli sorun “perakende satılacak hale getirilmiş set halindeki eşya” ifadesinin yorumlanmasıdır. Yukarıda da değinildiği gibi Genel Yorum Kuralı (3b)'ye göre perakende satılacak hale getirilmiş set halindeki eşya: -İlk bakışta farklı pozisyonlarda sınıflandırılabilen, en az iki farklı parçadan oluşan, -Özel bir gereksinmeyi karşılamak veya belirli bir işlevi yerine getirmek üzere bir araya getirilmiş, -Yeniden paketlemeye gerek kalmadan kullanıcılara doğrudan satış için uygun biçimde düzenlenmiş eşyadır.”

işlevi yerine getirmek üzere bir araya getirilmiş,

-Yeniden paketlemeye gerek kalmadan kullanıcılara doğrudan satış için uygun biçimde düzenlenmiş eşyadır.

Yani birden fazla eşyanın bir araya getirildiği eşyaya (3b) nolu kuralın uygulanması için yukarıda değinilen şartların bulunması gerekmektedir. Bu şartlar karşılandıktan sonra set halindeki eşyaya esas unsuru veren madde veya eşyanın bulunup setin pozisyonunun tespit edilmesi sağlanmaktadır.

Bu aşama tamamlandıktan sonra seti oluşturan parçaların aynı zamanda birbirinden bağımsız kullanılması da mümkünse 2002/39 sayılı Genelge hükümleri işletilmelidir. Başka bir ifadeyle, eşyanın set halinde olduğunun anlaşılması anılan genelge kapsamına girmesi sonucunu doğurmamakta seti oluşturan parçaların birbirine ihtiyaç duymadan kullanılabilmesi durumunda

2002/39 sayılı Genelge kapsamına girmektedir.

Örneğin perakende satılacak halde bilgisayar monitörü, klavye, mouse ve bilgisayar kasasından (güç kaynağı, anakart, sürücüler ve diğer kartlar) oluşan bir set GYK (3b)'nin gerektirdiği şartları ta-

şımaktadır ve sete esas unsurunu veren bilgisayarın tarife pozisyonunda yani 84.71'de sınıflandırılması gerekmektedir.

Diğer taraftan söz konusu setin 2002/39 sayılı Genelge'ye tabi olup olmadığına ilişkin aşağıdaki görüşler farklı kişilerce savunulabilir ve bu durum söz konusu Genelgesinin uygulanma zorluğuna işaret etmektedir.

Söz konusu seti oluşturan parçalar bir bilgisayar sistemini oluşturduğundan ve tek başlarına kullanılmaları anlam ifade etmediğinden 2002/39 uygulanamaz.

Seti oluşturan her parça ayrı ayrı kullanılabilme imkanına sahiptir. Yani setin içerisindeki monitörü, klavyeyi vs. başka bilgisayarlara da takıp kullanmak mümkündür dolayısıyla bu set 2002/39 sayılı Genelge'ye tabidir.

Bir diğer örnek. Deri bir mahfaza (42.02 pozisyonu) içine konulmuş bir elektrikli saç makası (85.10 pozisyonu), bir tarak (96.15 pozisyonu), bir çift makas (82.13 pozisyonu), bir fırça (96.03 pozisyonu) ve dokumaya elverişli maddelerden havludan (63.02 pozisyonu) oluşan saç tuvalet takımı (seti) 85.10 pozisyonunda sınıflandırılır.

“ *Set halinde olan eşyayı oluşturan parçaların birbirinden bağımsız kullanılıp kullanılmaması kriteri uygulaması sorunlu olan ve net sınırların olmadığı bir kriterdir. Bu nedenle de gümrük idarelerinde farklı uygulamalara sebep olmaktadır. Aynı zamanda birçok eşyanın farklı parçaların bir araya getirilerek üretildiği düşünüldüğünde, her eşyayı oluşturan bölümlerin söz konusu genelge kapsamında değerlendirilmesi (Bir otomobilin bünyesinde bulunan motor sınıflandırma yapılırken ayırmak gibi) tarife mantığına ters bir durum ortaya çıkarmaktadır.* ”

Diğer taraftan söz konusu setin 2002/39 sayılı Genelge'ye tabi olup olmadığına ilişkin şu görüşlere yer verilebilir:

Söz konusu seti oluşturan parçalar bir tuvalet takımını oluşturduğundan ve tek başlarına kullanılmaları anlam ifade etmediğinden 2002/39 uygulanamaz.

Seti oluşturan her parça ayrı ayrı kullanılabilme imkanına sahiptir. Yani setin içerisindeki tarak, makas vs. birbirinden bağımsız olarak kullanılabilir. Dolayısıyla bu set 2002/39 sayılı Genelge'ye tabidir.

Görüüleceği üzere set halinde olan eşyayı oluşturan parçaların birbirinden bağımsız kullanılıp kullanılmaması kriteri uygulaması sorunlu olan ve net sınırların olmadığı bir kriterdir. Bu nedenle de gümrük idarelerinde farklı uygulamalara sebep olmaktadır. Aynı zamanda birçok eşyanın farklı parçaların bir araya getirilerek üretildiği düşünüldüğünde, her eşyayı oluşturan bölümlerin söz ko-

nusu genelge kapsamında değerlendirilmesi (Bir otomobilin bünyesinde bulunan motoru sınıflandırma yapılırken ayırmak gibi) tarife mantığına ters bir durum ortaya çıkarmaktadır.

Eşyanın set halinde olduğunun anlaşılması anılan genelge kapsamına girmesi sonucunu doğurmamakta seti oluşturan parçaların birbirine ihtiyaç duymadan kullanılabilmesi durumunda 2002/39 sayılı Genelge kapsamına girmektedir.

SONUÇ

Armonize Sisteme İlişkin Genel Yorum Kuralı (3b)'ye aykırılık teşkil etmesi nedeniyle ülkemiz dışında uygulamasının çok sınırlı olması, Düzenlenme amacı ve kapsamını aşar şekilde uygulanmakta olması ve bu durumun sık sık yükümlü ile gümrük idaresi arasında ihtilaflara yol açması, BİLGE sistemi üzerinde set halindeki eşyanın ayrıntılı beyanını sağlayacak bir alt modülün henüz bulunmaması,

Genelgenin düzenlenme amaçlarından birisini oluşturan seti oluşturan ürünlerin tamamı için ilgili teknik mevzuat ve uygunluk değerlendirmesi yapılması işleminin giderek piyasa denetimi vasıtasıyla yapılmaya başlanması,

Hususları göz önünde bulundurulduğunda **2002/39 sayılı genelgenin ilgili DGÖ kuralları ve piyasa denetim sistemi çerçevesinde yeniden değerlendirilerek kapsam, uygulama şekli ve BİLGE sistemine uyumu yönünden yeniden değerlendirilmesinde fayda görülmektedir.**

2002/39 sayılı genelgenin ilgili DGÖ kuralları ve piyasa denetim sistemi çerçevesinde yeniden değerlendirilerek kapsam, uygulama şekli ve BİLGE sistemine uyumu yönünden yeniden değerlendirilmesinde fayda görülmektedir.

EKONOMİK ETKİLİ GÜMRÜK REJİMLERİ VE MODERNİZE GÜMRÜK KODU

Hakan DENİZ | Gümrük Uzmanı
hdeniz@gumruk.gov.tr

Engin SÜREN | Kalkınma Bankası
Uzman Yardımcısı

BÖLÜM

GİRİŞ

Ekonomiler çoğu zaman dış ticaretleri ile büyüme eğilimine girerler. Çoğu zaman durgunlukta olan bir ekonominin de çıkış noktalarından en önemlilerinden biri ihracat olur. Küreselleşme neticesinde ülkeler arasında gerçekleşen mal ve hizmet ticareti ile sermaye hareketleri hız kazanmıştır. Ticaretin serbestleşmesi yönünde atılan adımlar, firmaların uluslar arası piyasalara daha da önem vermesine neden olmuştur. Ucuz hammadde ve aramalı temin etme ve gerçekleştirilen üretim için karlı pazarlar bulma amacı, firmaların uluslar arası ticareti hızlandırarak sürdürmesine neden olmak-

tadır. Dünyada, ticaret anlayışının yukarıda belirtildiği haliyle uluslar arası alanda gerçekleşen işlemleri artırarak devam ettirmesi birinci paragrafta verilen terzi, çiftçi arası değiş tokuşun uluslar arası alanda önemli boyutlara ulaşmasına neden olmaktadır. Bu durumda, gümrük mevzuatının konusunu oluşturan değiş tokuş işlemleri miktar ve önem açısından artmaktadır.

Bir eşyanın gümrük mevzuatının ilgi alanına girmesi için değiş tokuşa konu olması nedeniyle gümrüğe sunulması, yani eşyanın gümrük idaresine ya da gümrükçe tayin edilen veya uygun görülen herhangi bir yere getirilmesi üzerine, belirlenen usul ve esaslara uygun olarak, gümrük

idarelerine bildirim yapılması gerekmektedir. Gümrüğe sunulan eşya için gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanım belirlenmesi zorunludur. Gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanım ise eşyanın bir gümrük rejimine tabi tutulması, bir serbest bölgeye girmesi, Türkiye Gümrük Bölgesi dışına yeniden ihracı, imhası ya da gümrüğe terk edilmesidir.

Ekonomik etkili gümrük rejimlerine ulaşabilmek için gümrükçe onaylanmış işlem veya kullanım türlerinden, eşyanın bir gümrük rejimine tabi tutulması tabiri açıklığa kavuşturulmalıdır. "Gümrük rejimi" deyimi, serbest dolaşıma giriş rejimini, transit rejimini, gümrük antrepo rejimini, dahilde işleme rejimini, gümrük kontrolü altında işleme rejimini, geçici ithalat rejimini, hariçte işleme rejimini ve ihracat rejimini kapsar.

4458 sayılı Gümrük Kanununun 79 uncu maddesinde şartlı muafiyet düzenlemeleri ve ekonomik etkili gümrük rejimleri belirlenmiştir. Buna göre, şartlı muafiyet düzenlemesi, serbest dolaşımda olmayan eşyaya transit, antrepo, şartlı muafiyet sistemi kapsamında dahilde işleme, gümrük kontrolü altında işleme ve geçici ithalat rejimlerinin uygulanmasıdır. Bu tanımlamadan anlaşıl-

“ Gümrük Kanununun 79 uncu maddesinde şartlı muafiyet düzenlemeleri ile bir arada değerlendirilen ekonomik etkili gümrük rejimlerine, şartlı muafiyet düzenlemelerine ekleme ve çıkarmalar yapılarak ulaşılabilir. Şartlı muafiyet düzenlemelerinden transit rejiminin çıkarılması ve geri ödeme sistemi kapsamında dahilde işleme ve hariçte işleme rejimlerinin düzenlemelere ilave edilmesiyle ekonomik etkili gümrük rejimlerine ulaşılır. Bu durumda, ekonomik etkili gümrük rejimleri antrepo, dahilde işleme, gümrük kontrolü altında işleme, geçici ithalat ve hariçte işleme rejimleridir. ”

cağı üzere, eşyanın şartlı muafiyet düzenlemelerine tabi tutulabilmesi için serbest dolaşımda bulunmaması gerekmektedir. Şartlı muafiyet ifadesinden serbest dolaşımda bulunmayan eşyanın gümrük vergilerinden ve ticaret politikası önlemlerinden muaf tutulmasının, şartlı muafiyet düzenlemeleri kapsamında yukarıda belirtilen rejimlere ait şartları yerine getirmesine bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

Gümrük Kanununun 79 uncu maddesinde şartlı muafiyet düzenlemeleri ile bir arada değerlendirilen ekonomik etkili gümrük rejimlerine, şartlı muafiyet düzenlemelerine ekleme ve çıkarmalar yapılarak ulaşılabilir. Şartlı muafiyet düzenlemelerinden transit rejiminin

çıkartılması ve geri ödeme sistemi kapsamında dahilde işleme ve hariçte işleme rejimlerinin düzenlemelere ilave edilmesiyle ekonomik etkili gümrük rejimlerine ulaşılır. Bu durumda, ekonomik etkili gümrük rejimleri antrepo, dahilde işleme, gümrük kontrolü altında işleme, geçici ithalat ve hariçte işleme rejimleridir.

Geri ödeme sistemi kapsamında dahilde işlemenin şartlı muafiyet düzenlemeleri arasında yer almaması, bu sistem kapsamında ithal edilen

eşyaya ilişkin gümrük vergilerinin ithalat anında tahsil edilmesi ve taahhüt edilen ihracatın gerçekleşmesi ile iade edilmesidir. Hariçte işleme rejimi ise serbest dolaşımda olan eşyanın işlenmek üzere geçici olarak ihraç edilmesi olduğundan şartlı muafiyet düzenlemeleri tanımı içinde yer almaktadır. Transit rejimi ise bir şartlı muafiyet düzenlemesi olmasına karşın, ülke

ekonomisi üzerinde ciddi bir etkiye sahip olmadığından ekonomik etkili gümrük rejimleri elde edilirken şartlı muafiyet düzenlemelerinden çıkarılmaktadır.

Ekonomik etkili gümrük rejimleri, 4458 sayılı Gümrük Kanunu ile yukarıda belirtildiği şekilde belirlenmiştir. Ancak, bu belirleme gümrük mevzuatında belirtilen rejimlerin salt bir sınıflandırmaya tabi tutulması amacıyla yapılmamaktadır. Sınıflandırma yapılırken bu rejimlere ekonomik etkili denilmesi, rejimlerin ülke ekonomisi üzerinde değişikliklere neden olmasından kaynaklanmaktadır.

Ekonomik etkili gümrük rejimleri; ithalat, ihracat, yurtiçi üretim ve kamu gelirleri gibi

“ Ekonomik etkili gümrük rejimleri; ithalat, ihracat, yurtiçi üretim ve kamu gelirleri gibi ekonominin birçok sektörü üzerinde makro ve mikro düzeyde doğrudan etkileri ve sonuçları olan rejimler olduklarından bu ifade ile adlandırılırlar. ”

Ancak, bu muafiyet mutlak bir muafiyet değil, rejim şartlarının ve rejim amaçlarının gerçekleştirilmesi halinde tanınan bir muafiyet, yani şartlı bir muafiyettir¹.

“ Ekonomik etkili gümrük rejimlerinin ülke ekonomisine katkısı üretimde bir genişleme veya ihracatın artırılması şekillerinde olmaktadır. Bu durumların gerçekleştirilmesi için bu rejimlerde gümrük vergilerinden muafiyet tanınmaktadır. Ancak, bu muafiyet mutlak bir muafiyet değil, rejim şartlarının ve rejim amaçlarının gerçekleştirilmesi halinde tanınan bir muafiyet, yani şartlı bir muafiyettir. ”

ekonominin birçok sektörü üzerinde makro ve mikro düzeyde doğrudan etkileri ve sonuçları olan rejimler olduklarından bu ifade ile adlandırılırlar. Ekonomik etkili gümrük rejimlerinin ülke ekonomisine katkısı üretimde bir genişleme veya ihracatın artırılması şekillerinde olmaktadır. Bu durumların gerçekleştirilmesi için bu rejimlerde gümrük vergilerinden muafiyet tanınmaktadır.

Ekonomik etkili gümrük rejimleri ile ilgili değerlendirilebilecek diğer bir hususta, bu rejimlerin işlevleridir. Ekonomik etkili gümrük rejimlerinin üç temel işlevi vardır. Bunlar depolama, işleme ve kullanımdır. Bu işlevleri rejimler ile eşleştirmek gerekirse; depolama gümrük antrepo rejiminin, işleme dahilinde işleme, gümrük kontrolü altında işleme ve hariçte işleme rejimlerinin, kullanım ise geçici ithalat rejiminin işlevidir.

Makalemizde, 2913/92 sayılı Konsey Tüzüğü ile tesis edilen Topluluk Gümrük Ko-

du'nu yeniden düzenleyen 450/2008 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Tüzüğü 4 Haziran 2008 tarihli ve L145 sayılı Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde yayımlanarak, 24 Haziran 2008 tarihinde yürürlüğe giren Modernize Gümrük Kodu ile 4458 sayılı Gümrük Kanununda bahsi geçen ekonomik etkili gümrük rejimleri karşılaştırılacaktır.

Bu konular iki bölümde anlatılacak olup, birinci bölümde ekonomik etkili gümrük rejimlerinin ortak özelliklerine, ikinci bölümde ise ekonomik etkili gümrük rejimlerinin ortak hükümleri ile her bir ekonomik etkili gümrük rejiminin Topluluk Gümrük Kodu ile karşılaştırmasına değineceğiz.

EKONOMİK ETKİLİ GÜMRÜK REJİMLERİNE GENEL BAKIŞ

Ekonomik Etkili Gümrük Rejimlerinde Ortak Hükümler

Kavramlar

- a) Denetleyici gümrük idaresi, izin belgesinde belirtilen ekonomik etkili gümrük rejimini denetleyen gümrük idaresidir.
- b) Hesap, izin hak sahibinin ticari, vergi veya diğer hesap defterleri veya bu şekilde tutulan bilgidir.
- c) İşlem görmüş ürün, işleme faaliyetleri sonucunda elde edilen tüm ürünlerdir.
- ç) İşlem görmüş asıl ürün, rejim kapsamında elde edilmesi amaçlanan ürünlerdir.
- d) İşlem görmüş ikincil ürün, rejim kapsamında işleme faaliyetleri sonucunda elde edilen işlem görmüş asıl ürün dışında zorunlu olarak elde edilen ürünlerdir.

e) İzin, rejimden yararlanmak üzere verilen yetkidir.

f) İzin hak sahibi, rejimden yararlanmak üzere iznin verildiği kişidir.

g) Kayıt, hangi ortamda olursa olsun, özellikle eşya hareketini ve eşyanın statüsündeki değişiklikleri olmak üzere gümrük idarelerinin rejime ilişkin gözetim ve denetimlerini mümkün kılacak gerekli tüm bilgiyi ve teknik detayları içeren veri ve gümrük antrepo rejiminde stok kayıdır.

ğ) Kıymet ölçme yöntemi, çeşitli işlem görmüş ürünlerin imalinde kullanılan ithal eşya oranının, işlem görmüş ürünlerin değerine göre hesaplanması yöntemini,

h) Miktar ölçme yöntemi, çeşitli işlem görmüş ürünlerin imalinde kullanılmış ithal eşya oranının, ithal eşya miktarına göre hesaplanması yöntemini,

ı) Rejime giriş gümrük idaresi, izinde belirtilen, ekonomik etkili gümrük rejimine tabi eşyanın rejime girişine ilişkin gümrük işlemlerini yapan gümrük idaresi veya idareleridir.

j) Rejimi kapatan gümrük idaresi, izinde belirtilen, ekonomik etkili gümrük rejimine tabi eşyanın rejime girişi sonrasında yeni bir gümrükçe onaylanmış işlem veya kullanıma tabi tutulmasına veya hariçte işleme rejiminde eşyanın serbest dolaşıma girişine ilişkin gümrük işlemlerini yapan gümrük idaresi veya idareleridir.

k) Rejimin kapatılma süresi, geri ödeme sisteminin kullanıldığı dahilde işleme sonrası ithalat vergilerinin iadesi için veya hariçte işleme sonrası serbest dolaşıma girişte ithalat vergilerinin tam

veya kısmi muafiyeti için geçen süre de dahil olmak üzere rejim kapsamındaki eşyanın gümrükçe onaylanmış yeni bir işlem veya kullanıma tabi tutulmasının zorunlu olduğu süredir.

l) Üçgen trafik, gümrük idarelerinden sadece birinin Türkiye Gümrük Bölgesinde olması kaydıyla, rejime giriş gümrük idaresi ile rejimi kapatan gümrük idaresinin farklı olmasıdır.

m) Verimlilik oranı, belirli bir miktardaki ithal eşyasının işlenmesi sonucu elde edilen işlenmiş ürünlerin miktarı veya yüzde oranıdır.

İzne İlişkin Hususlar

Ekonomik etkili gümrük rejimlerinden faydalanma hakkı, bu hakkı talep eden kişinin başvurusu üzerine, gerekli koşulların sağlanıp sağlanmadığı tespit edilerek bir izne bağlanır. Bu durumda, eşyanın ekonomik etkili gümrük rejimlerinden faydalanabilmesi için talep eden kişinin ilgili gümrük idaresine başvurması gerekmektedir. Bu başvuru, şekli ve içeriği Gümrük Yönetmeliği ile belirlenmiş başvuru formu ile gerçekleştirilir. Bütün rejimler için geçerli olan ortak koşulların ve izin talep edilen rejime özgü koşulların sağlandığının tespit edilmesi halinde gümrük idaresince rejimi kullanım izni verilir.

“ Ekonomik etkili gümrük rejimlerinden faydalanma hakkı, bu hakkı talep eden kişinin başvurusu üzerine, gerekli koşulların sağlanıp sağlanmadığı tespit edilerek bir izne bağlanır. Bu durumda, eşyanın ekonomik etkili gümrük rejimlerinden faydalanabilmesi için talep eden kişinin ilgili gümrük idaresine başvurması gerekmektedir. ”

1.1.2.1 İzin Başvurusu

İzin başvurusu 1 no.lu ekte yer alan form kullanılarak yapılır. Gümrük idareleri yazılı talep üzerine iznin yenilenmesine veya bazı bölümlerinin değiştirilmesine izin verebilir.

İzin başvurusu;

a) Eşdeğer eşya kullanımına ilişkin başvurular hariç olmak üzere, “Dahilde İşleme Rejimi” bölümünde belirtilen şartları taşımayan eşya dışında bir eşya için,

b) Gümrük kontrolü altında işleme rejimi bölümünde

“Rejim Kapsamı Eşya ve İşleme Faaliyetleri” başlığı altında belirtilen eşya ve işleme faaliyetleri için,

c) Geçici ithalat rejiminde; ATA ve CPD karnelerinin kullanımı da dahil,

d) 1) Hariçte işleme rejiminde; önceden ithalatın olmadığı standart değişim sistemini de kapsamak üzere işleme faaliyetinin tamirata ilişkin olduğu durumlarda;

2) Önceden ithalatın olduğu standart değişim sisteminin kullanıldığı hariçte işlemeyen sonra serbest dolaşıma girişte,

3) İzin önceden ithalatın olmadığı standart değişim sistemini kapsamadığı ve gümrük idaresinin bu yönde değişikliğe izin verdiği durumda hariçte işleme sonrası serbest dolaşıma girişte,

4) İşleme faaliyetinin ticari nitelikte olmayan eşyaya ilişkin olması halinde hariçte işleme sonrası serbest dolaşıma girişte,

yazılı olarak veya bir veri işleme tekniği yoluyla normal usulde bir gümrük beyanıyla yapılabilir.

Geçici ithalat rejiminde sözlü beyanın kullanıldığı durumlarda bu bölümün "İzin Başvurusunda Gerekli Bilgi ve Belgeler" başlığının ikinci paragrafında belirtilen bilgileri içeren başvuru formunun ibrazı gerekmektedir. Bu belge iki nüsha olarak düzenlenir ve bir nüshası gümrük idaresince onaylanarak beyan sahibine verilir. Geçici ithalat rejiminde izin başvurusu herhangi bir tasarruf yoluyla da yapılabilir.

Başvuru Mercii

- a) Gümrük antrepo rejiminde; gümrük antrepusunun denetimi altında bulunacağı gümrük idaresine,
 - b) Dahilde işleme ve gümrük kontrolü altında işleme rejimlerinde; işleme faaliyetinin yapılacağı yere en yakın yetkili gümrük idaresine,
 - c) 1) Geçici ithalat rejiminde; eşyanın geldiği veya kullanılacağı yere en yakın yetkili gümrük idaresine,
 - 2) Eşyanın veya yapılacak işin niteliği itibarıyla, ayniyet tespiti ile ilgili önlemlerin alınmamasının rejimin kötüye kullanılmasına sebep olmayacağı haller ile ekonomik etkisi olmayan özel bir durumda getirilen eşya için Müsteşarlığa (Gümrükler Genel Müdürlüğü),
 - d) Hariçte işleme rejiminde; yetkili gümrük idaresine,
- başvurulur.

İzin Başvurusunda Gerekli Bilgi ve Belgeler

Gümrük idarelerince, 1 no.lu ekte yer alan örnek ile yapılan başvuru sırasında verilen bilgilerin yetersiz görülmesi halinde başvuru sahibinden ek bilgi ve belgeler istenir.

Başvurunun gümrük beyannamesi ile yapılabileceği durumlarda ise gümrük idareleri, beyanname düzeltme hükümleri saklı kalmak kaydıyla, başvuru ile birlikte en az aşağıdaki bilgileri ihtiva eden belgeyi başvuru sahibinden ister.

- a) Başvuru sahibinin, beyan sahibinin ve işleme faaliyetini yapan kişinin adı ve adresi,
- b) Eşyaya ilişkin işlemenin veya kullanımının niteliği,
- c) Eşyanın ve işlem görmüş veya işlenmiş ürünlerin teknik tanımı ve bunların ayırt edici özellikleri,
- ç) Ekonomik koşulların kodları,
- d) Tahmini verimlilik oranı veya bu oranı belirleme yöntemi,
- e) Rejimin tahmini kapatılma süresi,
- f) Rejimi kapatması öngörülen gümrük idaresi,
- g) İşleme veya kullanım yeri,
- ğ) Öngörülen nakil ve devir işlemleri,
- h) Sözlü beyan durumunda eşyanın miktarı ve kıymeti.

Gümrük idaresince gerekli görülmeyen veya gümrük beyannamesine girilebilen bilgilerin söz konusu belgede yer almasına gerek yoktur.

Ekonomik Koşullar

Dahilde işleme, gümrük kontrolü altında işleme ve hariçte işleme rejimlerine ait ekonomik koşulların yerine getirilmiş addedildiği hükümler saklı kalmak kaydıyla, ekonomik etkili gümrük rejimleri kullanım izinleri ekonomik koşullar incelenmeksizin verilmez.

Dahilde işleme rejiminde, ekonomik koşulların incelenmesi sonucunda ülke kaynaklarının kullanımının ekonomik açıdan mümkün olmadığı, ayrıntıları 2 no.lu ekte belirtilen aşağıdaki özel kriterler esas alınarak belirlenmesi gerekir.

- Yapılacak işleme faaliyeti için ithal edilecek eşya ile aynı kalite ve teknik özelliklere sahip eşyanın ülke içi üretiminin olmayışı,
- İthal edilecek eşya ile ülke içinde üretilen eşya arasındaki fiyat farklılıkları,
- Sözleşmeden doğan yükümlülükler.

Gümrük kontrolü altında işleme rejiminde, ekonomik koşulların incelenmesi sonucunda ülke dışı kaynakların kullanımının ülke içinde bir işleme faaliyeti yaratacağının veya işleme faaliyetinin devamlılığının sağlanacağı belirlenmesi gerekir.

Hariçte işleme rejiminde, ekonomik koşulların in-

“ Ekonomik etkili gümrük rejimi kullanım izni verilebilmesi için, iznin verilebilmesine ilişkin tüm şartların başvuru sahibince yerine getirilmesi ve bunun kanıtlanması gerekir. İlgili rejimin kullanılmasına ilişkin şartlar verilen izinde belirtilir. İzin hak sahibi, iznin verilmesinden sonra ortaya çıkan ve iznin devamını veya içeriğini etkileyebilecek olan her türlü gelişmeyi ilgili mercilere bildirmek zorundadır. ”

celenmesi sonucunda;

a) İşleme faaliyetinin ülke dışında yapılmasının, ülke içinde işleme faaliyeti yapanlar için ciddi bir zarara yol açmayacağı,

b) İşleme faaliyetinin ülke içinde yapılmasının ekonomik olmadığı veya teknik nedenlerle ya da sözleşmeden doğan yükümlülükler nedeniyle uygun olmadığı,

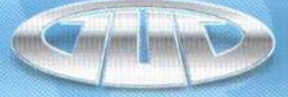
belirlenmesi gerekir.

Başvuru Sahibinin Sorumluluğu

İzin başvurusunda bulunan kişi, başvuru belgesini imzalayıp sunmakla; başvuru belgesinde yer alan bilgilerin doğruluğundan, başvuru bel-

gesiyle birlikte verilen belgelerin güvenilirliğinden, gümrük işlemleriyle ilgili bütün yükümlülüklere uymaktan dolayı sorumluluğu kabul etmiş sayılır.

Ekonomik etkili gümrük rejimi kullanım izni verilebilmesi için, iznin verilebilmesine ilişkin tüm şartların başvuru sahibince yerine getirilmesi ve bunun kanıtlanması gerekir. İlgili rejimin kullanılmasına ilişkin şartlar verilen izinde belirtilir. İzin hak sahibi, iznin verilmesinden sonra ortaya çıkan ve iznin devamını veya içeriğini etkileyebilecek olan her türlü gelişmeyi ilgili mercilere bildirmek zorundadır.

İznin verilmesi

Yetkili gümrük idaresince izin;

- Başvuru formu ile yapılan başvurularda 3 no.lu ekteki izin formu kullanılarak,
 - Gümrük beyannamesi ile başvurularda gümrük beyannamesinin kabul edilmesi ile,
 - İzin yenilenmesi veya bazı bölümlerinin değiştirilmesine ilişkin başvurularda, başvurunun uygun görüldüğünü belirten bir tasarrufla,
- verilir.

Başvuru Sahibine Bildirim

İzin verilmesine ilişkin karar veya başvurunun reddedilme nedenleri, başvurunun yapıldığı veya istenilen ek bilgi ve belgelerin gümrük idaresinin kaydına girdiği tarihten itibaren; gümrük antrepo rejiminde altmış gün, diğer rejimlerde otuz gün içinde başvuru sahibine bildirilir.

Belgelerin Saklanması

İzin başvuruları ve ekleri izni veren merci tarafından;

- Antrepo izni için iznin iptal edildiği veya geri alındığı takvim yılının sonundan itibaren,
 - Diğer ekonomik etkili gümrük rejimleri kullanım izni için iznin sona erdiği takvim yılı sonundan itibaren,
- beş yıl süre ile izin belgesiyle birlikte saklanır.

İzin başvurusunun reddedilmesi, feshedilmesi veya iptal edilmesi halinde, başvuru veya iznin reddedilme kararı ile ekleri, başvurunun reddedil-

diği, feshedildiği veya iptal edildiği takvim yılı sonundan itibaren beş yıl süreyle saklanır.

Ticaret Politikası Önlemlerinin Uygulanması

Eşyanın serbest dolaşıma girişi sırasında ticaret politikası önlemlerinin uygulanması öngörülüyorsa söz konusu önlemler eşyanın bir ekonomik etkili gümrük rejimine girişinde ya da bu rejime tabi oldukları süre zarfında uygulanmaz.

Eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesine girişinde ticaret politikası önlemlerinin uygulanması öngörülüyorsa söz konusu önlemler eşyanın ekonomik etkili gümrük rejimlerine tabi tutulmaları durumunda da uygulanır.

Gümrük kontrolü altında işleme sonucunda elde edilen işlenmiş ürünlerin serbest dolaşıma giriş rejimine tabi tutulması halinde işlem görmüş ürüne ilişkin ticaret politikası önlemleri uygulanır.

Serbest dolaşıma giriş rejiminde uygulanan ticaret politikası önlemleri,

- Gümrük Kanununun 18 ve 19 uncu maddeleri uyarınca Türk menşei koruyan,
- Standart değişim sistemi de dahil olmak üzere tamir gören,
- Dahilde işleme rejimi kapsamında olup, daha ileri düzeyde bir işleme faaliyetine tabi tutulmak üzere ihraç edilen

eşyaya, hariçte işlemeyi müteakip serbest dolaşıma girişi veya yeniden ithali halinde uygulanmaz.

Ticaret politikası önlemlerinin, eşyanın ihracatında uygulanması öngörülmüş ise, bu önlemler, güm-

rük antrepo rejimine tabi tutulmuş serbest dolaşımda bulunan eşyanın buralardan Türkiye Gümrük Bölgesi dışına çıkarılması sırasında da uygulanır.

Nakil ve Devir

İzinde, geçici ithalat rejimi dışında, kayıtları tutulmak şartıyla, ekonomik etkili bir şartlı muafiyet düzenlemesine tabi eşyanın bulunduğu

yerden farklı bir yere naklinin veya diğer bir izin hak sahibinin tesisine rejim kapatılmadan gönderilmesinin mümkün olup olmayacağı veya hangi şartlarda mümkün olabileceği belirtilir.

Eşyanın çıkış veya varış yerinin B tipi antrepo olması halinde nakil mümkün değildir. Eşyanın, aynı izinde belirtilmiş farklı yerler arasında nakli, herhangi bir gümrük işlemi gerekmeksizin yapılır.

Eşyanın, rejime giriş gümrük idaresinden izin hak sahibinin veya işleme faaliyetini yapan kişinin tesislerine veya kullanım yerine nakli, rejime giriş beyanı kapsamında yapılır. Yeniden ihracat amacıyla eşyanın çıkış gümrük idaresine nakli, rejim kapsamında yapılabilir. Bu durumda, yeniden ihracı için beyan edilen eşya Türkiye Gümrük Bölgesini terk etmediği sürece rejim kapatılamaz.

Ekonomik etkili gümrük rejimlerine tabi eşyanın, bir hak sahibinden diğerine devri yalnızca eşyanın devredildiği hak sahibinin kayıt yoluyla beyan izni kapsamında devrolunan eşyayı ilgili rejime tabi tutmasıyla mümkündür. Eşyanın kayıtlara girişi ve gümrük idarelerine bildirim, eşyanın devralan ki-

“ *Geçici ithalat rejiminde eşyanın bir izin hak sahibinden diğerine devri, devralan kişinin normal usulde yazılı bir gümrük beyanı ile eşyayı rejime tabi tutmasıyla da mümkün olur.* ”

şinin tesislerine ulaşması üzerine yapılır. Tamamlayıcı beyan verilmesine gerek yoktur. Geçici ithalat rejiminde eşyanın bir izin hak sahibinden diğerine devri, devralan kişinin normal usulde yazılı bir gümrük beyanı ile eşyayı rejime tabi tutmasıyla da mümkün olur.

Transit rejimi kapsamında Gümrük Müsteşarlığınca

yüksek risk içerdiği belirlenen eşyanın, ekonomik etkili gümrük rejimleri kapsamındaki nakil işlemlerinde transit rejimindeki teminat hükümleri uygulanır.

Kayıtlar

Geçici ithalat rejimi hariç olmak üzere, antrepo rejiminde antrepo işleticisi, dahilde işleme, hariçte işleme ve gümrük kontrolü altında işleme rejimlerinde izin hak sahibi veya işleme faaliyetini yapan kişi tarafından ilgili rejime ilişkin kayıtların tutulması zorunludur. Gümrük idaresi ilgili hususları içeren mevcut hesapları kayıt olarak onaylayabilir.

Denetleyici gümrük idaresi, rejim kapsamı eşyanın tamamının veya bir kısmının envanterinin çıkarılmasını isteyebilir.

Birinci fıkrada belirtilen tutulması zorunlu kayıtlar ile geçici ithalat rejimine ilişkin talep edilebilecek kayıtlar aşağıdaki bilgileri içermelidir.

a) Gümrük beyannamesinin verilmediği hallerde, beyannamenin doldurulması zorunlu kutularında bulunması gereken bilgiler,

- b) Rejimi kapatan gümrükçe onaylanmış bir işlem ve kullanıma ilişkin beyana ait bilgiler,
- c) Rejime girişe ve rejimin kapatılmasına ilişkin diğer belgelerin tarih ve sayısı,
- ç) İşleme faaliyetinin niteliği, elleçlemenin türü veya geçici kullanım şekli,
- d) Verimlilik oranı ve standart verimlilik oranının kullanılmadığı hallerde bu oranın hesaplanma yöntemi,
- e) Eşyanın bulunduğu yer ile nakil ve devrine ilişkin ayrıntıları da kapsayacak şekilde eşyanın takibini mümkün kılan bilgi,
- f) Eşyanın tespiti için gerekli ticari veya teknik tanımlar,
- g) Eşdeğer eşyanın kullanıldığı dahilde işleme rejiminde tüm eşya hareketinin takibini mümkün kılan bilgiler.

Gümrük idareleri depolanan, işlenen veya kullanılan eşyanın tabi olduğu rejimin denetimi ve gözetimini olumsuz etkilememesi şartıyla, yukarıda belirtilen bilgilerin bir kısmını istemeyebilir.

Verimlilik Oranı

Verimlilik oranı veya ortalama oranlar da dahil olmak üzere oran belirlenmesine ilişkin yöntem, izin belgesinde belirlenir. Oran mümkün olduğu ölçüde üretime veya teknik verilere dayalı olarak belirlenir. Bu verilerin mevcut olmaması durumunda aynı tür işleme faaliyetine ilişkin veriler esas alınır.

Faiz

Geçici ithalat rejimi ile dahilde işleme rejiminde işlem görmüş ürün veya ithal eşyası için gümrük yükümlülüğü doğması halinde, ithalat vergilerine ilave olarak Kanunun 207 nci maddesi uyarınca belirlenecek gecikme zammı oranında faiz tahsil edilir.

Faiz tahsilatı;

- a) Gümrük Kanununun 194 üncü maddesi uyarınca bir gümrük yükümlülüğünün doğması halinde,
- b) İmha sırasında ortaya çıkan hurda, atık ve dö-küntülerin serbest dolaşıma giriş rejimine tabi tutulması durumunda,
- c) İhraç edilen işlem görmüş asıl ürün miktarı ile orantılı olmak şartıyla işlem görmüş ikincil ürünlerin serbest dolaşıma giriş rejimine tabi tutulması durumunda,
- ç) Eşyanın ithalat vergilerinin henüz geri ödenmemiş veya kaldırılmamış olması şartıyla geri ödeme sistemi çerçevesinde yapılan serbest dolaşıma giriş başvurusunun sonucu olarak gümrük yükümlülüğünün doğması durumunda,
- d) Teminatın nakit olarak alınmış olması durumunda,
- e) İthalat vergilerine tabi eşyanın ithalat vergilerinden kısmi muafiyet suretiyle geçici ithali halinde % 3'ü üzerinden kesin olarak alınan ithalat vergilerinin tahsili yapılan kısmı için ve ithalat vergilerinden tam muafiyet suretiyle geçici ithal edilecek taşıtlar, konteynerler, paletler, yolcular tarafından ithal edilen kişisel eşya ve sportif amaçlı eşya,

ses, görüntü veya veri taşıyan eşya ve turistik reklam malzemesi, sergilenmek veya satılmak amacıyla getirilen eşya, doğal afetlerde gönderilen yardım malzemesi, sanat eşyası, antika eşya ve mücevherat, tip onaylama işlemi için getirilen eşyanın serbest dolaşıma girişi esnasında doğan gümrük yükümlülüğünde,

yapılmaz.

Rejimin Kapatılması

Genel Hükümler

İthal veya geçici ihraç eşyasının bir izin belgesi kapsamında iki veya daha fazla beyannameye konu olmaları durumunda, haksız vergi avantajına yol açılmayacak şekilde;

a) Şartlı muafiyet sisteminde, eşyanın veya ürünlerin gümrükçe onaylanmış yeni bir işlem veya kullanım için tahsisi, ilk önce yapılan beyan kapsamındaki ithal eşyası için rejimin kapatılmasına sayılır.

b) Hariçte işleme rejiminde veya geri ödeme sisteminin kullanıldığı dahilde işleme rejiminde işlem görmüş ürünler, ilk önce yapılan beyan kapsamındaki geçici ihraç veya ithal eşyasından elde edilmiş sayılır.

İzin hak sahibi rejimin kapatılmasını, belirlenebilir haldeki değişmemiş eşya veya işlem görmüş ürünlerin elde edildiği ithal veya geçici ihraç eşyası için de talep edebilir.

Rejim kapsamı eşyanın diğer eşya ile bir arada bulunması ve bunların tahrip olması veya telafisi mümkün olmayacak şekilde kaybı durumunda gümrük idareleri, izin hak sahibi tarafından, tahrip

olan veya yok olan rejim kapsamındaki eşyanın miktarına ilişkin olarak sunulacak delilleri kabul edebilirler. İzin hak sahibinin bu tür bir delili sağlama imkanı yoksa, tahrip veya yok olan eşya miktarı, tahrip veya yok olma olayının gerçekleştiği zamanda rejim kapsamında bulunan bu tür eşyanın oranına göre belirlenir.

Rejimin Kapatılma Başvurusu

İzin belgesinde öngörülen süre içerisinde veya en geç bu sürenin sona erdiği tarihten itibaren;

a) Şartlı muafiyet sisteminin kullanıldığı dahilde işleme rejiminde veya gümrük kontrolü altında işleme rejiminde, rejimin kapatılması için bir ay içerisinde,

b) Geri ödeme sisteminin kullanıldığı dahilde işleme rejiminde, ithalat vergilerinin geri verilmesi veya kaldırılması talebi için dahilde işleme izin belgesi/dahilde işleme izni ihracat taahhüdünün kapatılmasını müteakip üç ay içerisinde,

denetleyici gümrük idaresine başvuru yapılır.

(a) alt başlığında belirtilen süre içerisinde rejim kapatma başvurusu yapılmaması halinde, denetleyici gümrük idaresi rejimi resen kapatabilir.

Denetleyici gümrük idaresi tarafından aksi belirlenmediği takdirde, rejimin kapatılması ya da ithalat vergilerinin geri verilmesi veya kaldırılması başvurusu aşağıdaki hususları içerir:

a) İzin belgesinin tarih ve sayısı,

b) Kapatılma, geri verme veya kaldırılma talebine konu veya üçgen trafik sistemi çerçevesinde rejim kapsamına girmiş ithal eşyasının miktarı,

- c) İthal eşyasının gümrük tarife istatistik pozisyonu,
- ç) İthal eşyasının tabi olduğu ithalat vergilerinin oranı ve gümrük kıymeti,
- d) İthal eşyasının rejime girişine ilişkin beyannamelerin tarih ve sayısı,
- e) Rejime tabi tutulan değişmemiş eşya veya işlem görmüş ürünün, gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulmasına ilişkin gümrük beyannameleri veya diğer belgeler,
- f) Verimlilik oranı,
- g) Kapatılma işleminde kıymet ölçme yönteminin kullanıldığı durumlarda, işlem görmüş ürünlerin kıymeti,
- ğ) Ödenecek veya geri verilecek ya da kaldırılacak ithalat vergileri ve gerektiğinde ödenecek faiz tutarı (Bu tutar eşyanın beyanname verilmeden serbest dolaşıma girmiş sayılacağı durumların uygulanmasına dayanıyorsa bu husus ayrıca belirtilir.),
- h) Gümrük kontrolü altında işleme rejiminde, işlem görmüş ürünün gümrük tarife istatistik pozisyonunun ve gümrük kıymetinin belirlenmesi için gerekli unsurlar.

Bilgi Verme ve Bilgi Formları

1.1.9.1 Bilgi Verme

Gümrük idareleri, belirlenen süreler içinde, rejimler itibariyle aşağıdaki bilgileri Müsteşarlığa bildirir.

- a) Dahilde işleme ve gümrük kontrolü altında işleme rejimlerinde; verilen izinler ile ekonomik ko-

şulların yerine getirilmemesi nedeniyle reddedilen başvurular veya iptal edilen ya da feshedilen izinler,

- b) Hariçte işleme rejiminde; işleme faaliyetini yap-tıracak kişi dışında başka bir kişiye verilen izinler ile ekonomik koşulların yerine getirilmemesi nedeniyle reddedilen başvurular veya iptal edilen ya da feshedilen izinler.

Bu bildirim veri işleme tekniği yoluyla da yapılabilir.

Bilgi Formları

Gümrük idareleri, ilgili kişinin talebi üzerine veya resen aşağıdaki bilgi formlarını düzenleyebilirler.

- a) Gümrük antrepo rejiminde, elleçleme işlemlerinden önce eşyaya ilişkin gümrük yükümlülüğünün tespitini sağlayacak bilgilerin bildirim için INF 8 bilgi formu.

- b) Dahilde işleme rejiminde;

1) Vergi tutarları, faiz, teminat ve ticaret politikası önlemlerine dair bilgilerin bildirim için INF 1 bilgi formu.

2) Üçgen trafikte başkaca bir gümrükçe onaylanmış işlem veya kullanıma tahsis edilecek işlem görmüş ürünlere dair bilgilerin bildirim için INF 9 bilgi formu.

3) İthal eşyasında vergi muafiyetinden yararlanmak için üçgen trafikte önceden yapılan ihracata ilişkin bilgilerin bildirim için INF 5 bilgi formu.

4) Geri ödeme sisteminde, vergilerin geri verilmesi veya kaldırılmasına ilişkin bilgilerin bildirim için INF 7 bilgi formu.

c) Geçici ithalat rejiminde, yer değiştirmiş eşyanın gümrük yükümlüğünün tespitine veya halihazırda tahakkuk ettirilmiş vergilere ilişkin bilgilerin bildirimi için INF 6 bilgi formu.

d) Hariçte işleme rejiminde üçgen trafikte, işlem görmüş ürünlerde kısmi veya tam muafiyetten yararlanmak için, geçici ihraç eşyasına ilişkin bilgilerin bildirimi için INF 2 bilgi formu.

2. BÖLÜM

Ekonomik Etkili Gümrük Rejimleri Ortak Hükümlerinin Modernize Gümrük Kodu ile Karşılaştırılması

2913/92 sayılı Konsey Tüzüğü ile tesis edilen Topluluk Gümrük Kodu'nu yeniden düzenleyen 450/2008 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Tüzüğü 4 Haziran 2008 tarihli ve L145 sayılı Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde yayımlanarak, 24 Haziran 2008 tarihinde yürürlüğe giren Modernize Gümrük Kodu ile ekonomik etkili gümrük rejimleri kavramının kullanımı da son bulmaktadır. 4458 sayılı Gümrük Kanununun ikinci bölümünün üçüncü ayrımı olan "şartlı muafiyet düzenlemeleri ve ekonomik etkili gümrük rejimleri" yerini modernize gümrük kodunda "özel rejimler" almaktadır. "özel rejimler" kavramının kapsamı, modernize gümrük kodunun 135 inci maddesinde; dış ve iç

“ *Özel rejimler kavramına ilişkin olarak değinilebilecek son husus ise ekonomik etkili gümrük rejimlerinin Modernize Gümrük Kodu ile fonksiyonel olarak sınıflandırılmaya başladığıdır. Bu sınıflandırmada ekonomik etkili gümrük rejimlerinin üç temel fonksiyonu olan depolama, kullanım ve işleme esas alınmıştır.* ”

transiti kapsayan transit, geçici depolamayı, antrepoyu ve serbest bölgeleri kapsayan depolama, geçici kabul ve nihai kullanımı kapsayan özel kullanım ve dahilde ve hariçte işlemeyi kapsayan işleme olarak belirlenmiştir.

Özel rejimlerin kapsamında olan transit, ekonomik etkili gümrük rejimleri dışında kaldığından değerlendirilmeden geçildiğinde tanımın ikinci kısmını depolamanın oluşturduğu görülmektedir. Depolama kapsamına ise geçici depolama, antrepo ve serbest bölgeler girmektedir. Bu durumda, ekono-

mik etkili bir gümrük rejimi olan antrepo rejiminin özel rejimlerin depolama kısmının bir bölümü olarak değerlendirildiği ortaya çıkmaktadır.

Özel rejimler tanımının üçüncü kısmında ise geçici kabul ve nihai kullanımı kapsayan özel kullanımın yer aldığı görülmektedir. Bu durumda, ekonomik etkili gümrük rejimlerinden biri olan geçici ithalatın Modernize Gümrük Kodu ile özel rejimlerin özel kullanım kısmında ele alınmaya başlandığı görülmektedir.

Özel rejimlerin dördüncü kısmında ise dahilde ve hariçte işlemeyi kapsayan işleme yer almaktadır. Gümrük kontrolü altında işleme, dahilde işleme ve hariçte işlemeyi kapsayan üçlü ekonomik etkili gümrük rejimi grubu ise Modernize Gümrük Kodu

ile özel rejimlerin işleme kısmında ele alınmaya başlanmıştır.

Özel rejimler kavramına ilişkin olarak değinilebilecek son husus ise ekonomik etkili gümrük rejimlerinin Modernize Gümrük Kodu ile fonksiyonel olarak sınıflandırılmaya başladığıdır. Bu sınıflandırmada ekonomik etkili gümrük rejimlerinin üç temel fonksiyonu olan depolama, kullanım ve işleme esas alınmıştır.

İzne İlişkin Farklılıklar

4458 sayılı Gümrük Kanununda, 5911 sayılı Gümrük Kanunu ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılan değişiklikler ve bu değişikliklerin ardından 07.10.2009 tarihinde yürürlüğe giren Gümrük Yönetmeliği ile Modernize Gümrük Kodu ile Türk Gümrük Mevzuatı arasında izne ilişkin hususlarda farklılıkların giderilmesi yönünde ilerleme kaydedilmiştir. Yapılan son değişiklikler ile ekonomik etkili gümrük rejimlerinin her biri için ayrı başvuru formları düzenlenmesi yerine, bütün rejimler için ortak bir başvuru formu düzenlenmiştir. Bu başvuru formuna, rejimlere özgü olarak aranan belge ve bilgilerin temin edilebilmesi için devam formu niteliğinde ilave sayfalar eklenmiştir. Ancak, bu düzenleme ile sadece gümrük idarelerince verilen izinler için başvuru formlarının birleştirilmesi sağlanabilmiştir. Dış Ticaret Müsteşarlığınca verilen dahilde ve hariçte işleme izin belgeleri için başvuru süreci halen ilgili tebliğler uyarınca farklı şekilde işlemektedir.

Gümrük beyannamesi ile yapılacak olan izin başvurularında ise özel rejimler kavramının ekonomik

etkili gümrük rejimleri kavramından farklı olması nedeni ile içeriği etkilemeyen fakat şekli farklılıklar bulunmaktadır. Gümrük yönetmeliğinde "Geçici ithalat rejiminde; ATA ve CPD karnelerinin kullanımı da dahil" denilirken Modernize Gümrük Kodu Uygulama yönetmeliği taslağında "Geçici kabulde; ATA ve CPD karnelerinin kullanımı da dahil" denilmektedir.

Sözlü beyan ve başka bir tasarruf yoluyla beyan ile izin başvurusu yapılabilen durumlarda da iki mevzuat arasındaki tek farklılık yine geçici ithalat yerine geçici kabul tabirinin kullanılmasıdır.

İzin başvurusunun yapılacağı mercii, Modernize Gümrük Kodu Uygulama yönetmeliği taslağında geçici kabul için eşyanın ilk kullanılacağı yere için belirlenen gümrük idaresi olarak belirlenmiştir. Diğer rejimler için ise izinde belirtilen işlemlerin bir kısmının gerçekleştirildiği ve izni talep edenin gümrük işlemlerine ait ana hesaplarının bulunduğu yer için yetkilendirilen gümrük idaresi olarak belirlenmiştir. Diğer rejimler için belirlenen iki şartın birden sağlanamaması durumunda sadece ikinci şartın sağlanması yeterli kabul edilmektedir.

Başvurunun beyanname ile yapılacağı durumlarda istenilecek belge ve belgelere ilişkin olarak Gümrük Yönetmeliğinde Modernize Gümrük Kodu Uygulama Yönetmeliği taslağında belirtilenlerden başka, ekonomik koşul kodları ve öngörülen nakil ve devir işlemleri bulunmaktadır. Modernize Gümrük Kodu Uygulama Yönetmeliği taslağında ise Gümrük Yönetmeliğinden farklı olarak uygun durumlarda gümrük vergilerinin Modernize Gümrük Kodununun 53 üncü maddesinin 3 üncü fıkrasına göre hesaplanması talebi bulunmaktadır.

İznin verilmesi veya başvurunun reddedilmesi gibi hususlar başvuru sahibine Toplulukta rejimlere göre ayırım gözetmeksizin otuz gün içerisinde bildirilir. Türkiye’de ise bu süre antrepo rejiminde atmış gün olarak belirlenmiştir.

İzin, hem Türkiye’de hem de Toplulukta düzenlendiği veya izinde belirtilen tarihten itibaren geçerlidir. Ancak, Toplulukta istisnai olarak antrepo rejiminde izin, belge düzenlenmeden önce başlayabilir.

Antrepo rejimi izin süresi için hem Türkiye’de hem de Toplulukta bir üst sınır belirlenmezken, Toplulukta işleme ve özel kullanım için azami beş yıllık süre belirlenmiştir. Bu süre, tarım ürünleri için üç yıldır.

Modernize Gümrük Kodu Uygulama Yönetmeliği taslağında iznin askıya alınması, geri alınması ve yenilenmesine ilişkin hususlara “Ortak Hükümler” kısmında yer verilmiş olmasına karşın Gümrük Yönetmeliğinde bu hususlara değinilmemiştir. Taslağa göre, herhangi bir izin, Modernize Gümrük Kodunun 18 inci maddesinde belirtilen durumlar dışında iznin verilmesine ilişkin şartlardan bir veya birden fazlasının kaybedildiğinin anlaşılması durumunda askıya alınır. Askıya alma süresi otuz günü geçemez. Bu süre içerisinde, izni veren gümrük idaresi iznin geri alınıp alınmayacağını belirler. İzin durumuna bu süre içerisinde karar ve-

“ *Antrepo işletme izni, izin sahibinin talebi üzerine ya da gümrük idaresince ekonomik şartların yerine getirilmediğinin tespiti halinde geri alınabilir. İzin askıya alınması veya geri alınmasından önce, o izin kapsamında işlem gören eşya geri alma veya askıya alma işleminden etkilenmez.* ”

rilemeyeceği durumlarda, gümrük idaresi süre aşılmadan önce bu durumu nedenleri ve ilave edilecek süreyle birlikte izin sahibine bildirir.

Antrepo işletme izni, izin sahibinin talebi üzerine ya da gümrük idaresince ekonomik şartların yerine getirilmediğinin tespiti halinde geri alınabilir. İzin askıya alınması veya geri alınmasından önce, o izin kapsamında işlem gören eşya geri alma veya askıya alma işleminden etkilenmez. İzin yenilenmesi ise izni veren gümrük idaresi ta-

rafından gümrük mevzuatında ciddi değişiklikler olması halinde gerçekleştirilir.

Ekonomik Koşulların Karşılaştırılması

Ekonomik etkili bir gümrük rejimine veya Modernize Gümrük Kodundaki ifadesiyle özel rejimlere ilişkin izinlerin verilmesinde ekonomik koşullar incelenir. Ekonomik koşulların incelenmesine yönelik gelişmeler Gümrük Kanununda yapılan son değişiklik neticesinde 07.10.2009 tarihinde yürürlüğe giren Gümrük Yönetmeliği ile hız kazanmıştır. Ancak yaşana gelişmelerin ekonomik koşullar açısından sadece başlangıç olduğu söylenebilir. Bu bölümün ekonomik koşullar başlığı altında dahilde işleme için belirtilen ekonomik koşullar ve 2 no.lu ekteki ayrıntılı koşul kodları Modernize Gümrük Kodu Uygulama Yönetmeliği taslağında işleme rejimlerinin geneli için yer almış, ayrıca aşağıda belirtilecek olan şartlara da yer verilmiştir.

Hariçte işleme ve gümrük kontrolü altında işleme rejimleri için Gümrük Yönetmeliğinde belirtilen şartlara Modernize Gümrük Kodu Uygulama Yönetmeliği taslağında ayrıca yer verilmemekle birlikte genel olarak ülke içinde işleme faaliyetinde bulunan üreticilerin zarara uğramaması ve sözleşmeden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesi şartlarına yer verilmiştir.

Modernize Gümrük Kodu Uygulama Yönetmeliği taslağına göre bu yönetmeliğin 73 no.lu ekinde yer alan hassas ürünler listesi dışında kalan ürünler için ekonomik koşullar aranmaz.

Bu listede bulunan eşyadan aşağıdaki kodlarda belirtilen özelliklerden birini taşıyanlar için de koşullar aranmaz.

10: Eşyanın topluluk içinde temin edilememesi yani eşya ile aynı ticari kalite ve teknik özellikler ile sekizli kombine nomanklatür koduna sahip eşya bulunmaması

11: Eşyanın temin edilebilir olmasına rağmen fiyatı nedeniyle ticari faaliyeti ekonomik olarak uygulanamaz hale getirmesi

12: Topluluktan temin edilen eşya ile üretilen işlenmiş ürünün üçüncü ülke alıcısının ihtiyaçlarını karşılamaması ya da fikri sınai mülkiyet hakları nedeniyle işlenmiş ürünün topluluktan temin edilen eşya ile üretilmemesi

Serbest dolaşıma girişi için teknik düzenlemeler gerektiren eşyanın, ticari niteliği olmayan eşyanın, verilmesi ekonomik koşulların incelenmesini gerektiren izin altında işlenen eşyanın, hurma yağı ve hindistancevizi yağının katı ve akışkan bölümlerinin, hindistancevizi yağı ve hurma çekirdeği

yağının akışkan bölümlerinin, hurma çekirdeği yağı, babasu yağı veya hintyağının akışkan bölümlerinin, bir uçuşa hazırlık sertifikası verilen sivil hava aracı için kullanılan eşyanın, belirli silah ve askeri malzemede ithalat vergilerinin askıya alınmasından faydalanan eşyanın, numunelerin, marka elde edilmek üzere durum buğdayının, bilişim teknolojisi ürünlerine dönüştürülecek elektronik aksam, parça ve materyallerin, 2707 ve 2710 pozisyonlarındaki eşyayı elde etmek üzere 2707, 2710 ve 2902 pozisyonlarındaki eşyanın işlenmesinde ekonomik koşullar aranmaz.

Ayrıca; tamirat, elleçleme, atık ve artığın azaltılması, imha, parçaların yenilenmesi, tabii özelliklerin değiştirilmesi işlemleri ile işlem görmüş ürünün yeniden ihracını içeren bir taşeron sözleşmesinin, 3448/93(1) Konsey Yönetmeliğinin 11 inci maddesine uygun olarak arz dengesine göre belirlenen miktar kısıtlamaları içinde eşyanın rejime girişine izin veren yetkili makamdan alınmış bir belgenin varlığında ve işleme faaliyetine tabi tutulan eşyanın serbest dolaşıma girmesi durumunda ödenmesi gereken ithalat vergilerinin her bir başvuru ve bir takvim yılında sekizli kombine nomanklatür kodu için 300.000 avroyu aşmaması durumunda ekonomik koşullar incelenmez.

Dahilde işleme rejimine tabi tutulacak eşyanın; tarım ve ticaret politikası önlemlerinin uygulanmasını gerektirmesi veya anti-damping ve eş etkili vergiler ile mali yüklerle tabi olması ve bu başlığın beş ve altıncı paragraflarında belirtilen eşya dışında bir eşya olması halinde ekonomik koşullar incelenir.

Yukarıda belirtilen istisnaların dışında kalan ve ekonomik koşulların incelenmesi gereken du-

rumlarda inceleme, bu durumu Komisyona bildiren gümrük idaresinin talebi ile Komite tarafından yapılır. İnceleme talebi delillerin sonradan ortaya çıkması durumunda iznin verilmesinden sonra da yapılabilir. Gümrük idaresi delillerin iznin verilmesinden önce ya da sonra çıktığını incelemek zorunda değildir. Komitede yapılan inceleme Komisyonun inisiyatifinde de yapılabilir.

Ekonomik koşulların Komite tarafından incelenmesi durumunda başvuru veya izin sahibi incelemenin başladığından ve başvuru hakkında bilgilendirme yapılması için geçerli olan sürelerin durdurulduğundan haberdar edilmelidir.

İnceleme sonucunda, Komite ilk olarak benzer ürünleri üreten Topluluk üreticilerinin çıkarlarının olumsuz etkilendiği kanaatine varmalıdır. Ardından bu olumsuzluğun, işleme faaliyetinden faydalanacak olan Topluluk üreticilerinin menfaatlerinin ötesinde olduğu kanaatine varmalıdır. İşleme faaliyetinin faydasının değerlendirilmesinde bu faaliyet sebebiyle oluşan iş imkanları dikkate alınır.

1.3 Bilgi Formlarındaki Değişiklikler

Modernize Gümrük Kodu Uygulama Yönetmeliği taslağında, antrepo rejimi için kullanılan INF 8 bilgi formu INF UFH olarak, dahilde işleme rejiminde kullanılan INF 1, INF 5 VE INF 9 bilgi formları INF IP olarak, geçici ithalat için kullanılan INF 6 bilgi formu INF TA olarak ve hariçte işleme rejiminde kullanılan INF 2 bilgi formu INF OP olarak değiştirilmiştir. Geri ödeme sistemi kullanılan dahilde işleme rejiminde kullanılan INF 7 bilgi formu ise kaldırılmıştır.

2 Gümrük Antrepo Rejiminin Modernize Gümrük Kodu ile Karşılaştırılması

4458 sayılı Gümrük Kanunu ve Gümrük Yönetmeliğinde, gümrük antrepo rejimi ekonomik etkili gümrük rejimlerinin bir bölümü olarak ele alınmıştır. Geçici depolama "Gümrük Bölgesine Getirilen Eşyanın Gümrükçe Onaylanmış Bir İşlem veya Kullanıma Tabi Tutulmasına Kadar Uygulanacak Hükümler" başlığında farklı bir alanda incelenmiştir. Serbest bölgeler ise gümrük antrepo rejimi ve geçici depolamanın ikisinden de farklı olarak gümrükçe onaylanmış diğer işlem ve kullanım bölümünde incelenmiştir. Modernize Gümrük Kodunda yapılan fonksiyonel sınıflandırma ile gümrük antrepo rejimi, geçici depolama ve serbest bölgeler bir arada özel rejimler bölümünün depolama kısmında ele alınmıştır.

Bu şekilde sınıflandırılma yapılması ile geçici depolamanın ve serbest bölgeler genel olarak depolama işlevleri ön plana çıkarılarak, özel rejimlerin depolama başlığının bir parçası olarak ele alınmıştır. Bu durumda, ekonomik etkili bir gümrük rejimi olan antrepo rejiminin ülkemiz uygulaması ile Topluluk uygulamasının karşılaştırılması bu bölümün konusunu oluşturmaktadır.

2.1 Antrepo Tiplerinin Karşılaştırılması

Ülkemiz mevzuatında, antrepolar öncelikle genel ve özel antrepolar olarak iki kısma ayrılmakta, ardından bu iki kısım için üç tip antrepo belirlenmektedir. Genel antrepolar için A, B ve F tipleri öngörülmektedir. A tipi antrepo, işleticinin sorumlu olduğu, B tipi antrepo, kullanıcının sorumlu olduğu ve F tipi antrepo, gümrük idaresi tarafından işletilen antrepo olarak tanımlanmıştır. Özel antrepolar ise C, D ve E tiplerinden oluşmaktadır.

C tipi antrepo herhangi bir özel hükme tabi olmayan, D tipi antrepo eşyanın kayıt yoluyla beyan edilmesi halinde kullanılan, E tipi antrepo ise izin sahibinin depolama yerinin antrepo sayıldığı veya depolama yeri olmasa dahi eşyaya antrepo rejiminin uygulandığı antrepo tipleridir.

Topluluk mevzuatında, antrepo tipleri ülkemizde olduğu gibi, başta genel ve özel olarak ikiye bölünmüştür. Yalnızca izin sahibinin değil, rejimden faydalanmak isteyenlerin tümünün kullanımına açık olan genel antrepo için, kamu anlamına gelen "public" ifadesi kullanılmıştır. Bu kullanımla, bu tip antrepoların genel kullanıma açık olduğu belirtilmiştir. Kamu antrepoları sınıflandırılırken ülkemiz mevzuatı ile aynı mantık içinde hareket edilmiştir. Ancak, A, B ve F tipleri yerine sırasıyla tip 1, tip 2 ve tip 3 tabirleri kullanılmıştır. Özel antrepolar için ise herhangi bir sınıflandırma yapılmamıştır.

Ayrıca, ülkemiz mevzuatında yer alan, serbest dolaşımda olmayan eşyanın sergilendiği fuar ve sergilerin antrepo statüsünde olduğu hususuna Topluluk mevzuatında yer verilmemiştir.

2.2 Sürelere İlişkin Farklılıklar

Eşyanın gümrük antrepo rejimi altında kalabileceği süre her iki mevzuatta da sınır olarak belirlenmiştir. Ancak, sürenin sınırsız olmasının yine her iki mevzuatta istisnaları bulunmaktadır.

Ülkemiz mevzuatında, ihra-

cata bağlı önlemlerden yararlanabilecek tarım ürünlerinin ve beklemek suretiyle bozulabilecek eşya da dahil olmak üzere eşyanın antrepoda kalabileceği süreye sınırlama getirilebileceği belirtilmiştir. Ayrıca, antrepoda bulunan eşyanın gümrükçe onaylanmış başka bir işlem veya kullanıma tabi tutulması yönünde beyanname tescil ettirilmesi halinde işlemlerinin otuz gün içerisinde bitirilmesi gerekir. Eşyanın antrepoda kalabileceği süre konusunda bir sınırlama konulmuş ise; eşyanın antrepoya alındığı tarihten veya antrepolar arası nakil yoluyla başka bir antrepodan gelen eşyanın ilk antrepoya giriş tarihinden itibaren hesaplanır. Antrepoda bulunan eşya için gümrükçe onaylanmış bir işlem ve kullanım tayin edilmesine ilişkin beyannamenin tescilinden itibaren otuz gün içinde işlemleri bitirilmeyen eşya ile bir süre tayin edilmiş ise bu sürede kaldırılmayan eşya tasfiye edilir.

Modernize Gümrük Kodunda, eşyanın rejime tabi tutulacağı süreye; depolamanın yapıldığı binanın gümrük makamları tarafından işletildiği ve herhangi bir kişi tarafından geçici depolama ama-

cıyla kullanılmasının mümkün olduğu haller ile bilhassa eşyaların türünün ve mahiyetinin, uzun vadeli depolama söz konusu ise insan, hayvan veya bitki sağlığına ya da çevreye zarar verebileceği istisnai hallerde gümrük makamlarınca sınırlama getirilebileceği ifade edilmektedir. Ancak, bu sürelerin ne kadar olacağı, sürenin baş-

“ Bu ifadeden anlaşılacağı üzere, gümrüksüz satış mağazalarına antrepo tipleri arasında yer verilmemiş olmakla birlikte, mağazaların perakende satış kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. ”

langıcının nasıl hesaplanacağı ve süre aşımı durumunda yaptırımın ne olacağı hususlarına özel olarak değinilmemiştir.

2.3 Ortak Depolamaya İlişkin Farklılıklar

Ülkemiz mevzuatında ve Modernize Gümrük Kodunda serbest dolaşımda bulunan eşya ile serbest dolaşımda bulunmayan eşyanın ortak depolanmasına izin verilmektedir. Ancak, bu depolama her bir eşyanın gümrük statüsünün belirlenmesini imkansız kılıyor ise, ülkemiz mevzuatında sadece aynı gümrük tarife pozisyonunda yer alan, aynı ticari niteliğe ve aynı teknik özelliklere sahip eşyanın birlikte depolanmasına izin verilir.

Modernize Gümrük Kodunda ise aynı gümrük tarife pozisyonunda yer alan, aynı ticari niteliğe ve aynı teknik özelliklere sahip eşyanın yanında, aynı gümrük tarife pozisyonunda yer alan, aynı ticari niteliğe ve benzer teknik özelliklere sahip eşyaya da gümrük denetimi üzerinde etkisi olmaması, sahtecilik riskini artırmaması ve haksız ithalat vergisi avantajlarına sebep olmaması şartıyla izin verilir.

2.4 Perakende Satış ve Gümrüksüz Satış Mağazaları

Modernize Gümrük Kodu Uygulama Yönetmeliği taslağında "Depolama" başlığının ortak hükümler kısmında geçici depolama yerleri ve gümrük antrepolarının perakende satış amacıyla kullanılacağı belirtilmiştir. Ancak, gümrük antrepolarında perakende satışa, satışın üçüncü ülkelere seyahat eden yolculara, uluslararası kuruluş üyelerine, NATO güçlerine veya diplomatik ya da konsolosluk anlaşmaları kapsamında yapıl-

ması şartıyla izin verileceği ifade edilmiştir.

Bu ifadeden anlaşılacağı üzere, gümrüksüz satış mağazalarına antrepo tipleri arasında yer verilmemiş olmakla birlikte, mağazaların perakende satış kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Ancak, bu mağazalarda satış, üçüncü ülkelere seyahat eden yolculara yapılabilmektedir.

3 Dahilde İşleme Rejiminin Modernize Gümrük Kodu ile Karşılaştırılması

Modernize Gümrük Kodunda dahilde işleme rejimi, eşdeğer eşyaya ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, Topluluk dışı eşyanın ithalat vergilerine, yürürlükteki ilgili diğer hükümlerde öngörülen diğer masraflara ve eşyaların Topluluk Gümrük Bölgesine giriş çıkışını yasaklamadıkları müddetçe ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmadan Topluluk Gümrük Bölgesi dahilinde bir veya daha fazla işleme uygulamasında kullanılması olarak tanımlanmaktadır.

Dahilde işleme rejimi, üretim malzemelerinin kullanımını saklı kalmak kaydıyla, yalnızca rejime tabi tutulan eşyaların işlenmiş ürünler içinde teşhis edilebildiği hallerde kullanılabilir.

Eşdeğer eşya kullanılması durumunda, rejim, eşdeğer eşyalarla ilgili şartlara uygunluğun teyit edilebildiği hallerde kullanılabilir.

Ayrıca, dahilde işleme rejimi, serbest dolaşıma giriş için talep edilen teknik gerekliliklerin karşılanmasını sağlayacak işlemlerden geçmesi amaçlanan veya mutad elleçleme biçimlerine tabi tutulmak zorunda olan eşya için kullanılabilir.

Modernize Gümrük Kodunda, dahilde işleme rejiminin tanımı ve kapsamına yönelik olarak belir-

lenen yukarıdaki hususlardan elde edilebilecek çıkarımlar bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, eşyanın ithalat vergilerine tabi olmamasıdır. Buradan hareketle, vergilerin eşyanın rejime girişinde tahsil edilmesi ve rejimin şartlar yerine getirilerek kapatılması durumunda geri verilmesi olarak tanımlanan geri ödeme sisteminin kaldırıldığıdır. Bu durumda, dahilde işleme rejimi şartlı muafiyet sistemi olarak tanımlanan vergilerin teminata bağlanması esasına göre çalışacaktır.

Tanım ve kapsama yönelik yukarıdaki açıklamalardan çıkılabilecek ikinci husus ise eşyanın rejime tabi tutulduktan sonra yeniden ihracının şart koşulmamasıdır. Tanımda böyle bir şarta yer verilmediği gibi kapsam belirlenirken eşyanın serbest dolaşıma girişi için gerekli teknik düzenlemelerin yerine getirilebilmesini sağlamak amacıyla rejimin kullanılabilmesi belirtilmektedir. Buradan hareketle, Modernize Gümrük Kodunda yer almayan gümrük kontrolü altında işleme rejiminin dahilde işleme rejimi ile birleştirildiği sonucuna ulaşılabilmektedir.

Ayrıca, Modernize Gümrük Kodundaki bu tek dahilde işleme rejimi, gümrük tarafından ya da gümrüğün denetimi altında gerçekleştirildiği haller dışında, imhayı da kapsamaktadır².

3.1 İzne ilişkin Farklılıklar

Topluluk Gümrük Kodunda tüm özel rejimlere ait izinlere ilişkin hususlar "Ortak Hükümler" başlığı altında belirlenmiştir. İzin verilebilmesi için gerekli koşullar ve bu koşulların sağlanmış sayılacağı durumları daha önce incelediğimiz için burada tekrar değinilmesine gerek bulunmamaktadır.

Ancak, dahilde işleme rejiminde iznin verildiği makam açısından Topluluk ve ülkemiz uygulaması arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıkların temel nedeni, 4458 sayılı Gümrük Kanununun 80 inci maddesinde, dahilde ve hariçte işleme rejimlerine ilişkin hususların Bakanlar Kurulunca belirleneceğinin belirtilmiş olması ve Bakanlar Kurulu Kararı ile bu rejimlere ilişkin yetkinin Dış Ticaret Müsteşarlığına verilmiş olmasıdır. Dahilde işleme rejimi için bakıldığında düzenleyici birim ile uygulayıcı birimin, Topluluk uygulamasının aksine ülkemizde farklı olması rejimin işleyişinde sıkıntıların oluşmasına sebep olmaktadır. Bu sıkıntıların giderilebilmesi için yapılması gereken en önemli ve öncelikli iş ülkemizdeki bu farklılığın ortadan kaldırılmasıdır.

Dahilde İşleme Rejimine ilişkin işlemlerin, ülkemizde iki birim tarafından yürütülüyor olması iznin verileceği makam açısından farklılaştırmaktadır. Daha önce de belirtildiği üzere ülkemizde izin ve izin belgesi olmak üzere kapsamları farklılaştırılmış iki tip belge bulunmaktadır. İzin gümrük idaresi, izin belgesi Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından verilmektedir. Toplulukta ise böyle bir farklılaştırma bulunmamakta ve bütün izinler gümrük makamları tarafından verilmektedir.

Toplulukta iznin hangi gümrük idaresi tarafından verileceğinin belirlenmesi için başvuru sahibinin gümrük işlemleri için kullandığı ana hesapların bulunduğu veya erişilebildiği yer ve izin kapsamındaki faaliyetlerin en azından bir kısmının gerçekleştirildiği yer dikkate alınmakta ve bu şartları taşıyan yer için yetkili gümrük idaresi izni vermektedir. Bu durumda, iznin verilmesi için firmanın hesaplarının kontrol edilebilir olması ve gerçekleştireceği faaliyetlerin izlenebilir olması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Toplulukta, dahilde işleme rejimini kullanım iznini alabilmek için, diğer özel rejimlerde de olduğu gibi Modernize Gümrük Kodu Uygulama Yönetmeliği taslağının ekleri arasında bulunan form ile yetkili gümrük idaresine başvurmak gerekmektedir. Ancak, ülkemizde yukarıda belirtilen düzenleyici uygulayıcı farklılığı nedeniyle, izin için gümrük idaresine, izin belgeleri için Dış Ticaret Müsteşarlığına başvurmak gerekmektedir. 07.10.2009 tarihinde yürürlüğe giren Gümrük Yönetmeliği ile en azından, izin için gümrük idaresine yapılacak olan başvurularda diğer rejimlerle ortak bir form kullanımına başlanmıştır.

Dahilde işleme izninin süresi Toplulukta, diğer özel rejimlerle uyumlu biçimde 5 yıl olarak belirlenmiş ve tarım ürünleri için bu süre 3 yıla düşürülmüştür. İzin askıya alınmasına ve askıya alındığı durumlarda, izne ilişkin şartların yeniden sağlanamaması halinde geri alınmasına ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Ülkemiz mevzuatında ise izin süresi sektöre göre azami 12 ay olarak belirlenmiş ve üretim süreci 12 ayı aşan bazı ürünler için izin süresinin proje süresi kadar olacağı belirtilmiştir. Ancak, iznin askıya alınması ve izne ilişkin şartların yeniden sağlanamaması durumunda geri alınmasına ilişkin hükümlere yer verilmemiştir.

3.2 Eşdeğer Eşyaya İlişkin Farklılıklar

Eşdeğer eşya kullanımı Topluluk mevzuatında, bu tür eşyanın kullanımına dair izin verilmesi şartına başlanmıştır. Dahilde işleme rejiminde eşdeğer eşyanın kullanımının öngörülmemesi, ancak izin sahibinin bu hakkı kullanmak istemesi durumunda, hak sahibine izinde değişiklik yapılmasını talep etme imkan sağlanmıştır.

4458 sayılı Gümrük Kanunu ve Gümrük Yönetme-

liğinde, işlem görmüş ürünlerin eşdeğer eşyadan elde edilmesi yetkili makamların iznine bağlanmakta ve dahilde işleme rejimi kullanım izninde, eşdeğer eşyanın işleme faaliyetinde kullanılıp kullanılmayacağı ve hangi şartlarla kullanılabilceğinin belirtileceği ifade edilmektedir. Ancak, İhracat:2006/12 sayılı Dahilde İşleme Rejimi Tebliğinde bu hususlara yer verilmemektedir. Bunun neticesinde, eşdeğer eşya kullanımında bir disiplinsizlik oluşmakta ve izin sahipleri, denetim elemanlarınca yurt içinde bırakıldığı tespit edilen ithal eşyasının dahi, eşdeğer eşya kullanımı ile ihracatının gerçekleştirildiğini iddia etmektedir.

Modernize Gümrük Kodu Uygulama Yönetmeliği taslağında, bu Yönetmeliğin ekinde belirlenen bazı hassas ürünlerin eşdeğer eşya sayılmaları için combine nomanklatür kodu, boy-en oranı, eşyanın bileşenleri, kullanım amacı gibi özel şartlar belirlenmiştir. Ayrıca eşdeğer eşya kullanımına; yalnızca mutad işleme biçimlerinin uygulandığı hallerde, bir tercihlili düzenleme kapsamında düzenlenen menşe ispat belgesi eşliğindeki tercihlili olamayan eşyaya ithalat vergilerinden muafiyet sağlanan durumlarda ve haksız ithalat vergisi avantajına sebep olan hallerde izin verilmez. Ülkemiz mevzuatında ise bu tür özel düzenlemeler bulunmamaktadır.

3.3 İhracat Sayılacak İşlemler

Modernize Gümrük Kodu Uygulama Yönetmeliği taslağının 752-02 maddesinde rejimin kapatılması için ihracat sayılabilecek aşağıda belirtilen beş işleme yer verilmiştir.

a) İşlem görmüş eşyanın, 18 Nisan 1961 tarihli Diplomatik İlişkiler Hakkında Viyana Sözleşmesine ya da 24 Nisan 1963 tarihli Viyana Sözleşmesine veya diğer konsolosluk sözleşmelerine

veya 16 Aralık 1969 tarihli Özel Heyetler adlı New York Sözleşmesine uygun olarak ithalat vergilerinden muaf olmaya uygun kişilere teslim edilmesi

b) Üye devlet tarafından işlem görmüş eşyaya 918/83 no.lu Yönetmeliğin 136 ncı maddesine uygun olarak ithalat vergilerinden özel muafiyet verildiğinde eşyanın o üye devlet topraklarında bulunan diğer ülkelerin silahlı kuvvetlerine teslim edilmesi

c) Uzay gemisi ve ilgili ekipmanların teslim edilmesi, denetleyici idare, ithal malları sivil uçağın veya onun parçalarının imalatı, tamiri, tadili veya dönüştürülmesi için ilk kez kullanıldığında ancak izin sahibinin kayıtlarının rejimin doğru uygulandığını ve işletildiğini mümkün kılması şartıyla, rejimin hemen sona erdirilmesine izin verecektir.

d) Uzay gemisi ve ilgili ekipmanların teslim edilmesi, denetleyici idare ithal malları uyduların, onların fırlatma araçlarının ve yer istasyonu ekipmanlarının veya onların parçalarının imalatı, tamiri, tadili veya dönüştürülmesi için ilk kez kullanıldığında, ancak izin sahibinin kayıtlarının rejimin doğru uygulandığını ve işletildiğini doğrulamayı mümkün kılması şartıyla, rejimin hemen sona erdirilmesine izin verecektir.

e) Gümrük denetimj altında yok edilmesi çevresel gerekçelerle yasaklanan ikincil işlem görmüş ürünlerin ilgili hükümler çerçevesinde imhası için bu amaçlar doğrultusunda izin sahibi rejimi normal kurallar çerçevesinde sona erdirmenin imkansız olduğunu veya ekonomik olmadığını kanıtlayacaktır.

Ülkemizde, rejimin kapatılması için ihracat sayılacak özel durumlar, İhracat:2005/2 sayılı İhra-

cat Sayılan Satış ve Teslimler Tebliği ile belirlenmiştir.

4 Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejiminin Modernize Gümrük Kodu ile Karşılaştırılması

Dahilde işleme rejimi anlatılırken ifade edildiği üzere Modernize Gümrük Kodu ile özel rejimler sınıflandırılmasına geçilmesiyle gümrük kontrolü altında işleme rejimi kaldırılmıştır. Ancak, rejimin Koddan kaldırılması, uygulamasının da tamamen ortadan kalktığı anlamına gelmemektedir. Dahilde işleme rejiminde, rejimin kapatılması için ithal edilen ürünlerin yeniden ihracı şartı kaldırılarak, gümrük kontrolü altında işleme rejimi, bir bakıma dahilde işleme rejimine dahil edilmiştir.

Bu husus, Modernize Gümrük Kodunda dahilde işleme rejiminin kapsamı belirlenirken ortaya çıkmaktadır. Modernize Gümrük Kodunun 168 inci maddesine göre dahilde işleme rejimi serbest dolaşıma giriş için talep edilen teknik gerekliliklerin karşılanmasını sağlayacak işlemlerden geçmesi amaçlanan eşyalar ve mutad elleçleme biçimlerine tabi tutulmak zorunda olan eşyalar için kullanılabilir.

Ancak, serbest dolaşıma girişte gerekli teknik düzenlemelerin sağlanması amacıyla işleme, gümrük kontrolü altında işlemenin bir yönünü oluşturmaktadır. Gümrük kontrolü altında işlemenin ikinci yönü olan, üzerinden vergilendirmenin yapılacağı işlenmiş ürüne uygulanacak vergi oranlarının ithal eşyasına uygulanacak olan vergi oranlarından daha düşük olması durumunda mali

avantaj elde etme imkanı ise rejimin dahilde işleme rejimi ile birleştirilmesi nedeniyle ortadan kalkmaktadır. Çünkü, dahilde işleme rejiminde vergilendirme, işlenmiş ürün üzerinden değil (ikincil işlem görmüş ürünler hariç), ithal eşyası üzerinden yapılmaktadır.

5 Geçici İthalat Rejiminin Modernize Gümrük Kodu ile Karşılaştırılması

Modernize Gümrük Kodu ile şartlı muafiyet düzenlemeleri ve ekonomik etkili gümrük rejimlerinin yerini özel rejimlerin aldığı daha önce belirtilmişti. Geçici ithalat rejimi, özel rejimler fonksiyonel sınıflandırması içinde özel kullanım bölümünde ele alınmaktadır. Özel rejimlerin özel kullanım kısmı ise geçici kabul ve nihai kullanım olarak ikiye ayrılmıştır. Nihai kullanım konumuz dışımda kalmaktadır. Geçici ithalat rejiminin özel rejimler sınıflandırması içindeki karşılığı ise geçici kabuldür. Modernize Gümrük Koduna genel olarak bakıldığında geçici ithalat rejiminin temel anlayışında esaslı bir değişiklik olmadığı sadece isminin geçici kabul olarak değiştirildiği gözlemlenmektedir.

5.1 Rejimin Tanımı

Geçici ithalat rejiminin tanımında belirtilen, eşyanın tam veya kısmi muafiyet suretiyle ithal edilebilmesi ve rejime tabi tutulduktan sonra yeniden ihracın temel esas olması hususlarında geçici kabule geçilse herhangi bir değişiklik yaşanmamıştır. Eşyanın ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmaması, normal kullanımdan kaynaklanan yıpranma haricinde, herhangi bir değişikliğe uğramaması ve ayniyetinin tespit edilebilir olması şartları, istisnaları olmakla birlikte devam etmektedir.

Eşyanın kısmi muafiyet suretiyle ithal edilmesi halinde gerçekleştirilecek olan vergilendirme sistemi de halen, geçici ithalat rejimine ilişkin beyannamenin tescil tarihinde, söz konusu eşyanın serbest dolaşıma girmiş olması halinde alınacak vergiler tutarının %3'ü eşyanın rejimde kaldığı sürenin her ayı için tahsil edilmesidir.

5.2 Rejimden Faydalanacak Eşyaya İlişkin Farklılıklar

Geçici ithalat rejiminden faydalanacak eşya ülkemizde Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenmesine rağmen Toplulukta Yönetmelik ile belirlenmektedir. Modernize Gümrük Kodu Uygulama Yönetmeliği taslağında rejimden tam muafiyet suretiyle faydalanacak eşya ulaşım araçları ve diğer eşya olarak sınıflandırılmıştır. Ulaşım araçları grubunda bulunan palet ve konteynırlar için iki mevzuat arasında herhangi bir farklılık bulunmamaktadır.

Taşıtların geçici ithalat rejiminden faydalanması için her iki mevzuatta da gümrük bölgesi dışında yerleşik kişi adına kayıtlı olması zorunluluğu bulunmaktadır. Toplulukta bu zorunluluğun istisnaları arasında bulunan, profesyonel kiralama firması tarafından yeniden ihracat amacıyla kullanılan taşıtlar için mevzuatımızda herhangi bir istisna bulunmamaktadır.

Ülkemiz mevzuatında, "Ses, Görüntü veya Veri Taşıyan Eşya ile Turistik Reklam Malzemesi" başlığı altında, ücrete tabi olarak toplu gösterime sunulmadığı sürece, yabancı ürünlerin işlevini veya mahiyetini tanıtan filmler bulunmasına karşın Topluluk mevzuatında belirtilen başlık altında böyle bir eşyaya yer verilmemiştir. Tam muafiyet sure-

tiyle geçici olarak ithal edilebilecek canlı hayvanlar ülkemizde 13 no.lu ekte belirtilen amaçlarla getirilme şartıyla sınırlandırılmış olmasına rağmen Topluluk mevzuatında bu tip bir sınırlamaya gidilmemiştir.

Türkiye Gümrük Bölgesinde yerleşik kişiye; imalat işlerinde kullanılmak üzere gönderilen ölçme, kontrol, test araçları ve benzeri diğer araçlar ile kalıp, çizim, taslak ve benzeri diğer araçlara, kullanımları sonucu elde edilen ürünlerin en az %75'inin Türkiye Gümrük Bölgesinden ihraç edilmesi koşuluyla, bedelsiz gönderilecek özel alet ve araçlara, tamamı ihraç edilecek ürünün imalatında kullanılmak koşuluyla tam muafiyet sağlanır. Bu oranlar her iki eşya için de Toplulukta %50'dir.

Modernize Gümrük Kodu Uygulama Yönetmeliği taslağında, sergilenmek veya satılmak amacıyla getirilen eşyanın, geçici ithalat rejimi süresi içinde serbest dolaşıma sokulmak üzere beyan edilmesi durumunda gümrüğe sunulmuş sayıldığı ve sergiye katılanlara dağıtılması, tüketilmesi veya imhasının, katılan sayısı ve sergi büyüklüğü ile orantılı olmak koşuluyla yeniden ihracat sayıldığı belirtilmektedir. Ancak, bu şekilde yeniden ihracatın alkollü içecekler, tütün mamulleri ve yakıtlar için geçerli olmadığı ifade edilmektedir. Bu hükümler, ülkemiz mevzuatında yer almamaktadır.

5.3 Sürelere İlişkin Farklılıklar

Eşyanın rejime tabi tutulabileceği azami süre olan 24 ayda da herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. Ancak, eşyanın diğer bir özel rejime tabi tutulması suretiyle bu rejimin ibra edildiği ve ardından eşyaların tekrar geçici kabul rejimine tabi tutulduğu durumlarda, toplam süre 10 yıl olarak kısıtlanmıştır.

Profesyonel kiralama firmaları tarafından gerçekleştirilen geçici ithalat işlemleri için Toplulukta özel süreler belirlenmiş olmasına karşın mevzuatımızda bu tip bir geçici ithalat öngörülmediğinden, bu konuya özgü süre belirlenmemiştir. Gümrük Yönetmeliğinde, Türkiye Gümrük Bölgesi dışında yerleşik emeklilerin ve Türkiye'de oturma iznine sahip Türkiye Gümrük Bölgesi dışından emekli olanların geçici ithalat kapsamında kullanacağı taşıtlar için özel süreler belirlenmiş ancak, Toplulukta böyle bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

6 Hariçte İşleme Rejiminin Modernize Gümrük Kodu ile Karşılaştırılması

Modernize Gümrük Kodunda yapılan fonksiyonel sınıflandırma ile ülkemiz mevzuatında ve mülga Topluluk mevzuatında ekonomik etkili gümrük rejimleri başlığı altında incelenen hariçte işleme rejimine, "Özel Rejimler" bölümünün işleme kısmında yer verilmiştir.

Modernize Gümrük Kodunda bulunan hariçte işleme rejimi uygulaması ile ülkemiz uygulaması arasında herhangi bir farklılık görülmemektedir. Ancak, vergilendirme konusunda geçici ihraç eşyasının tam muafiyet suretiyle ithal edilmediği durumlarda, ithalat vergisinin miktarı Topluluk Gümrük Bölgesinin dışında yapılan işleme uygulamasının tutarı esas alınarak hesaplanacağı belirtilmektedir. Bu uygulamanın detaylarının ise Yönetmelik ile belirleneceği ifade edilmektedir. Ancak, elimizde olan Modernize Gümrük Kodu Uygulama Yönetmeliği taslağında bu hususlar henüz düzenlenmemiştir.

Modernize Gümrük Kodunda, önceden ithalatın olduğu durumlarda geçici ihraç eşyasının, önce-

den ithalat tarihinden itibaren iki ay içerisinde ihraç edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu husus, ülkemiz mevzuatı ile de uyumludur. Ancak, Modernize Gümrük Kodu Uygulama Yönetmeliği taslağında bu sürenin altı ay olarak belirlendiği ve gerekli görülmesi halinde uzatılabileceği ifade edilmektedir. Bu itibarla, Modernize Gümrük Kodu Uygulama Yönetmeliğinin uygulanmaya başlanması ile süre uygulamasında bu yönde bir değişikliğe gidileceği tahmin edilmektedir.

SONUÇ

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında 06.03.1995 tarihinde gerçekleştirilen Avrupa Birliği-Türkiye Ortaklık Konseyi toplantısında 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararının kabul edilmesi ile Türkiye ile Avrupa Birliği arasında Gümrük Birliği kurulmuştur. Gümrük Birliğini kuran bu Karar uyarınca Türkiye'nin, gümrük mevzuatını Avrupa Birliği ile uyumlu hale getirmesi öngörülmüştür.

Bu doğrultuda, Topluluk Gümrük Kodunu oluşturan (EEC) 2913/92 sayılı ve 12.10.1992 tarihli Konsey Tüzüğü ve Topluluk Gümrük Kodu Uygulama Yönetmeliğini oluşturan (EEC) 2454/93 sayılı 02.07.1993 sayılı Komisyon Tüzüğü ile uyumlu olarak hazırlanan 27.10.1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu, 04.11.1999 tarihli ve 23866 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak 05.02.2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

“ *Ekonomik etkili gümrük rejimlerine ilişkin düzenleme yapma yetkisinin bir kısmının Gümrük Müsteşarlığı'nda, bir kısmının Dış Ticaret Müsteşarlığı'nda olması, Topluluk gümrük mevzuatına uyum çalışmalarını sonuçsuz bırakmakta ve uygulamada sıkıntılara yol açmaktadır.* ”

4458 sayılı Gümrük Kanununun uygulanmaya başlamasından sonra Topluluk gümrük mevzuatında çeşitli değişiklikler gerçekleşmiş ve bu değişiklikler farklı zamanlarda yapılan çalışmalarla ülkemiz gümrük mevzuatına aktarılmaya çalışılmıştır. Son olarak, 07.07.2009 tarihli ve 27281 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak 07.10.2000 tarihinde yürürlüğe giren, 18.06.2009 tarihli ve 5911 sayılı Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hük-

münde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ve 07.10.2009 tarihli 27369 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Gümrük Yönetmeliği ile Topluluk gümrük mevzuatına önemli ölçüde uyum sağlanmıştır.

Özellikle, ekonomik etkili gümrük rejimleri izin başvurusu için gerekli formların tek bir form haline getirilmesi ve Gümrük Yönetmeliğinin ekonomik etkili gümrük rejimlerine ilişkin “Ortak Hükümler” başlığı altında ekonomik koşullara ve bu ekonomik koşulların yerine getirilmiş sayılacağı durumlara yer verilmesi, Topluluk gümrük mevzuatına uyum sağlanması adına önemli adımlar olmuştur.

Ancak, ekonomik etkili gümrük rejimlerinin Topluluk gümrük mevzuatı ile uyumlaştırılması adına üzerinde durulması gereken en önemli hususlardan birisi, 4458 sayılı Gümrük Kanununun 80 inci maddesi ile dahilde işleme ve hariçte işleme rejimlerine ilişkin usul ve esasların Bakanlar Kuru-

lunca belirleneceğinin ifade edilmesi ve ilgili Bakanlar Kurulu Kararlarında söz konusu rejimlere ilişkin düzenlemeler yapma yetkisinin Dış Ticaret Müsteşarlığına verilmesidir.

Ekonomik etkili gümrük rejimlerine ilişkin düzenleme yapma yetkisinin bir kısmının Gümrük Müsteşarlığı'nda, bir kısmının Dış Ticaret Müsteşarlığı'nda olması, Topluluk gümrük mevzuatına uyum çalışmalarını sonuçsuz bırakmakta ve uygulamada sıkıntılara yol açmaktadır. Örneğin,

yukarıda belirtilen ekonomik etkili gümrük rejimleri izin başvurusu için gerekli formların tek bir form haline getirilmesi Dış Ticaret Müsteşarlığına yapılacak izin başvurularında farklı usul ve esaslar uygulanmasının önüne geçememektedir. Bu itibarla, ekonomik etkili gümrük rejimlerinin uygulama birliği içinde ve Topluluk gümrük mevzuatına uygun olarak işleyebilmesi için öncelikle, rejimlere ilişkin usul ve esasları belirleme yetkilerinin tek elde toplanması gerekmektedir.

İdari bir sorun olan, ekonomik etkili gümrük rejimlerine ilişkin usul ve esasların belirlenmesine ilişkin yetkilerin tek elde toplanmasını bir yana bırakacak olursak, 04.06.2008 tarihli, L145/1 sayılı Avrupa Topluluğu Resmi Gazetesinde yayımlanarak yürürlüğe giren 23.04.2008 tarihli, 450/2008 sayılı Modernize Gümrük Kodu ile gerçekleştirilen ve 2013 yılında yürürlüğe girmesi öngörülen Modernize Gümrük Kodu Uygulama Yönetmeliği taslağı ile gerçekleştirilecek olan de-

“ *Depolama rejiminin içeriği antrepo, geçici depolama ve serbest bölgelerden oluşacak şekilde belirlenmelidir. Dahilde işleme ve hariçte işleme rejimleri birleştirilmeli geri ödeme sistemi kapsamında dahilde işleme rejimi kaldırılmalıdır.* ”

ğişikliklerin ülkemiz gümrük mevzuatına işlenmesi için gerekli çalışmaların başlatılması gerekmektedir.

Bu kapsamda, ilk olarak şartlı muafiyet düzenlemeleri ve ekonomik etkili gümrük rejimleri yerine getirilen özel rejimlerin ve içeriğinin gümrük mevzuatına işlenmesi gerekmektedir. Özel rejimler başlığı altında transit, depolama, işleme ve kullanım olarak fonksiyonel

sınıflandırma yapılmalıdır.

Depolama rejiminin içeriği antrepo, geçici depolama ve serbest bölgelerden oluşacak şekilde belirlenmelidir. Dahilde işleme ve hariçte işleme rejimleri birleştirilmeli geri ödeme sistemi kapsamında dahilde işleme rejimi kaldırılmalıdır. İşleme rejimleri kapsamında, dahilde işleme rejimi bünyesine, eşyanın serbest dolaşıma girmesi için gerekli teknik düzenlemelerin yapılması için işleme faaliyetlerine tabi tutulması işlemi eklenerek, gümrük kontrolü altında işleme rejimi kaldırılmaktadır. Geçici ithalat rejimi, geçici kabul olarak özel kullanım rejimi kapsamına alınmalı ve özel kullanım rejiminin kapsamına nihai kullanım da eklenmelidir.

Modernize Gümrük Kodu Uygulama Yönetmeliğinin taslağının “Ortak Hükümler” kısmında yer verilen izin askıya alınması, geri alınması ve yenilenmesine ilişkin hükümlere (herhangi bir izin,

iznin verilmesine ilişkin şartlardan bir veya birden fazlasının kaybedildiğinin anlaşılması durumunda askıya alınır, askıya alma süresi otuz günü geçmez, bu süre içerisinde, izni veren gümrük idaresi iznin geri alınıp alınmayacağını belirler vb.) ülkemiz mevzuatında da yer verilmelidir.

Antrepo rejimine ilişkin olarak, özellikle antrepo tipleri, ortak kullanım ve eşyanın antrepoda kalabileceği sürenin sınırsız olması hususlarına ilişkin ülkemiz mevzuatı ile Topluluk gümrük mevzuatı arasındaki farklılıkların giderilmesi için gerekli çalışmaların başlatılması gerekmektedir.

Dahilde işleme rejimine ilişkin olarak, rejimin gümrük kontrolü altında işleme rejimi ile birleştirilmesi ve geri ödeme sisteminin kaldırılması ile Topluluk mevzuatında rejim kapsamında ithal edilen eşyanın ihraç edilmesi şartı ortadan kaldırıldığından, ülkemiz mevzuatında da bu yönde değişikliğe gidilmesi uygun olacaktır. Ayrıca, eşdeğer eşya kullanımının, izin düzenlenirken öngörülmesi veya öngörülememesi durumunda eşdeğer eşya kullanımının gerçekleşeceği anda, bu hususun izinde belirtilmesi ve eşdeğer eşya kullanımının suiistimale kapatılması gerekmektedir.

Geçici ithalat rejimine ilişkin olarak, Toplulukta taşıtların geçici ithalat rejiminden faydalanması için gümrük bölgesi dışında yerleşik kişi adına kayıtlı olması zorunluluğun istisnaları arasında bulunan, profesyonel kiralama firması tarafından yeniden ihracat amacıyla kullanılan taşıtlara ülkemiz mevzuatında yer verilmeli ve bu kapsamda yağılacak olan geçici ithalat işlemlerinin süreleri

belirlenmelidir. Türkiye Gümrük Bölgesinde yerleşik kişiye; imalat işlerinde kullanılmak üzere gönderilen ölçme, kontrol, test araçları ve benzeri diğer araçlar ile kalıp, çizim, taslak ve benzeri diğer araçların, kullanımları sonucu elde edilen ürünlerin en az %75'inin Türkiye Gümrük Bölgesinden ihraç edilmesi ve bedelsiz gönderilecek özel alet ve araçların, tamamının ihraç edilecek ürünün imalatında kullanılması koşullarının Toplulukla uyumlu olarak %50'ye düşürülmesi uygun olacaktır. Tam muafiyet suretiyle geçici olarak ithal edilebilecek canlı hayvanlara ilişkin ülkemizde var olan sınırlandırmaların Toplulukla uyumlu olarak kaldırılabilmesi düşünülmektedir.

Hariçte işleme rejimine ilişkin olarak, Modernize Gümrük Kodu Uygulama Yönetmeliği taslağından elde edebildiğimiz kısıtlı bilgilerle, önceden ithalatın olduğu durumlarda geçici ihraç eşyasının, önceden ithalat tarihinden itibaren iki ay içerisinde ihraç edilmesi şartının, altı ay olarak değiştirilebileceği ve bu sürenin gerekli görülmesi halinde uzatılabileceği yönünde hüküm ülkemiz mevzuatına eklenebileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, Topluluk gümrük mevzuatının dinamik yapısı içerisinde gerçekleştirilen ve gelecekte de ortaya çıkan ihtiyaçlara binaen gerçekleştirilmeye devam edecek olan değişikliklerin Gümrük Uzmanları tarafından dikkatlice takip edilmesi ve bu değişikliklere istinaden ülkemiz gümrük mevzuatında gerekli değişikliklerin, ülke menfaatleri de gözetilerek gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- *Kitap, Makale, Diğer Yayınlar*
- Baysal, A.,(2008), **Dahilde İşleme Rejiminin Türkiye ve Avrupa Birliği'ndeki Uygulaması ve Ekonomik Etkileri**, Ankara, Uzmanlık Tezi, Gümrük Müsteşarlığı.
- Erol, D., (2004), **Geçici İthalat Rejimi**, Ankara, Uzmanlık Tezi, Gümrük Müsteşarlığı.
- Gökçeoğlu, M., (2008), **2913/92 Sayılı AB Gümrük Kodunun Yerini Alacak Olan Modernize Gümrük Kodunun İncelenmesi İle Önceki Koda Göre Getirdiği Değişikliklerin Yorumlanması**, Ankara, Uzmanlık Tezi, Gümrük Müsteşarlığı.
- Nural, A., Akçin, R., (1997), **Ekonomik Etkili Gümrük Rejimleri**, Ankara, Gümrük Kontrolörleri Derneği.
- Önal, E., (2007), **Dahilde İşleme Rejiminin Ülkemiz Açısından Önemi ve Ülkemiz Uygulamalarının Avrupa Birliği ile Mukayesesi**, Raportör Yeterlilik Tezi
- Seyidoğlu, H., (2001), **Uluslar arası İktisat: Teori, Politika ve Uygulama**, İstanbul.
- *Mevzuat*
- 27.10.1999 tarih 4458 sayılı Gümrük Kanunu (18.06.2009 tarihli ve 5911 sayılı Kanun ile değiştirilmiştir.)
- 07.10.2009 tarih ve 27369 (Mükerrer) sayılı Gümrük Yönetmeliği.
- 11.10.1992 tarih ve L 203 sayılı AB Resmi Gazetesi, Topluluk Gümrük Kodunu oluşturan **12 Ekim 1992 tarih ve 2913 sayılı Konsey Tüzüğü**
- 19.10.1992 tarih ve L 302 sayılı AB Resmi Gazetesi, Topluluk Gümrük Kodunun uygulama hükümlerini içeren **2 Temmuz 1993 tarih ve 2454 sayılı Komisyon Yönetmeliği**
- Türk Gümrük Mevzuatı ve Dış Ticaret Mevzuatı
- Modernize Gümrük Kodunun Ekonomik Etkili Gümrük Rejimlerine İlişkin TAXUD/1717/2008 sayılı Taslak Yönetmeliği (Modernize Gümrük Kodu Taslak Yönetmeliği)
- 23.04.2008 tarihli ve 450/2008 sayılı Modernize Gümrük Kodu
- *Diğer*
- Gümrük Müsteşarlığı, www.gumruk.gov.tr
- Dış Ticaret Müsteşarlığı, www.dtm.gov.tr
- Avrupa Komisyonu, Vergilendirme ve Gümrük Birliği Genel Müdürlüğü (TAXUD), http://ec.europa.eu/taxation_customs
- www.mevzuat.net
- www.egebirlilik.org.tr

DİPNOTLAR

- 1 Nural, A., Akçin, R., (1997), **Ekonomik Etkili Gümrük Rejimleri**, Ankara, Gümrük Kontrolörleri Derneği.
- 2 Aysuda M. Baysal, "Dahilde İşleme Rejiminin Türkiye ve Avrupa Birliği'ndeki Uygulaması ve Ekonomik Etkileri", Uzmanlık Tezi, 2008; s.121.

KAMU YÖNETİMİNDE ETİK KAVRAMININ GÜMRÜK MÜSTEŞARLIĞI AÇISINDAN İNCELENMESİ

E. Bilgehan DAĞKIRAN | Gümrük Uzmanı
edagkiran@gumruk.gov.tr

1980'ler ile 1990'lı yılların başlarında geleneksel yönetim modelinin yetersizliklerinin görülmesi ile merkezîyetçi bürokratik kamu yönetimi anlayışının bireysel ve toplumsal farklılıkları göz ardı ederek tek tip insan yarattığı yönünde bir anlayışın zihinlerde oluşması bu yönetim modelinin sorgulanmasına yol açmıştır. Kamu kurum ve kuruluşlarında ortaya çıkan kötü yönetim uygulamaları, devlete duyulan güvenin gittikçe azalmasına; kamu görevlilerinin küçük ihlallerden büyük skandallara kadar uzanan etik dışı faaliyetleri, devletin ve kamu kurumlarının meşruiyetinin sorgulanmasına neden olmuştur.

Geleneksel yönetim modelinin eksikliklerinin ortaya çıkarılarak kamu kurumlarının eleştirilmeye başlaması ile 1970'li yılların başında geliştirilen Yeni Kamu Yönetimi anlayışı ivme kazanmış ve kamu yönetiminin demokratikleşmesi ve şeffaflaştırılması yönündeki beklentilerin artması neticesinde ülkeler idarelerini hesap verebilir ve şeffaf bir biçimde şekillendirmeye ve "etik kültüre" dayalı örgütlenmeye yönelmeye başlamıştır.

Dünya geneli ile paralel olarak ülkemizde de özellikle, son çeyrek yüzyılda giderek artan siyasi-bürokratik yolsuzluk olayları etik kavramına olan ilgiyi hem genel olarak kamuoyunda hem de akademik çevrelerde artırmış (Aktan, 1992 ve 1999;

Emre, Hazama ve Mutlu, 2003:433-454); kamu hizmeti etiği üzerine bazı yeni çalışmalar yapılmasını sağlamıştır.

Türkiye’de kamu yönetiminde etik dışı faaliyetlere sıkça rastlandığı bilinmektedir. Bunların arasında, bazı milletvekilleri, bakanlar, yargı mensupları ve kamu görevlilerinin adlarının karıştığı rüşvet yolsuzlukları, ihale yolsuzlukları, banka yolsuzlukları, pahalı hediyeler alınması sayılabilir. Türkiye, çeşitli uluslararası kurumların araştırmalarında saydamlık ve etik standartlar konusunda son zamanlarda gelişme kaydetse de istenilen düzeylerde yer almamaktadır.

Kamu yönetiminde etik dışı faaliyetler ve yolsuzlukla ilgili çalışmalar yapan Uluslararası Saydamlık Örgütünü’ nün (*Transparency International*) Yolsuzluk Algılama Endeksi 2003 yılı¹ verilerine bakıldığında, en temiz ülkeden kirliye doğru yapılan sıralamada Türkiye’nin, 133 ülke arasında aldığı 3.1’lik notla 77 nci sırada yer aldığı gerilediği, 2004², 2005³ ve 2006⁴ yıllarında ise sırasıyla aldığı 3.2, 3.5 ve 3.8’lik notlarla, 77 nci sıradan 60 ıncı sıraya yükseldiği görülmektedir. 2007⁵ yılında 4.1’lik notla 64 üncü sıraya gerilerken 2008⁶ yılında 4.6’lik notla tekrar 58 inci sıraya yükselmiştir. Sıralamada yaşanan bu yükselme etik konusuna ilişkin yaşanan yasal gelişmeler ve oluşturulan kurumlarla ilintilendirilebilir. Ancak 2009 yılında 4.4’lük puanla 61 inci sıraya gerilemiştir. Bir önceki yıla göre gerileme yaşansa da örgüt tarafından oluşturulan bölgesel grup içerisinde (Güneydoğu Avrupa, Doğu Avrupa, Orta Asya) birinci sırayı almakta ve raporda AB’ ye üye olma yolunda yapılan reformların bunda etkisi olduğu belirtilmektedir.

Bir kamu kuruluşu olan Müsteşarlığımız da, özellikle etik dışı faaliyetler açısından çok da iyi bir

tablo sergileyememektedir. Öncelikle kamuoyunun nazarında “gümrük” ile “etik dışı faaliyetler” (özellikle rüşvet) sürekli yan yana anılmaktadır. Gümrükle ilgili çıkan haberlerde çoğunlukla ya rüşvet skandallarından ya da düzenlenen yolsuzluk operasyonlarından bahsedilmektedir. Bunun nedenlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- 1) Gümrük işinin özelliği ve önemi, gümrük memurunun takdir yetkisinin fazla olması,
- 2) İşlemleri hızlandırmak amacıyla yapılan faaliyetler ile gümrük idarelerinin üzerine yüklenen yükün orantısız olması,
- 3) Etik dışı faaliyetlerle mücadele konusunda yapılan çalışmaların kamuoyuna etkili bir şekilde sunulamaması ve düzgün bir kamu imajı çizilememesi.

Her yıl yaptığı yolsuzlukla ilgili araştırmalarda ülkemiz, senelerdir çok da iç açıcı bir tablo çizememektedir.

Etik kelimesinin sözlük anlamı ile irdelediğimizde kelime kökünün Yunanca, “*ethos*”dan geldiğini görmekteyiz. *Ethos*, karakter anlamındadır. Hangi değerlerin benimseneceği, bir diğer kimseye nasıl davranılacağı ya da kişinin diğerlerine olan sorumlulukları karakter ya da “etik” meselesidir. Etik, her şeyden önce, insan ve toplum için ideal olanın araştırılması çabasıdır. Bir başka tanıma göre etik kabul edilmiş davranış kurallarını ve değer yargılarını sorgulama sonucunda kavrayarak ve üzerinde düşünerek istenilen iyiyi gerçekleştirmek için onları alışkanlığa dönüştürme fiilidir. (Pieper, 1999:30)

Etik bir anlamda meslek ahlakıdır aslında. Durkheim’e göre meslek ahlakının ahlakın diğer alan-

larına göre genel özelliği, kamu vicdanının ona karşı gösterdiği ilgisizliktir. Bozulması kamuoyunca bu kadar ilgisizlikle karşılanan ahlak kaideleri yok gibidir. Bazı meslek vazifesini yerine getirmede işlenen kusurlar, asıl meslek muhitinin dışında pek belirsiz bir ayıplamanın konusu olur.

Etik bir kişinin belirli bir durumda ifade etmek istediği değerler ile ilgili iken, ahlak bunu yaşama geçirme biçimi olmaktadır.

Kamu yönetiminde etik kavramı ise, devletin idari alanında doğru davranış standartları ve ilkelerine karşılık gelir. Kamu yönetiminde etik, kamu görevlilerinin gündelik çalışmaları sırasında kullandıkları, kamu gücüne set çeken kontrol ve denge noktalarının bütünüdür.

Kamu görevlilerinin davranışlarında iki temel etken rol oynamaktadır. Bunlardan birisi yasalar diğeri ise etik değerlerdir. Yasalar kamu görevlilerinin davranışlarını dışsal olarak belirlemekte ve denetlemekte iken etik değerler davranışı içsel olarak yönetmekte ve denetlemektedir. Davranışların dışsal olarak belirlendiğini savunanların bakış açısına göre kamu yönetimi etiğini, kamu görevlilerinin her türlü davranışını yasalara, etik kodlara ve çeşitli kurallara göre yapması olarak tanımlamak mümkündür. Davranışların içsel olarak belirlenmesi ise kamu yönetimi etiği, kamu

“ *Bozulması kamuoyunca bu kadar ilgisizlikle karşılanan ahlak kaideleri yok gibidir. Bazı meslek vazifesini yerine getirmede işlenen kusurlar, asıl meslek muhitinin dışında pek belirsiz bir ayıplamanın konusu olur.* ”

da görüşü bu yöndedir. Fredericson, değerleri kamu yönetimin en önemli unsuru olarak görmüş ve anayasaya, yasalara, profesyonelliğe ve ahlaka bağlı olmanın önemine değinmiştir. Ancak yazar kamu görevlilerinin etik kodlar ve yasalarla denetlenmelerini eleştirmiş bunun beklenenin aksine sonuç doğuracağını, kamu görevlilerinin sorumluluğu kendilerinden üst amirlerine veya kurallara atacağını bu durumun sorumluluk duygularını zedeleyeceğini, öne sürmüştür. (Cohen ve Eimickle, 1998)

“ *Sonuç itibariyle gümrük idareleri devlet adına vergi toplayan idarelerdir ve hiç kimse gönüllü olarak vergi ödemeyi istemez.* ”

görevlilerinin eylemlerini, bireysel ahlaki değerleri referans olarak yapması anlamına gelmektedir. Bu bakış açısında önemli olan kamu görevlisinin ahlaki gelişmişlik düzeyidir. Tam anlamıyla etik bilince sahip kamu görevlilerinin yer aldığı bir yönetim için ikinci bakış açısı ile kamu yönetimi etiğinin ele alınarak geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Etik tartışmalara farklı bir boyut getiren Fredericson'un

GÜMRÜK İDARELERİ AÇISINDAN ETİK

Geçen yüzyıl ile birlikte küreselleşmenin artması dünya ticaretinin serbestleşmesiyle beraber uluslararası arenada eşya dolaşımının artışı gümrük idarelerinin önemini ve iş yükünü arttırmıştır. Artan önemi ile birlikte gümrük

idareleri yolsuzluk ve etik dışı davranışlarla birlikte anılır olmuştur. Bu noktada diğer kamu idarelerinde yapılan iş ile gümrük işinin özelliği arasındaki farkın irdelenmesi gerekmektedir. Ülkemizde

gümrük işinin özelliği kendi içinde de diğer ülkelere nazaran farklılık arz etmektedir. Ülkemizde eşyaya ilişkin sağlık ve çevre standartlarının, firmaların mali yapılarının denetimi ve sonradan kontrolü çok iyi olmadığı için gümrük idarelerinde yapılan denetimler hayati önem arz etmektedir. Kaçakçılık yapmayı düşünen bir insan için gümrük bariyeri en önemli bariyer olarak görülmekte, bunun aşılması halinde eşyanın iç piyasada satılmasına ilişkin diğer aşamalar rahatlıkla geçilebilmektedir. Bu durum gümrük idarelerimiz tarafından yüklenilen sorumluluğu arttırırken bu idarelere etik dışı davranışlar için elverişli bir ortam oluşturmaktadır.

Sonuç itibarıyla gümrük idareleri devlet adına vergi toplayan idarelerdir ve hiç kimse gönüllü olarak vergi ödemeyi istemez. Bu durum ithalatçıların veya onların müşavirlik şirketlerinin vergi yükümlülüğünden kaçmak için kamu görevlilerine rüşvet vermek de dâhil olmak üzere her türlü şansı değerlendirmelerine yol açmaktadır. Diğer taraftan vergi yükümlülüğünden kaçmanın yanında ithalatçılar gümrük işlemlerini mümkün olduğunca hızlı bir şekilde yapmayı amaçlamakta, bu durum da işleri hızlandıracak olan gümrük memurlarını rüşvet almak için gayet güçlü bir pozisyona oturtmaktadır.

Gümrük idarelerindeki etik dışı davranışlara iten en önemli faktörleri şu şekilde sıralayabiliriz:

Karmaşık ve kısıtlayıcı vergi ve dış ticaret sistemleri: İthalat ve ihracat mevzuatlarının karmaşık olması ithalatçıların ve ihracatçıların bazı durumlarda sorumluluklarını tam olarak bilmemeleri durumunda gümrük memurlarının açıklamalarına uymaktan başka seçenekleri bulunmamakta ve memurun sahip olduğu takdir

yetkisi doğrultusunda hareket etmektedir. Bu durum gümrük memurunun takdir yetkisini kendi çıkarları doğrultusunda kullanması için oldukça elverişli bir ortam yaratmaktadır.

Yüksek vergiler: Vergilerin yüksek olması, mükelleflerin bu yükten kurtulmak için etik dışı davranışlara yönelmeleri konusunda tetikleyici olmaktadır.

Muafiyetler: Yasal muafiyetlere ilave olarak bakanlıkların veya gümrük başmüdürlüklerinin uyguladığı takdiri muafiyetler, etik dışı davranışlar için şans yaratmaktadır.

Karmaşık ve Bürokratik Prosedürler: Prosedürlerin ithalatçıların ve ihracatçıların vergileri gönüllü olarak ödemeleri için kolaylaştırılması yerine birden çok aşamadan ve merciden oluşması da etik dışı davranışların doğumuna ortam hazırlamaktadır. Zamandan kazanmak isteyen mükellefler tüm aşamaları atlamak için rüşvet verme konusunda gayet istekli olmaktadır.

Zayıf Kontrol Sistemleri: Gümrük idarelerinde yürütülen işlemlerin etkili bir şekilde kontrol edilmesi gümrük memurlarının etik dışı davranışlarda bulunmalarını zorlaştıracaktır. Buna karşın etik dışı işlemlerin yapılmasından çok sonra kontrol mekanizmasının devreye girmesi kişilerin sağladığı kazanç karşısında alacakları riski düşürmekte bu durum da etik dışı hareketlere katılma isteğini arttırmaktadır.

Herkes gümrük kapılarında rüşvet alınıp verildiğinden şikâyet etmekte ancak kendisi vermediği ya da almadığı için sistemin dışında kaldığını, aklandığını düşünmektedir. Fakat sorunun çözümü

için eşine dostuna söylemekten başkaca eyleme geçmemektedir. Bu durum da sorunun devam etmesine neden olmaktadır.

Müşterilerimizin etik sorunlarına genel olarak baktığımızda, yaygın olan etik dışı faaliyetler başta memurların yaptıkları iş karşılığında menfaat talep etmesi veya teklif edilen menfaati kabul etmesi (rüşvet) olmak üzere, iş yaptıran vatandaşlardan gelen hediyeleri veya bahşişleri kabul etmek, tanıdıkların işlerini daha hızlı yapmak, eş dost akraba vs. nedenlerle hizmet ayrımcılığı yapmak, kağıt, toner vb. sarf malzemelerinin iş takipçilerinden temin edilmesi, kurumdan ayrılan veya emekli olan memurların hizmetlerden ayrıcalıklı olarak yararlandırılması, kuruma ait malların kişisel menfaat için kullanılması olarak sayılabilir.

Gümrük idarelerinde görülen bu etik dışı davranışların nedenlerine çalışanlar ve vatandaşlar açısından baktığımızda;

Çalışanlar açısından bu nedenler şu şekilde sıralanmıştır: ⁷

- Başka kurumlara göre gümrük idarelerinde çalışanların sosyal ve mali haklarının az olması,
- Çalışanların maaşlarının düşüklüğü ve yeterli mesai ücreti almadan fazla çalışmaları,
- İş yükünün fazla olması, iş yükünün belirli güm-

“ Herkes gümrük kapılarında rüşvet alınıp verildiğinden şikâyet etmekte ancak kendisi vermediği ya da almadığı için sistemin dışında kaldığını, akladığını düşünmektedir. Fakat sorunun çözümü için eşine dostuna söylemekten başkaca eyleme geçmemektedir. Bu durum da sorunun devam etmesine neden olmaktadır. ”

rük müdürlüklerinde çok fazla olması buna rağmen gümrük müdürlükleri arasında personel dağılımının rasyonel bir şekilde yapılmayı,

- Memurların sorumluluğu fazla olan işlerin altına imza atmaları,

- Çalışma ortamının kötü olması, çalışma ortamının fiziki anlamda kötü olmasının yanında iş sahipleri ile memurların yüz yüze görüşmeleri ve birebir muhatap olması,

- Vatandaşların işlerini bir an önce yaptırmak istemeleri, sıra beklememeleri,

- Kurumun kamuoyundaki olumsuz imajının herkesi bu yönde hareket etmeye teşvik etmesi,

- Siyasi baskı ve telkinler,

- Kurumun işleyişinde iletişim eksikliği,

- Bahşiş ve hediye gibi kültürel alışkanlıkların toplumda yaygın olması,

- Vatandaşların haksız taleplerinin yerine getirilmesi için etik dışı davranışı teşvik etmesi,

- Gümrük müşavirleri ve aracılardan varlığı,

- Mevzuatın etik dışı davranışı önlemede yetersiz olması,

- Kurum içi birimler arası yetki çatışması ve bilgi paylaşımındaki aksaklıklar,

- Kurumun denetim sisteminin yetersizliği Meslek ahlak kurallarının ve etik ilkelerin bilinmemesi,
- Gümrük işlemlerinin uzun sürmesi,
- Etik değerlerin kurum personeline benimsenmemesi (yüzde 21),

olduğu görülmektedir.

Vatandaşlar açısından baktığımızda ise menfaat sağlayarak iş yaptırmanın altında yatan tek nedenin "işlerin kısa sürede yaptırılması" olduğu görülmektedir.

Etik altyapıya dayalı bir yönetim kültürü oluşturabilmek için yapılan çalışmalarda yukarıda sayılan her bir nedene odaklanarak bu yönde çözüm arayışına gidilmesi gerektiği düşünülmektedir.

ETİK DAVRANIŞIN OLUŞTURULMASI SÜRECİ VE YÖNETİM ETİĞİ ALANINDAKİ KURUMSALLAŞMA ÇABALARI

Müsteşarlığımız açısından etik davranışın oluşturulma sürecini 26-28 Eylül 2001 yılında Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Gümrük İdareleri arasında imzalanan İstanbul Deklarasyonu başlatmıştır.

Sürecin devamını 2001/2 sayılı Gümrük Personeli Davranış ve Dürüstlük İlkeleri Genelgesi oluşturmaktadır. Genelge bir yazı ile tüm taşra teşkilatına duyurulmuş ayrıca el kitabı şeklinde de

bastırılmıştır. Genelge, diğer kamu kuruluşlarında henüz bu tarz çalışmalar çok yeni iken, Müsteşarlığımızın elini taşın altına koyması bakımından ve sorunun ortaya konulması ve çözüm önerileri sunması açısından önemli bir adımdır.

Bahse konu genelge 07/05/2010 tarihinde güncellenmiştir. Genelgenin giriş bölümünde 2003 yılında revize edilen Arusha Deklarasyonu, 2000 tarihli Avrupa Konseyi Kamu Görevlileri İçin Davranış Kuralları, 2001 tarihli İstanbul Deklarasyonu 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ve bu kanuna ilişkin yönetmelik, kamu görevlileri etik rehberi, kolluk etik ilkeleri, saydamlığın artırılması ve yolsuzlukla mücadelenin güçlendirilmesi stratejisinde yer alan düzenlemeler dikkate alınarak hazırlandığı, belirtilmektedir.

Güncellenen genelge daha ayrıntılı bir şekilde kaleme alınmıştır. Gümrük veya gümrük personeli hakkında yapılan şikâyetler bölümünde asılsız olan şikâyetlerin kurum imajı üzerindeki olumsuz etkisine değinilerek bu durumda ne yapılması gerektiğine ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Hediye ve Davetler bölümünde, 5176 sayılı kanunun ilgili maddesine atıfta bulunarak nelerin hediye kapsamına alınacağı nelerin ise alınmayacağı hususunda çerçeve çizilmiştir.

Genelgeye yöneticilerin ve

“Sürecin devamını 2001/2 sayılı Gümrük Personeli Davranış ve Dürüstlük İlkeleri Genelgesi oluşturmaktadır. Genelge bir yazı ile tüm taşra teşkilatına duyurulmuş ayrıca el kitabı şeklinde de bastırılmıştır. Genelge, diğer kamu kuruluşlarında henüz bu tarz çalışmalar çok yeni iken, Müsteşarlığımızın elini taşın altına koyması bakımından ve sorunun ortaya konulması ve çözüm önerileri sunması açısından önemli bir adımdır.”

çalışanların sorumluluğu bölümleri eklenmiştir. Bu bölümde yöneticiler gerekli etik eğitimlerin alınmasını sağlamaktan ve etik kültürü yerleştirmek yönünde çaba göstermekten sorumlu tutulmuştur. Ancak etik eğitimlerinin sistematik bir şekilde verilmesi için hangi aralıklarla yapılması gerektiği, içeriğinin neler olması gerektiğine ilişkin detaylara genelgede yer verilmemiştir. Bu hususlara yer verilmesinin hem bağlayıcılık açısından hem de yöneticilere rehberlik etmesi açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Genel olarak Türk Kamu İdarelerinde yönetim etiği açısından kurumsallaşma çabalarından bahsederken Türkiye’de “Kamu Yönetimi Reformu” olarak takdim edilen düzenlemelerin bir halkasını oluşturan ve 25/5/2004 tarihli ve 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile kurulan Kamu Görevlileri Etik Kurulundan da kısaca bahsetmek gerekecektir.

Kurul, Bakanlar Kurulu tarafından seçilen ve 4 yıllık süreler ile görev yapan 11 üyeden oluşmaktadır.

Kurulun amacı, kamu görevlilerinin uymaları gereken etik davranış ilkelerini belirlemek ve uygulamayı gözetmek amacıyla kamu kurum ve kuruluşlarında görevli personelin etik davranış ilkelerine aykırı uygulamaları bulunduğu iddiasıyla vatandaşlarca ileri sürülen iddiaları araştırmak ve sonuçlandırmak olarak sayılmıştır.

Kurulun inceleme alanına, Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Bakanlar Kurulu üyeleri, Türk Silahlı Kuvvetleri ve yargı mensupları

ve üniversiteler dışında kalan tüm personel dâhil edilmiştir. Kurulun inceleme alanının bu şekilde daraltılmasının amaçlanmak istenen etik altyapının oluşturulmasında engel teşkil ettiği ve kuruldan istenilen etkinliğin sağlanamayacağı düşünülmektedir. Yolsuzluğun en fazla olduğu kurum ve kuruluşlar sıralamasında siyasi parti üyelerinin birinci sırada olduğu ve TBMM üyeleri ile Bakanlar Kurulu üyelerinin siyasi parti üyelerinden olduğu göz önüne alındığında kurulun etkinliğinin vatandaş nezdinde de inandırıcılıktan uzak olduğu düşünülmektedir.

5176 sayılı Kanun, genel bütçeye dâhil daireler, katma bütçeli idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri, döner sermayeli kuruluşlar, mahalli idareler ve bunların birlikleri, kamu tüzel kişiliğini haiz olarak kurul, üst kurul, kurum, enstitü, teşebbüs, teşekkül, fon ve sair adlarla kurulmuş olan bütün kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan; yönetim ve denetim kurulu ile kurul, üst kurul başkanı ve üyeleri dâhil tüm personeli kapsamaktadır.

Kurula başvuru, 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına İlişkin Kanunda belirlenen esaslara göre, medeni hakları kullanma ehliyetine sahip Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları ile Türkiye’de oturan yabancı gerçek kişiler tarafından yapılabilir. Herhangi bir nedenle Türkiye’de bulunup da başvuru nedeni sayılan etik ilkelerden birisine aykırı davranıldığına tanık olan yabancı, başvuru hakkı açısından Türkiye’de oturuyor kabul edilmektedir. Kurula yapılacak başvurularda, başvuranın menfaatinin etkilenmesi koşulu aranmamaktadır. Başvurular; yazılı dilekçe, elektronik posta ve tutanağa geçirilen sözlü başvuru yolları ile yapılabilir.

Ancak Anayasa Mahkemesi'nin 4/2/2010 tarihli ve E: 2007/98, K:2010/33 sayılı Kararı, 5176 sayılı Kanunun kurul kararlarının Resmi Gazetede yayımlanmasını öngören 5 inci maddesinin 3 üncü fıkrasını, Anayasanın 38 b maddesinin 4 üncü fıkrasına aykırı olduğu gerekçesiyle iptal etmiştir. Kararın gerekçesinde, kurul tarafından alınan kararların "tespit kararı" niteliğinde olduğu henüz yargı yolunun açık olduğu bu nedenle alınan bu

kararlarının resmi gazetede yayımlanmasının Anayasa'nın 38 inci maddesinin 4 üncü fıkrasının "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz" hükmüne aykırı olacağı, bir kamu görevlisinin işleminin veya eyleminin "suç" olduğu henüz yargı yerlerince saptanmamış iken, bir başka ifadeyle, henüz ortada "hükmen" kesinleşmiş bir suçta mevcut değil iken, bu kamu görevlisi hakkında Kurul'ca verilen kararın Resmi Gazete'de yayımlanması, o kamu görevlisinin Anayasa ile korunmuş olan kişilik haklarının ihlali anlamını taşıyacağı belirtmiştir. Kurul tarafından alınan kararların Resmi Gazete'de yayımlanmasının kurulun tek yaptırımı olması yetersiz görülmekte iken Anayasa Mahkemesi Kararı ile bu yetkinin de elinden alınması kurulun gücünü iyice zayıflatmıştır. Bu noktada Kurul tarafından alınan "tespit kararları"nın yargıda incelenmesinin ardından nihai karar verildikten sonra Resmi Gazete'de yayımlanması yoluna gidilmesini teminen bir kanun değişikliği yapılması alternatif bir yaptırım mekanizması olarak düşünülebilir.

Yolsuzluğun Önlenmesi İçin Etik Projesi:

“ *Anayasa Mahkemesi 5176 sayılı Kanunun kurul kararlarının Resmi Gazetede yayımlanmasını öngören 5 inci maddesinin 3 üncü fıkrasını, Anayasanın 38 b maddesinin 4 üncü fıkrasına aykırı olduğu gerekçesiyle iptal etmiştir.* ”

Kurulun Avrupa Konseyi ile ortaklaşa yürütülen "Yolsuzluğun Önlenmesi İçin Etik" konulu projenin alt başlıklarından biri olan "Gümrük Hizmetleri ve Etik" projesinde gümrük hizmetleri ve etik irdelenmiştir. Bu başlık altında yürütülen çalışmada gümrük hizmetlerinin verilmesinde karşılaşılan etik problemleri araştırmayı amaçlamış ve araştırmada görevin yerine getirilmesinde etik dışı davranışların nedenleri de ele alınmıştır.

Araştırmada, gümrük çalışanları ve vatandaşların görüşleri dikkate alınarak uygulamada ortaya çıkan etik dışı problemler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada Gümrük Müsteşarlığının insan kaynakları yapısı irdelenerek, iş hacminin yoğun olduğu 8 Gümrük Müdürlüğü (Atatürk Hava Limanı, Ambarlı, Halkalı, İzmir, Ege Serbest Bölge, Kapıkule, Habur ve İpek yolu Gümrük Müdürlükleri ile) ve 2 Başmüdürlükte (İstanbul ve İzmit) görev yapan 500 çalışan ve 750 vatandaşa anket yapılmıştır. Çalışanlar tarafından geçerli olarak 251 adet anket doldurulurken vatandaşlar tarafından da 518 anket doldurulmuş ve değerlendirmeye alınmıştır.

Anketin sonuçlarına baktığımızda,

- Çalışanların yüzde 66 gibi büyük bir oranı bir daha meslek seçecek olsalar gümrük mesleğini seçmeyeceklerini belirtmiş, hatta bazı katılımcılar hayır işaretlemekle kalmayıp kesinlikle asla hiçbir zaman gibi ifadeler kullanmışlardır. Çalışanların kuruma ve mesleğe olan bağlılığının az olması

etik dışı davranışların ortaya çıkması için elverişli ortam yaratmaktadır. Kuruma bağlılığın az olmasında iş yükünün fazla olması, sorumluluğu yüksek işlere imza atıyor olmaları, buna karşın alınan ücretin az bulunması etkili olmaktadır.

- Çalışanların yüzde 30'u rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Gümrük bilgisinin teknik bir bilgi olması, mevzuatının karışık ve birden çok alanı kapsıyor olması, vatandaşların anlamakta güçlük çekmesine, süreci tam olarak bilmemesine neden olmakta bu durum da çalışanların, vatandaşın bilgisizliğinden faydalanarak etik dışı davranışlarda bulunması sonucunu doğurabilmektedir. Vatandaşların anlayacağı dilde iş akışlarını anlatan sade dille hazırlanmış rehberlerin, broşürlerin tüm gümrük müdürlüklerine dağıtılmasının aracı olarak görev yapan müşavirlerin de işe alımlarının daha seçici kriterlere göre belirlenmesi ve sektörde güvenilir müşavir profili oluşturulması gerektiği düşünülmektedir.

- Kurumun imajına çalışanlar ve vatandaşlar açısından bakıldığında, ankete katılanların yarısından fazlası (%53) yöneticilerin yolsuzluğun önlenmesi ve etik davranışların geliştirilmesine çok fazla öncelik verdiğini düşünmektedir. Bunda son zamanlarda etik konusunda düzenlenen eğitim ve seminerler ile yukarıda bahsi geçen 2001/2 sayılı Gümrük Personeli Davranış ve Dürüstlük İlkeleri"ne ilişkin genelge çalışması başta olmak üzere yapılan diğer çalışmaların etkili olduğu düşünülmektedir.

Vatandaşlar açısından bakıldığında,

- Ankete katılan vatandaşlara, sizce gümrük müdürlüklerinde torpil yaptırmadan ya da görevlilere herhangi bir menfaat sağlamadan iş yaptırmak

mümkün müdür?" sorusu yöneltilmiştir. Vatandaşların yüzde 52'si torpil yaptırmadan ya da görevlilere herhangi bir menfaat sağlamadan iş yaptırmanın "kolay" veya "çok kolay" olduğunu belirtmiştir. Keza sizce gümrük müdürlüklerinde yolsuzluk ve rüşvet ne derecede yaygındır? " sorusu sorulmuş deneklerin yüzde 32'si yolsuzluk ve rüşvetin hiç olmadığını, yüzde 20'si çok

az ve yüzde 26'sı diğer kurumlar kadar olduğunu belirtmişlerdir. Yüzde 17'lik kesim ise yolsuzluk ve rüşvetin oldukça ve çok yaygın olduğunu düşünmektedir. Vatandaşların yüzde 56'sı hediye, rüşvet ve bahşişin kötü olduğunu ve asla verilmemesi gerektiğini düşünmektedir. Gümrük Müsteşarlığının etik dışı davranışları önlemek için yeterli çaba gösterip göstermediği sorusuna ise yüzde 52'lik bir kesim yeterince çaba gösterildiği yönünde görüş belirtmiştir. Tarafımızca bu rakamların gerçeği yansıtmadığı ankete katılan deneklerin daha sonraki işlemleri olumsuz etkileyeceğini düşünerek asıl düşüncelerini doğrudan yansıtmadığı düşünülmektedir. Çünkü etrafınıza baktığınızda da gümrük idaresi ile herhangi bir şekilde ilişkiye giren kişilerin torpil yaptırmadan ya da herhangi bir menfaat sağlamadan işlem yaptıramayacakları yönünde sabit bir fikirde olduğunu görebilirsiniz. Bu durum da aslında oluşturulmak istenen "şeffaf" eleştiriye açık idare amacına çok da ulaşamadığını göstermektedir.

Kuruma bağlılığın az olmasında iş yükünün fazla olması, sorumluluğu yüksek işlere imza atıyor olmaları, buna karşın alınan ücretin az bulunması etkili olmaktadır.

• Vatandaşların yüzde 75'i çalışanlara kuraldışı menfaat sağlamadıklarını ifade etmiştir. Kural dışı menfaat sağlayanların oranı ise yüzde 23'tür. Vatandaşlara kuraldışı menfaat talep edilmesi halinde nasıl tepki vereceklerinin sorulması üzerine % 35'i müdüre şikâyet edeceğini ifade etmiştir. % 35'i tepkisiz kalacağını, % 5'i ise Gümrük Müsteşarlığına şikâyet edeceğini belirtmiştir. % 9'luk kesim ise bağırıp çağırarak menfaati talep eden rezil edeceğini ifade etmiştir.

• Vatandaşlara, gümrük müdürüne, başmüdürlüğe veya Müsteşarlığa şikâyet etmenin sorunu çözüme etkili olup olmayacağı sorulmuştur. Ankete katılanların % 23'ü şikâyetin etkili olacağını çünkü yöneticilerin tepkilerinden korkulacağını ifade etmiştir. Şikâyetin biraz etkili olacağını düşünenlerin oranı % 19'dur. Şikâyetin etkili olmayacağını çünkü alttakilerin amirlerinin haberi olmadan bir şey yapamayacaklarını düşünenlerin oranı % 21'dir. Şikâyet etse dahi kendisine faydalı olmayacağını düşünenlerin oranının % 21 gibi bir oranda olması aslında sorunu bir kısır döngüye dönüştürmektedir. %35 lik bir kesim tepkisiz kalarak sorunun ortaya çıkmasına engel olmaktadır. Deşifre olmayan etik dışı davranışlar devam etmekte dışarıdan her şey yolunda imiş gibi görünmekte ancak sorun sistemin işleyişini olumsuz etkilemektedir. Etkisiz kalacağını düşünenler de müteakiben karşılaştıkları etik dışı davranışları dile getirmekten vazgeçebilecekler ve bu durum da sorunun varlığını devam ettirmesine yol açacaktır. Bu yüzden ihbar, şikâyet mekanizmalarının daha etkin hale getirilmesi vatandaşın kendini daha kolay ifade edebilmesinin sağlanması bu mekanizmanın geliştirilmesinin ardında da yapılan şikâyetin neticesinin ne olduğunun vatandaşa bildirilmesi şeffaf yönetim olabilmek adına gereklidir.

SONUÇ- ÖNERİLER

Gümrük idarelerinde etik bilincin oluşturulması

için öncelikli olarak yöneticilerin sorunun çözümüne olan bağlılığını ortaya koyması gerekmektedir. Bakanların ve diğer yüksek mevkili görevlilerin etik dışı davranışlarının tolere edilmemesi gerekir. Uygulamada bu mevkilerdeki kişilerin gümrük idarelerinde çalışan memurlardan kendileri veya yakınları için yasalara aykırı olarak özel muamele talep etmeleri çok sık rastlanan bir durumdur.

Sorunun çözümüne yönelik yöneticilerin bağlılığı ortaya konulduktan sonra (biz bu işi düzeltmek istiyoruz- biz etik dışı davranışlara son vermek istiyoruz mesajı verildikten sonra) yapılması gerekenleri şöyle sıralayabiliriz:

Açık ve iyi anlaşılır bir politika çerçevesi oluşturulması: Vergilerin ve tarife sistemlerinin basitleştirilmesi sadece iyi bir ekonomi politikası olmayıp aynı zamanda yolsuzluk fırsatlarını da azaltmaktadır. Bu çerçevede vergi oranlarının rasyonelleştirilmesi, keyfi uygulamalara yol açacak muafiyetlerin minimuma indirilmesi, tarife dışı engellerin azaltılması, etkili bir ceza sistemi ve temiz mekanizmasının etkili bir şekilde işletilmesi önemli unsurlar arasındadır.

Şeffaf Prosedürler: Basit, kolay ve anlaşılır sistemler ve prosedürler oluşturmaktır. Bu sayede hem ithalatçıların ve ihracatçıların üzerindeki maliyetler hem yolsuzluk için fırsatlar hem de maliyetler azalır. Gümrük beyannamesinin idareye sunumundan sonraki belgeye dayalı tüm işlemlerin başka bir kişisel irtibata gerek duyulmaksızın idare tarafından yapılarak işlemin sonlandırılacağı tek adımlık prosedürler uygulanmalıdır.

Profesyonel Gümrük İdareleri: Yönetim kademelerindeki kişilerin bilgili ve bu işin eğitimini almış kişiler olması önem taşımaktadır. Hükümetler değiştiğinde kıdemli yöneticilerin de değişerek mev-

zuata ve düzenlemelere yabancı kişilerin bu kademelere gelmesi yönetimde istikrarın bozularak etkinliğin azalmasına neden olmakta ve yolsuzluk için davetiye çıkarmaktadır. Ayrıca gümrük memurlarının kuruma olan bağlılığının az olması da yolsuzluk için istenilen ortamı yaratmaktadır. Kuruma bağlılık bilincinin artırılması önem taşımaktadır. Erdem temelli terfilerin yapıldığı, sorumlulukların ayrıştırılarak ithalat ihracat işlemlerinin her bir aşamasının kategorize edilerek sorumlulukların bu aşamalara dağıtıldığı bir yönetim modeli oluşturulmalıdır.

Paydaşların (müşavirler, iş takipçileri) disipline edilmesi gerekir. Müşavirlik mesleğinin daha standart hale getirilmesi, sorumluluklarının iyi belirlenmesi gerekir.

Performans Standartları: Performans standartlarının belirlenmesi idarenin ne kadar iyi çalıştığını ölçmeyi sağlayacaktır. Standartların ortaya konulması ilk olarak standartların ne ölçüde sağlandığının hesabının sorulabilmesi ikinci olarak ise yönetime memurların performansını ölçme ve potansiyel problemleri tanımlama imkânı sağlayacaktır. Üçüncü olarak ise vatandaşlar beklentilerinin ne olması gerektiğinin bilincinde olacak ve standartlar sağlanmadığı zaman bunları yönetimin dikkatine sunabilecektir.

“ *Türk Kamu Yönetiminde etik bilincin oluşturulması, etik dışı davranışların önlenmesi için son yıllarda yapılan yasal düzenlemeler ve oluşturulan idari yapılar umut vericidir.* ”

Gümrük idarelerinde etik dışı davranışların önlenmesi için genel geçer olan tek bir formül şeklinde uygulanacak çözümler sunmak elbette imkânsızdır. Ancak yapılması gereken kapsamlı bir etik yönetim anlayışı getirerek, bunun etkili olarak uygulanabilmesi için ideal araçları seçmektir.

Türk Kamu Yönetiminde etik bilincin oluşturulması, etik dışı davranışların önlenmesi için son yıllarda yapılan yasal düzenlemeler ve oluşturulan idari yapılar umut vericidir. Bugün her kurumun internet sitesinde etik modülü olduğunu her kuruma ait etik komisyonlarının kurulduğunu ve bu komisyonların yıllık faaliyet raporlarını kamuoyu ile paylaşmaları etik konusunda bir şeyler yapmak istenildiğinin göstergesidir.

Ancak toplumda etik bilincin oluşturulması için yasaların veya kurumların oluşturulması ikincil düzenlemelerdir. Asıl olan bireylerde etik bilincin oluşturulmasıdır. Toplum düzeni ve kanunlar, insanları etik dışı davranış yapmaktan belirli bir düzeyde alıkoysa da etik bilinci taşımayan bireyler buldukları ilk fırsatta etik dışı davranışlara yöneleceklerdir.

“ *Ancak toplumda etik bilincin oluşturulması için yasaların veya kurumların oluşturulması ikincil düzenlemelerdir.* ”

Platon'un Devlet adlı eserinde anlattığı yüzük öyküsüne göre Gyges, Lidya kralının hizmetinde bir çobandır. Günün birinde bir kasırga veya deprem yüzünden yer çatlar ve hayvanların otladığı yerde derin bir yarık

açılır. Bu yarığın içine inen çoban, orada içi oyuk, üstü delik deşik, tunçtan bir at bulur. Eğilip atın içine baktığında orada insan boyundan büyük, parmağında altın bir yüzük olan bir ölü görür. Bu yüzüğü alıp yukarı çıkar. Çobanlar ay sonunda krala hesap vermek için toplanırlar. Gyges toplantiya bu yüzükle gelir. Otururken yüzüğün taşını farkına varmadan avucunun içine çevirir. Bunu yapar yapmaz da görünmez olur. Kendisi de dâhil, orada bulunan herkes şaşakalır. Yüzükle oynarken taşı çevirince yine görünür olur. Böylece Gyges, yüzüğün tılsımını keşfeder: Yüzüğün taşını içeri çevirince görünmez olur, düzeltince görünür. Bunun üzerine görünmez olarak saraya girer, sarayda kraliçeyi baştan çıkartır, onun yardımıyla

kralı öldürüp yerine geçer. (Devlet, 359d Aktaran: Poyraz, 2005:9).

Eğer hepimizin parmağında böyle bir yüzük olsaydı yine de etik davranır mıydık sorusunu sormak lazım. Bu noktada toplumda oluşturulan etik bilincin düzeyi önem taşımaktadır. Sonuçta kurullar veya mevzuat ile insanları belirli davranışları yapmaktan men edebilirsiniz ancak özünde o bilinci taşımayan bireyler mutlaka boşluklar bulacak, açık noktalardan faydalanarak ihlaller yapacaktır. Eğer toplumda ilkokuldan itibaren verilen eğitimlerimizde bu bilinci oluşturabilirsek görünmezlik yüzüklerimizle dolaşsak dahi etik bir şekilde davranmak toplumun genel şiarı olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKTAN, Coşkun Can (1992), Politik Yozlaşma ve Kleptokrasi: 1980-1990 Türkiye Deneyimi, Ankara: Yeni Türkiye.
- (1999), Kirli devletten Temiz Devlete, Yeni Türkiye yayınları, Ankara
- COHEN, S., Eimicke, W. B. (1998), Trends in 20th Century United States Government Ethics. www.columbia.edu/~sc32/ethica1sur1.html, (Erişim Tarihi: 02.06.2009)
- DURMAZ, Özgül Filiz (2007) Yolsuzluk: Bedeli Hepimiz Ödüyorumuz, Gümrük Dergisi, sayı 58-59, ANKARA
- EMRE, Cahit, HAZAMA Y. and MUTLU S. (2003), "Cultural Values, Morality and Public Administration in Turkey", Yönetim Bilimi Yazıları, C. Emre (Ed.), Ankara: İmaj,
- PIEPER, Annemarie (1999), Etiğe giriş çev. Veysel Atayman ve Gönül Sezer Ayrıntı Yayınları , İstanbul
- POYRAZ, Hakan (2005), "Ahlaklı Olmanın Gerekeşi Nedir", 2. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu 18-19 Kasım 2005, Sakarya
- www.etik.gov.tr
- <http://www.transparency.org>

DİPNOTLAR

- 1 http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2003
- 2 http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2004
- 3 http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2005
- 4 http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2006
- 5 http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2007
- 6 http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2008

Kamu Görevlileri Etik Kurulu ile Avrupa Konseyinin ortaklaşa yürüttüğü "Yolsuzluğun Önlenmesi İçin Etik" projesi kapsamında gümrük idarelerinde yapılan anket sonuçlarından derlenmiştir.

2010/1 SAYILI GENELGE VE YENİ BEYAN SİSTEMİ

Mustafa ŞAHİN | Gümrük Uzman Yrd. / Tekstil Mühendisi
mustafasahin@gumruk.gov.tr

BİLGE Sistemi ve Entegre Tarife Modülü

İsmi "BİLgisayarlı Gümrük Etkinlikleri" ifadesinden alan BİLGE sistemi, Fransız Gümrük İdaresi ile Gümrük Müsteşarlığı arasında 1995 yılında imzalanan "Fransızların BİLGE'si" Sofix Otomasyon Sisteminin adaptasyonunu da içeren mutabakat protokolünün gereği olarak Türk gümrük idarelerine adapte edilmiş ve 1998 yılında başlayan ilk

“ Bilindiği gibi, halihazırda Merkezi BİLGE'ye geçiş süreci devam etmekte olup 20 Aralık 2010 tarihi itibarıyla BİLGE sistemini kullanan tüm gümrük idarelerimizin Merkezi BİLGE'ye geçmiş olması planlanmaktadır ”

pilot uygulamalar sonrasında 2000'li yıllarla birlikte adım adım gümrüklerimizde yaygınlaşmaya başlamıştır.

E-gümrük yolunda atılan en önemli adım olarak kabul edebileceğimiz BİLGE, eşyanın gümrük idaresine sunulmasından, gümrük işlemlerinin tamamlanarak ilgisine teslimine kadar gerçekleşen her aşamadaki işlemleri kapsayan gerçek zamanlı bir otomasyon sistemidir.

Bilindiği gibi, halihazırda Merkezi BİLGE'ye geçiş süreci devam etmekte olup 20 Aralık 2010 tarihi itibarıyla BİLGE sistemini kullanan tüm gümrük idarelerimizin Merkezi BİLGE'ye geçmiş olması planlanmaktadır

BİLGE sistemi, birbirleriyle entegre çalışan 4 ayrı modülden oluşmaktadır. Bunlar: Özet Beyan Modülü, TCGB, Entegre Tarife Modülü ve Muhasebe Modülü'dür.

Bu modüllerden, sistemin kalbi hükmündeki Entegre Tarife Modülü (ETM) arka planda çalışmakta ve beyana konu eşya için tahsili gereken vergiler ile varsa gerekli olan izin, lisans, kontrol, uygunluk belgesi vs. belgeleri tespit etmektedir.

ETM bu tespiti, beyan sahibi tarafından girilen **"GTİP, menşe, muafiyet kodları, tamamlayıcı bilgi kodları ve ek kodlar ile sorulan bazı sorulara verilen cevaplar"** dan oluşan, 6 temel veriyi işleyerek gerçekleştirmektedir.

BİLGE Sisteminde Yapılan Önemli Değişiklik

Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 05/01/2010 tarihli 2010/1 sayılı Genelgesi ile BİLGE sisteminde çok önemli bazı değişiklikler yapılmıştır.

Söz konusu Genelgede, BİLGE sisteminin ilgili mevzuatımızın doğru, etkin ve yeknesak olarak uygulanma-

“ ETM bu tespiti, beyan sahibi tarafından girilen “GTİP, menşe, muafiyet kodları, tamamlayıcı bilgi kodları ve ek kodlar ile sorulan bazı sorulara verilen cevaplar” dan oluşan, 6 temel veriyi işleyerek gerçekleştirilmektedir ”

sında yardımcı olan (yalnızca!) **bir araç** olduğu ve sistemde yapılan değişikliklerin, sistemin **beyana dayalı yapısının** kuvvetlendirilmesi amacını taşıdığı özellikle vurgulanmıştır.

Yeni uygulamanın esasını, BİLGE sisteminde ETM tarafından tespit edilen vergi oranları ve aranan belgelerin referans niteliğinde olması ve beyan sahiplerinin sistemin tespitlerinden bağımsız olarak beyanda bulunabil-

meleri teşkil etmektedir.

2010/1 sayılı Genelgede bu husus özetle, BİLGE sisteminin Tarife Sonuçları bölümünde yer alan kalem bazında vergi tahakkuku ve aranan belgelerin referans niteliğinde olduğu ve mükelleflerce bu bilgilerin, beyannamenin **"47. Vergilerin Hesaplanması"** ve **"44. Ek bilgi, sunulan belgeler, ön izinler"** bölümlerine aktarılması aşamasında silme, ekleme ve düzeltme yapılabileceği şeklinde belirtilmiştir.

“ Söz konusu Genelgede, BİLGE sisteminin ilgili mevzuatımızın doğru, etkin ve yeknesak olarak uygulanmasında yardımcı olan (yalnızca!) bir araç olduğu ve sistemde yapılan değişikliklerin, sistemin beyana dayalı yapısının kuvvetlendirilmesi amacını taşıdığı özellikle vurgulanmıştır. ”

Bununla birlikte, sistem tarafından tespit edilen vergi ve belge bilgileri ile beyan sahibinin beyanı arasında fark bulunması halinde beyanı kontrol edecek ilgili kişilerin bu durumdan haberdar olmasını sağlamak amacıyla BİLGE sisteminin Detaylı Beyan modülünün **"Muayene**

modülünün **"Muayene**

/Kontrol” ekranında “**Vergileri/Belgeleri Kontrol Ediniz**” şeklinde bir buton çıkmaktadır. Bu butona basıldığında açılan “**Tarife Sonuçları Farklılıkları**” bölümünde beyan sahibi tarafından yapılan değişiklikler, silme için “**S**”, düzeltme için “**D**” ve ekleme için “**E**” harfi ile sembolize edilerek görüntülenmektedir.

Bu durumda muayene memurlarının “**Vergileri/Belgeleri Kontrol Ediniz**” uyarı

butonu çıkan beyannamelerde bu bölüme girerek, beyan sahibi tarafından beyan edilen bilgilerin doğruluğunu değerlendirmeleri gerekmektedir.

Uygulamada Karşılaşılan Bazı Problemler

2010/1 sayılı Genelge sonrasında BİLGE sisteminde yapılan düzenleme, olması gereken, ideal beyan sistemini oluşturmuş olmakla birlikte, bu yeni sistemin muayene memurlarının iş yükünü artırdığı da bir gerçektir.

Bundan önce, her ne kadar sistemin kullanılması görevlilerin sorumluluklarını ortadan kaldırmıyor olsa da BİLGE sistemindeki verilerin güncel olması şartıyla, sistemin tespit ettiği vergi ve belge bilgilerinde hata olmadığı ve beyan sahipleri sistemin tespit ettiği bilgileri değiştiremedikleri için muayene memurlarının bu konuda daha rahat hareket edebildikleri ve önemli mevzuat değişiklikleri olmadıkça

“ Bu durumda muayene memurlarının “**Vergileri/Belgeleri Kontrol Ediniz**” uyarı butonu çıkan beyannamelerde bu bölüme girerek, beyan sahibi tarafından beyan edilen bilgilerin doğruluğunu değerlendirmeleri gerekmektedir. ”

sistemin tespitlerine itibar ederek kendileri ayrıca hesaplama ve kontrol yapıp yapılmadıkları bilinmektedir.

Ancak yeni sistemle birlikte muayene memurlarının daha dikkatli olmaları ve beyan sahiplerinin yaptıkları değişiklikleri dikkatlice inceleyerek mevzuata uygunluğunu denetlemeleri gerekmektedir.

Her geçiş döneminde olduğu gibi yeni beyan sistemine geçiş sürecinde de

henüz sistemin işleyişine tam olarak adapte olunamaması sebebiyle hatalar yapılmış olması, gözden kaçan bazı yanlışlıkların olmuş olması muhtemeldir.

Bununla birlikte, sistem henüz yeni olduğu ve ilgili bazı kişiler yeterince bilgi sahibi olmadıkları için, art niyetli kişilerce bu durumun suistimal edilmiş olması da mümkündür ki karşılaştığımız bazı olaylar bu hususu teyid eder niteliktedir.

Bu nedenle gümrük idarelerinin, kendi bünyesinde bu geçiş döneminde yukarıda bahsi geçen hususlarla ilgili olarak genel bir tarama yaparak beyan sahiplerince değişiklik yapılan beyannameleri imkanlar dahilinde yeniden gözden geçirmelerinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu noktada ortaya çıkan diğer bir sorun ise, beyanın hatalı olması halinde ne yapılması gerektiği konusun-

“ Ancak yeni sistemle birlikte muayene memurlarının daha dikkatli olmaları ve beyan sahiplerinin yaptıkları değişiklikleri dikkatlice inceleyerek mevzuata uygunluğunu denetlemeleri gerekmektedir. ”

daki farklı yorumların neden olduğu farklı uygulamalardır.

Böyle bir durumda, yani beyan sahibi tarafından geçerli bir sebebe dayanılmaksızın sistem tarafından yapılan hesaplama ve tespitlerin değiştirilmesi halinde yapılması gereken işlemlere ilişkin görüş ve değerlendirmelerimize makalenin bundan sonraki bölümünde yer verilmiştir.

İbrazı Gerekli Lisans, İzin, Uygunluk vs. Belgesinin Silinmiş Olması Durumu

Mevzuatı gereği ithalat veya ihracatında ilgili kuruluşlardan lisans, izin, kontrol, uygunluk, yeterlilik vs. belgesi alınması ve bu belgenin gümrük idaresine ibrazı gerektiği halde, beyan sahibi tarafından beyan esnasında geçerli bir sebebe dayanmaksızın söz konusu ibrazı gerekli belgenin silinmesi durumunda konunun 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekecektir.

5607 sayılı Kanun'un 3/11 inci maddesinde **"İthal, lisansa, şarta, izne, kısıntıya veya belli kuruluşların vereceği uygunluk veya yeterlilik belgesine tâbi olan eşyayı, aldatıcı işlem ve davranışlarla ithal eden kişiye, eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı idarî para cezası verilir"**, 3/13 üncü maddesinde ise **"Genel düzenleyici idarî işlemlerle ihracı yasaklanan eşyayı ihraç eden kişiye, eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı idarî para cezası verilir. İhracı, lisansa, şarta, izne, kısıntıya veya belli kuruluşların vereceği uygunluk veya**

yeterlilik belgesine tâbi olan eşyayı aldatıcı işlem ve davranışlarla ihraç eden kişiye, eşyanın gümrüklenmiş değerinin yarısı kadar idarî para cezası verilir." denilmektedir.

Dolayısıyla yukarıda belirtilen fiiller 5607 sayılı Kanun'da kabahat olarak sayılmış fiillerdir. Yine aynı Kanun'un 3/17 inci maddesinde ise **"Onaltıncı fıkra hariç, bu maddede tanımlanan kabahatler, ancak kasten işlenebilir."** denilerek 3/11 ve 3/13 üncü maddelerde tanımlanan fiillerin ancak kasten işlenmesi halinde kabahat olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

"BİLGE sisteminde oluşturulan "Tarife Sonuçları" bölümünde ibrazı gerekli belgeleri gören beyan sahibinin, geçerli bir sebebi olmaksızın gerekli bir belgeyi silerek beyanda bulunması durumunda kasıt unsurunun oluşacağı düşünülmektedir."

Bu noktada, BİLGE sisteminde oluşturulan "Tarife Sonuçları" bölümünde ibrazı gerekli belgeleri gören beyan sahibinin, geçerli bir sebebi olmaksızın gerekli bir belgeyi silerek beyanda bulunması durumunda kasıt unsurunun oluşacağı düşünülmektedir.

Ayrıca 5607 sayılı Kanun'un 5911 sayılı Kanun'la değişik 3/18 inci maddesine göre **"Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan fiiller, teşebbüs**

aşamasında kalmış olsa bile, tamamlanmış gibi cezalandırılır." denildiğinden henüz ithalat veya ihracata dair işlemler tamamlanmamış, dolayısıyla kabahat konusu fiil gerçekleşmemiş olsa bile söz konusu fiillere teşebbüs de aynen fiilin işlenmesi gibi cezaya tabi olacaktır.

Vergi Oranının ve/veya Vergi Miktarının Değiştirilmiş/Silinmiş Olması Durumu

Yeni beyan sisteminde beyan sahibi, sistem tarafından hesaplanan vergi oranı ve vergi miktarın-

dan tamamen bağımsız olarak istediği şekilde beyanda bulunabilmektedir.

Bu noktada özellikle dikkatli olunması gereken bir husus vardır: Beyan sahipleri vergi oranı ve hesaplanan tutara birbirlerinden bağımsız olarak müdahale edebilmektedirler. Yani vergi oranını değiştirmeden tutarı değiştirmek mümkündür. Örnek vermek gerekirse: CIF değeri 1000 TL olan eşya için %6,4 vergi oranı ile 64 TL vergi hesaplanmışken, istenilirse %6,4 vergi oranı ile 54 TL vergi beyan edilebilmektedir.

Bu sebeple beyannamenin incelenmesi aşamasında "vergi oranı doğru, o halde vergi tutarı da doğru hesaplanmıştır" diye düşünülmemeli, vergi oranının doğruluğu kontrol edildikten sonra vergi tutarı da ayrıca hesaplanarak kontrol edilmelidir.

Beyan sahibi tarafından beyan esnasında geçerli bir sebebe dayanmaksızın vergi oranı ve/veya vergi miktarının değiştirilerek daha düşük vergi beyan edilmesi ya da verginin tamamen silinmesi durumunda konunun 4458 sayılı Gümrük Kanunu hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekecektir. Zira 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 3/2 inci maddesine göre verginin eksik ödenmesi veya hiç ödenmemesinin kaçakçılık suçu oluşturabilmesi için sahte belge kullanılmış olması gerekmektedir.

“ *Yeni beyan sisteminde beyan sahibi, sistem tarafından hesaplanan vergi oranı ve vergi miktarından tamamen bağımsız olarak istediği şekilde beyanda bulunabilmektedir.* ”

“ *Beyan sahibinin vergi oranı veya tutarını eksik beyan etmesinin gümrük kıymeti ile bir ilgisi olmaması sebebiyle, Gümrük Kanunu'nun 234/1-b maddesinin uygulanmasının yanlış olacağı açıktır. Bununla birlikte, bu durumun 234/1-a maddesine de temas etmediği dolayısıyla 241/1 uygulanması gerektiği görüşünün de doğru olmadığı düşünülmektedir.* ”

Ancak, böyle bir durumda 4458 sayılı Kanunu'nun hangi maddesinin uygulanacağı konusunda tereddütler olduğu görülmektedir. Bazı meslektaşlarımız 234/1-b, bazıları 234/1-a uygularken, 234 üncü maddenin uygulanamayacağı 241/1 uygulanması gerektiği görüşünde olan meslektaşlarımız da vardır.

4458 sayılı Kanun'un 5911 sayılı Kanun'la değişik 234/1-b maddesinde **“Kıymeti üzerinden gümrük vergisine tabi eşyanın beyan edilen kıymeti, 23 ila 31 inci maddelerde yer alan hükümler çerçevesinde belirlenen kıymete göre noksan bulunduğu takdirde, bu noksanlığa ait gümrük vergisinden başka vergi farkının üç katı para cezası alınır”**, 234/1-a maddesinde ise **“15 inci maddede belirtilen Gümrük Tarifesini oluşturan unsurlarda veya vergilendirmeye esas olan sayı, baş, ağırlık gibi ölçülerinde aykırılık görüldüğü ve beyana göre hesaplanan gümrük vergisi ile muayene sonuçlarına göre alınması gereken gümrük vergisi arasındaki fark % 5'i aştığı takdirde, gümrük vergisinden ayrı olarak bu farkın üç katı para cezası alınır.”** denilmektedir.

Beyan sahibinin vergi oranı veya tutarını eksik beyan etmesinin gümrük kıymeti ile bir ilgisi olmaması sebebiyle,

Gümrük Kanunu'nun 234/1-b maddesinin uygulanmasının yanlış olacağı açıktır. Bununla birlikte, bu durumun 234/1-a maddesine de temas etmediği dolayısıyla 241/1 uygulanması gerektiği görüşünün de doğru olmadığı düşünülmektedir.

Bize göre bu konudaki ihtilafların ve yanlış uygulamaların temelini 234/1-a maddesinde geçen "**Gümrük Tarifesi oluşturulan unsurlar**" ifadesinin doğru anlaşılabilmesi oluşturmaktadır. Genel itibarıyla gümrük ile ilgili kişilerde, memur olsun mükellef olsun, "**gümrük tarifesi**" ifadesinin yalnızca Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu (GTİP)'nu karşıladığı şeklinde yanlış bir düşünce olduğu görülmektedir. Ancak GTİP, gümrük tarifesi oluşturulan unsurlardan yalnızca birisidir.

Bu husus "Gümrük Tarifesi oluşturulan unsurlar"ın açıklandığı 4458 sayılı Kanun'un 15/3 üncü maddesinde şu şekilde belirtilmektedir:

"Gümrük Tarifesi:

- a) **Bakanlar Kurulunca kabul edilen Türk Gümrük Tarife Cetvelini,**
- b) **Tamamen veya kısmen Türk Gümrük Tarife Cetveline dayanan veya bu cetvele alt açılımlar ekleyen ve eşya ticaretine ilişkin tarife önlemlerinin uygulanması için tespit edilen diğer cetvelleri,**
- c) **Türk Gümrük Tarifesinin kapsadığı eşyaya uygulanacak;**
 - **Gümrük vergi oranlarını,**
 - **Tarım politikası veya tarım ürünlerinin işlenmesi sonucu elde edilen bazı ürünlere uygulanan özel düzenlemeler çerçevesinde alınan ithalat vergilerini,**

d) **Türkiye'nin bazı ülkeler veya ülke grupları ile yaptığı tercihli bir tarife uygulaması gerektiren anlaşmalarda yer alan tercihli tarife uygulamalarını,**

e) **Türkiye tarafından tek taraflı olarak bazı ülkeler, ülke grupları veya toprak parçaları için tanınan tercihli tarife uygulamalarını,**

f) **İthalat vergilerinde, bazı eşyaya şartlı olarak uygulanacak muafiyet veya indirim uygulamalarını,**

g) **Yukarıdakilerin dışında kalan diğer tarife uygulamalarını,**

Kapsar."

Bu maddeye göre "**gümrük tarifesi oluşturulan unsurlar**" ifadesinden esas itibarıyla "vergilemeyi etkileyen her şey" in anlaşılması gerektiği düşünülmektedir. Tarife kelimesinin dilbilgisi açısından kökeni dikkate alındığında da ulaşılabilecek sonuç aynı olacaktır. Bununla birlikte 234 üncü maddede kıymet ve vergilendirmeye esas sayı, baş, ağırlık vs. ölçü birimleri ayrı olarak sayıldığı için gümrük tarifesi oluşturulan unsurları "kıymet ve vergilendirmeye esas sayı, baş, ağırlık vs. ölçü birimleri hariç olmak üzere vergilemeyi etkileyen her şey" olarak tanımlamak mümkündür.

Dolayısıyla vergi oranının değiştirilmesinin 15/3-c, vergi oranı doğru beyan edildiği halde vergi tutarının eksik olması veya verginin tamamen silinmesinin ise 15/3-g bendine istinaden "gümrük tarifesi oluşturulan unsurlar" da yapılan değişiklik olarak değerlendirilmesi ve bahsi geçen usulsüzlükler için 234/1-a maddesinin uygulanması gerektiği düşünülmektedir.

GÜMRÜK KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPAN KANUNLAR HAKKINDA GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Bekir DURUSOY | Muayene Memuru
Gümrükler Kontrol Genel Müdürlüğü

Giriş

Türkiye'nin, 1996 yılında Gümrük Birliğine girmesi, yürürlükteki gümrük mevzuatını AB mevzuatına uyumlu hale getirmesini zorunlu hale getirdi. Zira üyesi olduğu Gümrük Birliği bu uyumu zaruri kılmakta idi. Bu amaçla, o tarihte yürürlükte bulunan mülga 1615 sayılı Gümrük Kanunu'nda, 08.04.1997 tarihli ve 4236 sayılı Kanun ve 30.06.1995 tarihli, 564 sayılı KHK ile gerekli değişiklikler yapıldı. Bilahare, yeni gümrük kanunu çalışmaları da başlatılarak AB mevzuatına uyumlu Gümrük Kanunu, 27.10.1999 tarihinde TBMM'de kabul edilerek 05.02.2000 tarihinde yürürlüğe girdi.

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nda, yürürlüğe girdiği 2000 yılından sonra 2003, 2005, 2007 ve 2008 yıllarında dört defa değişiklik yapılmış, ancak bu değişiklikler Gümrük Kanunu'nu AB Gümrük Kodu ile tam uyumlu hale getirmediğinden, daha geniş kapsamlı bir değişiklik ihtiyacı hasıl olmuştur. Nihayet 07.07.2009 tarihli, 27281 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve 07.10.2009 tarihinde yürürlüğe giren 5911 sayılı "Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile gerçekleştirilerek 5 inci ve en kapsamlı değişiklik yapılmıştır.

Bu çalışmanın konusunu “Gümrük Kanunu’nda değişiklik yapan kanunlar” oluşturmakla beraber, 4458 sayılı Gümrük Kanunu’nda en kapsamlı ve en son değişiklikleri yapan 5911 sayılı Kanun’un getirmiş olduğu değişiklikler geniş biçimde ele alınmaya çalışılmıştır.

Gümrük Kanunda Değişiklik Yapan Kanunlar

1- 4587 sayılı Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun’un Geçici

2- 4910 sayılı Gümrük Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun’un 1 inci maddesi ile Gümrük Kanunu’nun 172 nci maddesinde değişiklik yapılmıştır. Söz konusu değişiklik, “sınır ticareti” yeniden tanımlanmış, “sınır ticaret merkezlerinin, gümrük işlemlerinin yürütülmesinde Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi dışında addedileceği, sınır ticaretine ilişkin gümrük işlemlerinin Gümrük Müsteşarlığınca yapılacağı” hüküm altına alınmıştır.

Tablo-1: Gümrük Kanunda Değişiklik Yapan Kanunlar

S.N	Kanun Adı ve İlgili Maddesi	Kanun No’su	R.G. Tarih/Sayısı	Yürürlük Tarihi	Gümrük Kanunda Değişiklik Yapılan Madde
1	Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun-Geçici 2 nci md.	4587	04.07.2000 /24099	04.07.2000	227/1-f md.
2	Gümrük Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun-1 nci md.	4910	01.07.2003 /25155	01.07.2003	172 nci md.
3	Özel Gelir Ve Özel Ödeneklerin Düzenlenmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun-22 nci md.	5217	23.07.2004 /25531	01.01.2005	221 ve 222 nci md.
4	Tasfiye İşleri Döner Sermaye İşletmeleri Genel Müdürlüğünün Gümrük Müsteşarlığına Bağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun-7 nci md.	5622	17.04.2007 /26496	01.05.2007	221 nci md.
5	Serbest Bölgeler Kanunu ile Gümrük Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun-9 uncu md	5810	25.11.2008 /27065	25.11.2008	Kanuna Geçici madde eklenmiştir. (Geçici 7 nci madde)
6	Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun-Yürütme ve Yürürlük maddeleri hariç bütün maddeleri.	5911	07.07.2009 /27281	07.10.2009	Ayrı bir tabloda detaylı olarak ele alınmıştır.

2 nci maddesi ile Gümrük Kanunu’nun 227 nci maddesinde değişiklik yapılmıştır. Aslında bu değişiklik doğrudan Gümrük Kanunu ile ilgili bir değişiklik olmayıp, 227 nci maddedeki “Avrupa Topluluğu” ibaresinin “Avrupa Birliği” şeklinde değiştirilmesinden ibarettir.

3- 5217 sayılı Özel Gelir ve Özel Ödeneklerin Düzenlenmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 22 nci maddesi ile Gümrük Kanunu’nun 221 ve 222 nci maddelerinde değişiklik yapılmıştır. 221 inci maddede yapılan değişiklik “fazla

çalışma ücretinin %50'sinin personele dağıtılması, kalan %50'sinin bütçeye gelir kaydedilmesi", 222 nci maddede yapılan değişikliklerle de, "Gümrük Müsteşarlığı merkez ve taşta teşkilatı kadrolarında fiilen çalışan personele ek ödeme yapılması" hüküm altına alınmıştır.

4- 5622 sayılı Tasfiye İşleri Döner Sermaye İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün Gümrük Müsteşarlığına Bağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 7 nci maddesi ile Gümrük Kanunu'nun 221 inci maddesinde ikinci kez değişiklik yapılmıştır. Söz konusu değişiklik, "fazla mesai ücretinin miktar ve tahsiline ilişkin usul ve esasların Bakanlar Kurulunca, personelin çalışma süresi, görev yeri, görevin önem ve güçlüğü, sınıfı, kadro unvanı gibi hususlar dikkate alınarak Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınmak suretiyle Müsteşarlığın bağlı olduğu Bakan tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği" hüküm altına alınmıştır.

5- 5810 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu ile Gümrük Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 9 uncu maddesi ile Gümrük Kanunu'na geçici 7 nci madde eklenmiştir. Söz konusu madde ile "Gümrük Kanunu'nun bazı maddelerinin 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu'na aykırı olan hükümlerinin, AB'ne tam üyeliğin gerçekleştiği tarihe kadar uygulanmayacağı" hükmü getirilmiştir.

6- 5911 sayılı Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la, Gümrük Kanunu'nun 128 maddesinde değişiklik yapılmış, 10 yeni madde eklenmiş ve 6 maddesi de yürürlükten kaldırılmıştır.

5911 sayılı Kanun ile Gümrük Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler

1- Gümrük Kanunu'nun, Temel Tanımları düzenleyen 3 üncü maddesinde yapılan değişiklik,

"Giriş/Çıkış/İthalat/İhracat Gümrük İdaresi" tanımları eklenmiştir. Yeni eklenen bu tanımların, "Özet Beyan ve Eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesine Girmesi" başlıklı 35/A, 35/B ve 35/C maddeleri ve "Türkiye Gümrük Bölgesinden Çıkan Eşya" başlıklı 165/A, 165/B, 165/C ve 165/D maddeleri ile getirilen yeni hükümlerle birlikte değerlendirilmesi gerekmekte olup, bu değişiklikle sınır kapılarında ithalat ve ihracat işlemi yapılması uygulamasına son verilmiştir. Dolayısıyla Başbakanlığın 2006 yılında çıkardığı, 2006/11 sayılı Genelgesine paralel bir düzenleme yapılmış olmaktadır.

2- Gümrük Kanunu'nun 5 inci maddesinde yapılan değişiklik, "Yetkilendirilmiş Yükümlü" müessesesi getirilmiş ve böylece gümrük mevzuatının öngördüğü basitleştirilmiş uygulamalar kanuni güvence altına alınmıştır.

3- Gümrük Kanunu'nun 7 nci maddesine, "hallerin bir arada bulunması durumunda" ibaresi eklenmek suretiyle, gümrük idarelerinin verdiği kararların ilgililer nezdinde daha güvenilir olması sağlanmıştır.

4- Gümrük Kanunu'nun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişiklik, daha önce Müsteşarlık yetkisinde olan, gümrük mevzuatının doğru olarak uygulanması için gerekli önlemlerin alınması hususunda, Müsteşarlığın önerisi ile bağlı olduğu Bakan yetkili kılınmıştır. Yapılan bu değişiklik gümrük mevzuatının uygulanmasında kurumsal bir düzey sağlanmıştır.

5- Kanun'a 10/A maddesi eklenmek suretiyle, gümrük kontrollerini gümrük idaresinin yerine getireceği, gerekirse bu kontrolü yurt dışında yapabileceği, bu kontrolleri risk analizine dayalı olarak yapacağı, ayrıca Müsteşarlığın risk yönetimi ve risk kriterlerini belirleyeceği hüküm altına alınmıştır. Böylece gümrük kontrolünün risk analizlerine dayalı yapılması ile gümrük hizmetinde istenilen etkililik sağlanmış olacaktır.

Tablo-2: 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun değişiklik yapılan, yürürlükten kaldırılan ve yeni eklenen maddeleri

Değişiklik Yapılan Maddeler	Yürürlüğe Konan Maddeler	Yürürlükten Kaldırılan Maddeler	Değişiklik Maddeler	Yapılmayan
3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 34, 37, 38, 39, 45, 46, 48, 50, 54, 56, 57, 59, 60, 61, 63, 65, 66, 69, 70, 72, 74, 76, 77, 79, 81, 84, 85, 86, 88, 92, 93, 94, 95, 97, 100, 106, 107, 109, 110, 111, 115, 116, 117, 119, 121, 123, 124, 125, 141, 145, 151, 152, 153, 154, 155, 158, 159, 160, 161, 165, 166, 167, 168, 171, 173, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 183, 184, 186, 187, 188, 190, 191, 193, 194, 197, 198, 202, 204, 207, 210, 217, 218, 219, 221, 223, 225, 226, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 236, 237, 238, 241, 242, 243 ve Geçici madde 6	5/A, 10/A, 35/A, 35/B, 35/C, 165/A, 165/B, 165/C, 165/D ve 191/A	42, 43, 44, 240, 244 ve 245	1, 2, 11, 16, 17, 20, 23, 29, 31, 32, 33, 35, 36, 40, 41, 47, 49, 51, 52, 53, 55, 58, 62, 64, 67, 68, 71, 73, 75, 78, 80, 82, 83, 87, 89, 90, 91, 96, 98, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 108, 112, 113, 114, 118, 120, 122, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 142, 143, 144, 146, 147, 148, 149, 150, 154, 156, 157, 162, 163, 164, 169, 170, 172, 174, 175, 182, 185, 186, 189, 192, 195, 196, 199, 200, 201, 203, 205, 206, 208, 209, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 220, 224, 227, 228, 235, 239, 246	

6- Kanun'un 12 nci maddesine "ve diğer yetkili kurumlar" ibaresi eklenmek suretiyle yapılan değişiklikle, gizli nitelikteki bilgileri gümrük idarelerinin yanı sıra "diğer kurumlarında" saklama zorunluluğu getirilmiştir.

7- Kanun'un 14 üncü maddesine eklenen hükümle; "gümrük idaresine yapılacak başvurulara "taahhütlü posta" ile başvurma imkânı getirilerek yükümlüler açısından yaşanabilecek hak kayıplarının önlenmesi amaçlanmıştır.

8- Kanun'un 25 inci maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde yer alan; "ihraç edilen" ibaresinden sonra gelmek üzere "aynı" ibaresi eklenmiş ve beş kıymet yönteminin ikincisi olan kıymet yönteminde belirtilmeyen ibare eklenmiştir. Ayrıca 26 ncı maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinin başına "1994" ibaresi de ilave edilerek uluslararası antlaşmanın orijinal adının kanun metninde yer alması sağlanmıştır.

9- Kanun'un 27 nci maddesinin birinci fıkrasının

(b) bendinin (iv) alt bendinde yer alan; "ithal ülkesi" ibaresi "Türkiye" olarak değiştirilerek maddeye anlam bütünlüğü kazandırılmış, gümrük kıymetine nakliye ve sigorta giderlerinin yanı sıra Türkiye'ye giriş limanı veya yerine kadar olan "yükleme ve elleçleme giderleri"de ilave edilerek yurt dışında yapılan yükleme ve elleçleme giderlerinin de vergilendirilmesi sağlanmıştır.

10- Kanun'un Üçüncü Kısım İkinci Bölümünün başlığı, "Özet Beyan ve Eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesine Girmesi" şeklinde değiştirilerek, özet beyan konusu detaylı bir şekilde düzenlenmiş, özet beyanın, giriş gümrük idaresine, elektronik ortamda, eşyanın TGB'ne getirilmesinden önce verilmesi sağlanarak ithal edilecek eşyanın daha Türkiye'ye gelmeden risk analizine tabi tutulması imkânı sağlanmıştır. Yapılan değişiklikle gümrük beyanı verilen eşya için ayrıca özet beyan verilmeyeceği gibi hususlar da ayrıntılı düzenlenerek özet beyan ile ilgili 35/A, 35/B ve 35/C maddeleri eklenmiştir.

11- Kanun'un 56 ncı maddesine yapılan ilave hüküm ile sahte menşeli eşyanın tespitinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı görüşüne başvurulma imkânı getirilerek sahte menşeli eşyanın ithaline izin verilmemesi konusunda Müsteşarlık güçlendirilmiştir.

12- Kanun'un altı fıkradan oluşan 57 nci maddesi, yedi fıkra şeklinde yeniden düzenlenerek fikri ve sınaî haklarla ilgili olarak gümrük idaresinin inisiyatif alanı genişletilmiş ve kesinlikle fikri ve sınaî mülkiyet haklarının ihlalinin önlenmesi konusundaki kararlılık amaçlanmıştır.

13- Kanun'un yazılı beyan ile ilgili 60 ıncı maddesinde yapılan değişiklik, gümrük beyanının veri işleme tekniği ile yapılma imkânı getirilmiş, beyannameye eklenmesi gereken bazı belgelerin beyanname ile birlikte istenmeyeceği belirtilmiş böyle bir durumda belgelerin beyan sahibince saklanacağı hüküm altına alınmıştır. Böylece gümrük hizmetinde e-beyanname döneminin başlanmasının, gümrükte iş ve işlem süreçlerinin kısaltılmasının, Müsteşarlığın nihai hedefi olan insansız ve kâğıtsız gümrük hizmetinin sağlanmasının önü açılmıştır.

14- Kanun'un 61 inci maddesinde yapılan değişiklik, gümrük rejimine ilişkin tüm hükümlerin uygulanmasında tescil tarihi esas alınarak, özellikle tasarruflu yazılara konu olmuş olan "kabul tarihi", "onay tarihi" gibi ifadelerin yol açtığı kavram kargaşası sona erdirilmiştir.

15- Kanun'un 79 uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan "rejim" ibaresi "şartlı muafiyet düzenlemesi" şeklinde değiştirilerek madde metninde sayılan "şartlı muafiyet rejimleri" ile "ekonomik etkili rejimler" in hangileri olduğu daha anlaşılır hale gelmiştir.

16- Transit Rejimi hükümlerini düzenleyen 84 ila 92 maddeler, Gümrük Kanunu'nun yürürlüğe gir-

diği tarihten bu zamana kadarki yaşanan sıkıntılar doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir.

17- Kanun'un 95 inci maddenin birinci fıkrasında yapılan değişiklik, gümrük antrepoları ile gümrük kapılarında eşya satışı yapmak üzere özel antrepo statüsünde mağaza ve bunların depolarının açılması ve işletilmesine ilişkin Bakanlar Kuruluna ait "Yönetmelik" çıkarma yetkisi Müsteşarlığa devredilmiş ve uygulamada ortaya çıkabilecek sıkıntıların Müsteşarlıkça çıkarılacak yönetmelikle daha çabuk ve daha seri bir şekilde çözülmesi imkânı sağlanmıştır.

18- Kanun'a "Türkiye Gümrük Bölgesinden Çıkan Eşya" başlığı altında yeni bir "Kısım" ilave edilerek, konu 165/A, 165/B, 165/C ve 165/D olmak üzere dört madde de geniş bir şekilde ele alınmış, Türkiye Gümrük Bölgesinden çıkan eşya için gümrük beyanı verilmesi gerekiyorsa "ihracat gümrük idaresine", beyanname verilmesi gerekmediği hallerde "çıkış gümrük idaresine" özet beyan verme imkânı getirilerek ihracat rejimi ile ihracat eşyasının çıkışına ilişkin işlemlerde kolaylık sağlanmış ve bunlara ilişkin diğer hususların yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

19- Kanun'un gümrük vergilerinden muafiyet ve istisnayı düzenleyen 167 nci maddesinin ilk iki fıkrası dışındaki diğer fıkralar yeniden düzenlenmiş ve yolcu beraberisi ile hediyelik eşya muafiyeti 150 ve 430 Euro'ya yükseltilmiş ve maddede geçen doğal afet tabiri genişletilerek tabii afetler, tehlikeli ve salgın hastalıklar, büyük yangın, radyasyon ve hava kirliliği gibi önemli kimyasal ve teknolojik olaylar ile büyük nüfus hareketleri gibi durumlar da muafiyet kapsamına alınmıştır.

20- Kanun'un 177 ila 180 inci maddelerinde düzenlenen tasfiye işlemleri özellikle, Tasfiye İşleri Döner Sermeye İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün Gümrük Müsteşarlığına bağlanmasıyla uygulamada karşılaşılan sıkıntıları giderecek şekilde ye-

niden düzenlenmiştir. Mevcut tasfiye usullerine “özel yolla” tasfiye yöntemi eklenmiş, “tüzük” ile düzenlenen tasfiyeye ilişkin esas ve usullerin “yönetmelik” ile düzenleneceği hükmü getirilmek suretiyle tasfiyeye ilişkin sorunlara daha kısa sürede çözüm getirilme imkânı sağlanmıştır. (Nitekim 07.10.2009 tarihinde Gümrük Yönetmeliğinden ayrı olarak Tasfiye Yönetmeliği çıkarılmıştır.)

21- Kanun’a 191/A maddesi eklenmiştir. Söz konusu madde ile getirilen düzenlemede, eşyanın mahiyeti veya nihai kullanım nedeniyle tercihli tarife uygulaması veya ithalat/ihracat vergilerinden tamamen/kısmen muafiyetin, ilgili (yararlanan) kişinin hileli bir davranış veya ihmalinin olmaması, muafiyeti gerektiren diğer şartların yerine getirilmesi halinde uygulanacağı hüküm altına alınarak, nihai kullanım veya vergi muafiyeti sağlanarak yapılan ithalatta olası suiistimallerin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

22- Kanun’un 193 üncü maddesinde beyan sahibinin hatalı beyanı sonucu hiç alınmayan veya noksan alınan gümrük vergilerine gümrük yükümlülüğünün başladığı tarih ile vergilerin kesinleştiği tarih arasındaki süre için 6183 sayılı Kanun’un 51 inci maddesi gereği gecikme zammı oranında faiz uygulaması caydırıcı bir unsur olarak konulmuş böylece gümrük vergilerinin bir an önce tahsil edilmesi amaçlanmıştır.

23- Kanun’un 197 nci maddesinde yapılan değişikliklerle, gümrük vergi alacağının aynı zamanda cezayı gerektirir bir fiile ilişkin olması durumunda, gelir eksikliğinin tahsilinde esas alınacak zamanaşımı süresinin tespitinde, Türk Ceza Kanundaki dava ve ceza zamanaşımı süreleri esas alınmış ve böylece cezayı gerektiren fiilerde Gümrük Kanun’un TCK’ye uyumunun sağlanması hedeflenmiştir.

24- Kanun’un 202 nci maddesinde yapılan değişikliklerle, gümrük idaresinin, gümrük vergi ve diğer

amme alacakları için teminat almasını gerektiren bir durum olduğunda alınacak teminatın, tahsil edilmesi gereken verginin %20 fazlası oranında alınması sağlanarak olası kamu alacağı kaybı önlenme yoluna gidilmiştir.

25- Kanun’un 210 uncu maddesinde yapılan değişikliklerle, gümrük vergilerinin geri verilmesi veya kaldırılmasına ilişkin olarak Kanun kapsamındaki “cezalar” için de geri verme veya kaldırma uygulaması getirilerek mükellef lehine bir değişiklik yapılmıştır.

26- Kanun’un 221 nci maddesi üçüncü fıkrasında yapılan değişikliklerle, fazla çalışma ücretinin %50’lik kısmı geri alınmış olmakla birlikte, söz konusu fazla çalışma ücretleri üzerinden yapılan gelir vergisi kesintisi uygulaması kaldırılamadığı için personelin bu konudaki mağduruyeti giderilmemiştir.

27- Kanun’un gümrük müşavirlerine ilişkin 226 nci maddesinde gümrük müşavirinin yanında stajyer istihdamı öngörülmüş, stajyerler ile gümrük müşavir yardımcılarının fiil ve hareketlerinden doğacak mali sorumluluğun gümrük müşavirine ait olacağı hüküm altına alınarak gümrüklerdeki iş takibi disiplin altına alınmaya çalışılmıştır.

28- Kanun’un 231 ila 241 inci maddelerinde yer alan “Cezalar” bölümü yeniden düzenlenmiştir. (235 ve 239 uncu maddede değişiklik yapılmamış, 240 inci madde yürürlükten kaldırılmıştır.) Yapılan söz konusu değişikliklerde, gümrük cezaları ile ilgili olarak 5607 sayılı Kanun hükümleri saklı tutulmuş, gümrük vergisi ile birlikte alınması gereken para cezalarının da aynı zamanda karara bağlanarak tebliği ve tahsili imkânı getirilmiş, vergi kaybına neden olan işlemlere uygulanan ceza (234 üncü madde) ayrıntılı olarak ele alınmış, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu’nun yürürlüğe girmesi ile uygulama imkânı kalmayan para cezalarını gerektiren durumu muayene, tahlil, denetleme

veya inceleme sonucu ortaya çıkaran personele ödenen para cezası ikramiyesi kaldırılmış-bize göre kaldırılması hatadır- 238 inci maddede yer alan ağırlaştırılmış ceza hafifletilmiş ve 241 inci madde gereğince alınan usulsüzlük cezası 60.- TL olarak yeniden belirlenmiştir. Gümrük işlemlerinin türüne göre usulsüzlük cezası 2, 4, 6 katı şeklinde uygulanması 241 inci maddenin fıkralarında ayrıntılı olarak düzenlenmiştir

29- Kanun'un itirazlara ilişkin 242 nci maddesi yeniden düzenlenerek "Düzeltilme Talebi Kararı" ile yükümlüler için itiraz edeceği mercilerden ara kademeler kaldırılmış, itiraz, idari üst makam veya yargı yolu olmak üzere olmak üzere itiraz müessesesi sadeleştirilmiştir.

30- Kanun'un muhtelif maddelerinde geçen; "Gümrük denetimi/denetim", ibaresi "Gümrük kontrolü/kontrol", "yükümlülüğü" ibaresi "gümrük yükümlülüğü", "yükümlüdürler" ibaresi "sorumludur", "serbest dolaşıma giriş rejimine" ibaresi "gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanım tayin edilmesi", "konşimento" ibaresi "taşıma belgesi", "özel amaca yönelik" ibaresi "nihai", "doğrudan" ibaresi "münhasıran", "belgeler" ibaresi "kayıtlar", "fıkrasında" ibaresi "bendinde" "doğduğu" ibaresi "başladığı" "gümrük başmüdürlüğüne" ibaresi "gümrük ve muhafaza başmüdürlüğüne" şeklinde değiştirilmiş, ayrıca burada belirtilenlerin dışında da madde metinlerinde yer alan bazı ibareler değiştirilmek ya da bazı ibareler çıkarılmak veya bazı yeni ibareler eklenmek suretiyle Kanun maddelerindeki yazıma ilişkin teknik yanlışlık düzeltilmiş, madde metinlerinde yer alan kavram kargaşalığı giderilmiş, maddelerdeki cümle bozukluğu düzeltilmiştir. Dolayısıyla yapılan bu değişikliklerle Kanunun madde metinlerindeki anlam bütünlüğü sağlanmaya çalışılmıştır.

Sonuç

Yürürlüğe girdiği 2000 yılından bu tarafa yaklaşık 10 yıllık bir dönemde, 6 defa değişikliğe uğrayan

mevcut Gümrük Kanunu'nun bu denli çok sık değişmesi, hem güncel hem de önemli bir mevzuat olduğunu göstermektedir. Söz konusu altı Kanun ile yapılan değişikliklerde Gümrük Kanunu'nun, 128 maddesi 5911 sayılı Kanunla, 6 maddesi de yukarıda belirtilen diğer kanunlarla olmak üzere toplam 134 maddesi değişikliğe uğramıştır. Yine aynı değişikliklerle 6 madde yürürlükten kaldırılmış, 10 yeni madde eklenmiştir. Aynı dönem içerisinde 110 maddesi ise hiç değişmemiştir. Değişen 134 maddenin 5 maddesi hariç, diğer 129 maddesi AB müktesebatı ve AB Topluluk Gümrük Kodunda zaman içerisinde meydana gelen değişiklikler gereğince yapılmıştır. Yapılan bu değişiklikler Gümrük Müsteşarlığının ve uyguladığı gümrük mevzuatının AB uyum sağlama noktasında önemli bir mesafe aldığını ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan Gümrük Kanunu'nda en fazla 221 inci maddede değişiklik yapılmıştır. Söz konusu madde ile gümrük idarelerinin, yükümlülerden tahsil ettiği fazla mesai ücretlerinin Müsteşarlık personeline dağıtılması amacıyla üç kez değiştirilmiştir. 221 inci maddede yapılan son **iki** değişiklikle getirilen Maliye Bakanlığında uygun görüş alma sonucu fazla mesai ücretleri üzerinden gelir vergisi kesintisi yapılmasının hakkaniyete uygun olmadığı ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'na aykırı olduğu hususunun burada özellikle ifade edilmesi gerekmektedir.

Öyle görünüyor ki Türkiye'nin AB müktesebatına uyum çalışmaları doğrultusunda ve AB Gümrük Kodu'nda değişiklik yapıldıkça, muhtemeldir ki Gümrük Kanunu'nda da yeni değişiklikler olacaktır. Bu itibarla Gümrük Kanunu'nda yapılan bu değişikliklerin ve ileride yapılacak olan değişikliklerin şimdiden gümrük personeline, Müsteşarlığımıza ve Devletimize olumlu katkılar getirmesi temenniyle...

TÜTÜN MAMULLERİ PAKETLERİNDEKİ RESİMLİ UYARILARA İLİŞKİN ÜLKEMİZ VE DÜNYA UYGULAMALARI

Sebahattin KUŞ | Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu Uzmanı
sebahattin.kus@tapdk.gov.tr

Genel Bakış

Kamuoyunda resimli sağlık uyarıları olarak da bilinen tütün mamulleri paketlerindeki birleşik uyarı uygulaması ülkemizde 1 Mayıs 2010 tarihi itibarıyla başlamış bulunmaktadır.

Başlangıçta, 2005 yılında yürürlüğe giren yönetmelik kapsamında, tütün mamulleri paketleri üzerindeki sağlık uyarıları metin şeklinde sadece yazılı olarak uygulamaya konulmuştur. Tütün Mamullerinin Zararlarından Korumaya Yönelik Üretim Şekline, Etiketlenmesine ve Denetlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in, ağızdan kullanım için tütünler ve diğer dumansız

tütün mamulleri dışında kalan tüm tütün mamulleri birim paketinin üzerinde, açıkça görülebilir ve rahatça okunabilir şekilde devamlı surette olmak üzere "Yasal uyarı: Sağlığa zararlıdır" ana uyarısının yer almasını öngören hükmü ile aynı paket üzerinde 01/01/2006 tarihinden itibaren, "Sigara/Tütün içmek öldürür" veya "Sigara/Tütün içmek öldürebilir" ile "Sigara/Tütün içmek size ve çevrenizdekilere ciddi zararlar verir" şeklindeki iki genel uyarıdan birinin ve yönetmelik ekinde tanımlanan ek uyarılardan birinin bulunması gerektiğini ifade eden hüküm bugüne kadar uygulanmıştır.

İzleyen yıllarda dünyadaki gelişmeler neticesinde, birçok ülkede tütün mamulleri paketleri üzerindeki yazılı sağlık uyarılarına ek olarak resimli sağlık uyarıları da eklenmiştir. Hem yazılı hem de resimli sağlık uyarıları "birleşik uyarılar" ifadesi ile tanımlanmıştır. Mevzuatımızda ise birleşik uyarılar, Tütün Mamullerinin Zararlarından Ko-

rumaya Yönelik Üretim Şekline, Etiketlenmesine ve Denetlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ekinde yer alan ek uyarılardaki metinler ile bu metinlere karşılık gelen ve kaynak listede yer alan metin, fotoğraf, çizim veya resimlerden oluşan uyarılar olarak tanımlanmaktadır.

Ülkemizde Birleşik Uyarılara Geçiş Süreci

Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi

Ülkemizde 1 Mayıs 2010 tarihinde uygulamaya konulan birleşik uyarılara geçişte, bugüne kadar geçen süreci özetleyerek konuya başlayalım. Dünyada birleşik uyarıların temeli, tütün kullanımının giderek artması ve dünya çapında insan sağlığını tehdit eder boyutlara ulaşması nedeniyle bu duruma karşı geliştirilen ve bu konudaki ilk uluslararası anlaşma özelliğini taşıyan Dünya Sağlık Örgütü tarafından hazırlanan ve ülkemizle birlikte 200'e yakın ülke tarafından imzalanan Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi (TKÇS)'nde atılmıştır. Sözleşmenin tütün mamullerinin paketlenmesi ve etiketlenmesine ilişkin 11'inci maddesinde;

1. Her bir Taraf, kendisi açısından işbu Sözleşme'nin yürürlüğe girmesinden sonraki üç yıllık bir

“*Dünyadaki gelişmeler neticesinde, birçok ülkede tütün mamulleri paketleri üzerindeki yazılı sağlık uyarılarına ek olarak resimli sağlık uyarıları da eklenmiştir.*”

süre içinde, kendi ulusal kanunları doğrultusunda, aşağıdakilerin gerçekleştirilmesi için etkili önlemler alacak ve uygulayacaktır;

.....
(b) Tütün mamullerinin her bir paket ve ambalajında ve bu mamullerin dış paketleme ve etiketlerinde tütün kullanımının zararlı etkilerini anlatan

ve diğer uygun mesajları veren sağlık uyarıları olmalıdır.

Bu uyarılar ve mesajlar:

- i. Yetkili ulusal otoritelerce onaylanmalıdır.
- ii. Dönüşümlü olarak kullanılmalıdır.
- iii. Büyük, açık, görülebilir ve okunabilir olmalıdır.
- iv. Görünebilir alanın %50 veya daha fazlasında olabilir ancak %30'dan az olmamalıdır.
- v. Resimler ya da şekiller halinde olabilir veya bunları içerebilir.”

hükmü yer almaktadır.

Ulusal Tütün Kontrol Programı

Söz konusu Milletlerarası Sözleşme kapsamında hazırlanan Ulusal Tütün Kontrol Programı'nda "A.6.Ürün Kontrolü ve Tüketicinin Bilgilendirilmesi" başlığı altında yer alan;

"A.6.4.7. Üreticiler tarafından tütün mamullerinin piyasaya arz ambalajı üzerinde, tütün kullanımının zararlı etkilerini anlatan sağlık uyarılarının ve çarpıcı fotoğrafların yer almasını sağlayacak yasal düzenlemelerin uygulamaya konması, tütün konvansiyonuna işlerlik kazandırılması"

hükmü ile birleşik uyarılar ulusal mevzuatımızda yerini almıştır.

2.3. Avrupa Birliği Mevzuatı

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin üye devletlerdeki tütün mamulleri imalatı, sunumu ve satışı ile ilgili kanun, yönetmelik ve idari hükümlerin uyumlaştırılması amacıyla hazırladığı 05/06/2001 tarihli 2001/37/EC sayılı Direktif, mevzuat uyumlaştırılması kapsamında ulusal mevzuatımıza da girmiştir.

Söz konusu Direktif'in 5'inci maddesinin üçüncü fıkrası "... 31 Aralık 2002 tarihinden önce olmak koşuluyla Madde 10/(2)'de belirtilen prosedür uyarınca sigara içmenin sağlık üzerindeki etkilerini gösteren renkli fotoğrafların ve diğer şekillerin uygulanmasına dair kuraları iç piyasa hükümlerinin zarar görmemesi koşuluyla kabul edebilir." hükmünü içermektedir.

Direktif'te yer alan bu hüküm çerçevesinde Avrupa Birliği Komisyonu tarafından 05/09/2003 tarihinde, "Tütün Paketleri Üzerinde Renkli Fotoğrafların Ve Diğer İllüstrasyonların Sağlık Uyarıları Olarak Kullanımına İlişkin 2003/641/EC numaralı Komisyon Kararı" yayımlanarak tütün mamulleri paketleri üzerinde yer verilecek birleşik uyarılar (combined warning) tanımlanmış ve uygulanmasına yönelik hususlara yer verilmiştir.

Bu Karar'ın ardından 26/05/2005 (C2005-1452) ve 12/04/2006 (C2006-1502) tarihlerinde yayımlanan iki Karar ile de birleşik uyarılar ve bunların basımı için gerekli teknik ve görsel özellikler belirlenmiştir.

Birleşik Uyarılara İlişkin Son Ulusal Düzenleme

Birleşik uyarılara geçişteki diğer bir önemli düzenleme, 06/01/2005 tarihli ve 25692 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Tütün Mamullerinin Zararlarından Korumaya Yönelik Üretim Şekline, Etiketlenmesine Ve Denetlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik"tir. Yönetmelik'in temeli Avrupa Birliği mevzuatında yer alan 05/06/2001 tarihli 2001/37/EC sayılı Direktif'e dayanmakta olup söz konusu Direktif'e ilişkin gerekli açıklamalar yukarıda yapılmıştır.

06/01/2005 tarihli ve 25692 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yönetmelik'te birleşik uyarılara ilişkin yapılan en son değişiklik, 27/02/2010 tarihli ve 27506 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Yapılan önemli değişikliklerden bazıları aşağıda yer almaktadır;

“*Genel uyarılar tütün mamulü birim paketinin en çok görülebilen geniş dış arka yüzeyine uygulanır.*”

Genel uyarılar tütün mamulü birim paketinin en çok görülebilen geniş **dış arka yüzeyine** uygulanır. **Birleşik uyarılar** ise aynı tütün mamulü birim paketinin en çok görülebilen geniş **dış ön yüzeyine**, yüzeyin üst seviyesinden kapak açım ya da bandrol bitim noktasından başlamak üzere uygulanır.

Üretici veya ithalatçı firma tarafından, genel uyarılar ile birleşik uyarıların kullanım sırası ve süresi dönüşümlü olarak her bir marka için belirlenerek Kuruma bildirilir. Kurum gerekli gördüğü takdirde kullanım sırasını ve süresini değiştirebilir.

Genel uyarı ile dumansız tütün mamulleri için belirtilen uyarı, basılı olduğu birim tütün mamulü paketinin geniş dış yüzeyinin yüzde otuzunu (%30'unu) kaplamalıdır.

Basılacak **birleşik uyarı** ise aynı tütün mamulünün diğer geniş dış yüzeyinin siyah sınır çizgileri ile birlikte yüzde altmışbeşini (%65'ini) kaplamalıdır.

“ Genel uyarı ile dumansız tütün mamulleri için belirtilen uyarı, basılı olduğu birim tütün mamulü paketinin geniş dış yüzeyinin yüzde otuzunu (%30'unu) kaplamalıdır. ”

01/05/2010 tarihinden önce üretilen, birim paket ve grupman ambalajlarında birleşik uyarılar bulunmayan tütün mamulleri en geç **30/06/2010** tarihine kadar piyasaya arz edilebilir ve **31/12/2010** tarihine kadar da piyasada bulunabilir.

Ülkemizde 1/5/2010 İtibarıyla Uygulamaya Konulan Birleşik Uyarılar

Sigara içmek yüksek derecede bağımlılık yapar, başlamayın

Sigarayı bırakmak için doktorunuzdan ve size en yakın sağlık ocağından yardım isteyin

Sağlık kuruluşları sigarayı bırakmada size yardımcı olabilir

Çocukları koruyun: Dumanınızı onlara solutmayın

Sigarayı bırakmak ölümcül kalp ve akciğer hastalıkları riskini azaltır

Sigara içmek ağrılı ve yavaş bir ölüme neden olabilir

Sigara içenler genç yaşta ölür

Sigara içmek spermilere zarar vererek doğurganlığı azaltır

Sigara içmek kan akışını yavaşlatır ve cinsel iktidarsızlığa neden olur

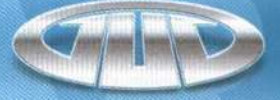
Sigara içmek ölümcül akciğer kanserine neden olur

Hamile iken sigara içmek bebeğe zarar verir

Sigara içmek damarları tıkar, kalp krizine ve felçlere neden olur

Sigara içmek cildin erken yaşlanmasına neden olur

Sigara dumanında benzen, nitrozamin, formaldehit ve hidrojen siyanit gibi kanser yapıcı maddeler bulunur

3. Birleşik Uyarıların Tütün Mamulü Kullanımına Etkileri

Dünya çapında birçok insan, tütün kullanımı ve tütün dumanına maruz kalmaktan dolayı hastalık ve erken ölümlere ilişkin riskler konusunda ne tam olarak bilgilidir ne de konuyu önemsemektedir. Tütün mamulleri paketlerindeki iyi tasarlanmış sağlık uyarıları ve mesajları, tütün kullanımının sağlık üzerindeki etkileri konusunda kamu farkındalığını artırarak ve tütün tüketimini azaltarak etkin ve uygun maliyetli bir araç olduğunu göstermiştir. Etkin sağlık uyarıları ve mesajları ve diğer tütün mamulü paketleme ve etiketleme tedbirleri, tütün kontrolüne yönelik kapsamlı ve entegre bir yaklaşımın anahtar unsurlarıdır.

İyi tasarlanmış sağlık uyarıları ve mesajları, sağlık risklerini bildirme ve tütün kullanımını azaltma hususlarındaki bir dizi etkin tedbirin bir bölümüdür. Yapılan

araştırmalar, sağlık uyarılarının ve mesajlarının etkinliğinin, göze hitap ile arttığını göstermiştir. Küçük ve sadece metinden oluşan sağlık uyarılarına karşın resimli daha büyük uyarıların fark edilme, sağlık risklerini daha iyi iletme, daha fazla duygusal bir tepki uyandırma ve tütün kullanıcılarının tütün tüketimini bırakmak ve azaltmak için motivasyonlarını artırma olasılığı daha yüksektir.

Büyük resimli uyarılar, zaman içindeki etkisini sürdürmede ve özellikle okur-yazarlığı düşük popülasyonlardaki çocuklara ve genç insanlara sağlık mesajlarını iletmede diğerlerine göre daha etkindir. Etkinliği güçlendiren diğer unsurlar arasında sağlık uyarı ve mesajlarının “ana gösterim alanlarına” yerleştirilmesi ve bu ana gösterim alanlarının başında birden

fazla renk kullanımı da yer alır. Aynı zamanda birden çok sağlık uyarı ve mesajlarının görünmesi ve bu uyarı ve mesajlarının belirli aralıklarla değiştirilmesi etkinliği artıran bir diğer faktördür.¹

“ *Dünya çapında birçok insan, tütün kullanımı ve tütün dumanına maruz kalmaktan dolayı hastalık ve erken ölümlere ilişkin riskler konusunda ne tam olarak bilgili ne de konuyu önemsemektedirler.* ”

“ *Küçük ve sadece metinden oluşan sağlık uyarılarına karşın resimli daha büyük uyarıların fark edilme, sağlık risklerini daha iyi iletme, daha fazla duygusal bir tepki uyandırma ve tütün kullanıcılarının tütün tüketimini bırakmak ve azaltmak için motivasyonlarını artırma olasılığı daha yüksektir.* ”

Büyük boyutlu ve resimli sağlık uyarılarının;

- Tüm yaş grupları arasında etkili olduğu,
- Fark edilebilirliklerinin büyüklükleri ile orantılı olduğu,
- Sigaranın sağlığa etkileri konusunda toplum duyarlılığını arttırdığı,
- Bırakmayı cesaretlendirici etki yaptığı,
- Okur-yazarlığı olmayan ki-

şiler, çocuklar ve birçok dilin birlikte konuşulduğu ülkelerde kişilere ulaşmada önemli olduğu,

- Bölgesel farklılıkların olduğu kesimlerde sağlık ile ilgili bilgi veren birer araç olduğu,
 - Sigaraların zararları konusunda yapılan tartışmalara katılımı cesaretlendirdiği ve bilgi verdiği,
 - Tüketici davranışlarını değiştirmede metin uyarılarına göre daha etkili olduğu,
 - Daha az sıklıkla içme, bırakmayı motive etme, bıraktıktan sonra tekrar başlama girişimlerini durdurmada başarılı olduğu,
 - Gençleri sigara içmeye başlamaktan caydırdığı,
 - Tüketicilerin gözünde eskimesinin ve yıpranmasının metin uyarılarına göre daha uzun zaman aldığı,
 - Güçlü iletişimi vurguladığı,
 - Kişisel inandırıcılığı ve ikna ediciliği artırdığı,
 - Farklı sosyal gruplar arasında da etkili olduğu,
 - Duygusal etkiyi artırdığı,
 - Paketlerin cazibesini azalttığı,
 - Mamulün tüketiciler gözündeki imajını azalttığı,
- tespit edilmiştir.

4. Birleşik Uyarılar İle Verilecek Mesajların İçeriği

Herhangi bir uyarı ve mesajın tüm kişiler üzerinde aynı etkiyi göstermesi mümkün olmadığından, "sağlık uyarı ve mesajlar dizisi" kullanmak, mesajların etkinliğini

artırır. Sağlık uyarı ve mesajları, sağlık üzerindeki zararlı etkilere ek olarak, tütün kullanımıyla ilgili farklı konulara da hitap etmelidir. Örneğin²;

- Sigarayı bırakma konusunda tavsiyeler,
- Tütünün bağımlılık yapıcı doğası,
- Kötü ekonomik ve sosyal sonuçlar hakkında bilgiler (örneğin, tütün mamullerini satın almanın yıllık maliyeti),
- Tütün kullanımının başkaları üzerindeki etkisi (örneğin, aile fertlerinden birisinin sağlığının aile içerisinde sigara içilmesi nedeniyle bozulması veya ölmesi),
- Meydana gelebilecek kötü çevresel sonuçlar ve tütün endüstrisi uygulamalarına ilişkin bilgiler.

Sağlık uyarı ve mesajlarının dili otoriter ve bilgilendirici olmalı ancak yargılayıcı olmamalıdır. Uyarı ve mesajlar, ülke kültürüne uygun basit, açık ve kısa bir dilde sunulmalıdır. Sağlık uyarı ve mesajları kanıtlara dayalı, olumlu ve destekleyici olmalıdır.

Araştırmalar, sağlık uyarı ve mesajlarının olumsuz duygular uyandırması ve verilen bilginin kişiselliğinin artması halinde, tüketiciler üzerindeki etkisinin daha fazla olduğunu göstermektedir. Korku gibi olumsuz duygular oluşturan sağlık uyarı ve mesajları özellikle tütünü bıraktırmaya yönelik motive edici bilgilerle birleştiğinde etkili olmaktadır.

İnternet sitesi adresi veya ücretsiz "bırakma hattı" numarası gibi sigarayı bırakmaya yönelik özel yardım kaynakları bilgilerinin tütün mamulleri paketlerinde yer alması,

“ Araştırmalar, sağlık uyarı ve mesajlarının olumsuz duygusal ilişkileri ortaya çıkarmaları durumunda daha etkili olduğunu ve verilen bilgi kişisel olduğunda sağlık uyarı ve mesajlarının daha inanılır ve kişisel olarak daha ilgili olduğunu göstermektedir. ”

tütün kullanıcılarının davranışlarını değiştirmelerine yardımcı olmaktadır.

Geniş sağlık uyarıları, sigara paketlerinin çekiciliğini azalttığı gibi, sigarayı reddeden çevrelerin de oluşmasına da katkı sağlamaktadır.

5. Sigara Paketlerindeki Resimli Sağlık Uyarılarının İşlevleri

Resimli uyarılarda yer alan mesajlar tütün kullanıcılarına doğrudan ulaşmaktadır. Mesaj sürekli olarak tekrarlanmakta tütün kullanıcısı içmek için bir sigarayı eline aldığı her an bu uyarıyı görmektedir. Tütün kullanıcısı bu mesajlara daha fazla inanmakta ve onu halk için yapılan eğitim kampanyalarından daha fazla hatırlamaktadır. Resimli uyarılar, hükümetlerin uygulamaya koymasına ve tütün şirketlerinin basım masraflarını ödemesi yönünden pahalı değildir.³

Tütün kullanıcıları ne zaman uyarıları fark ederek uyarıdaki bilgiler hakkında düşünmeye başlamaktadır?

- Uyarılar paketin üstünde ve önünde olduğunda,
- Uyarılar, spesifik ve net olduğunda ("Sigara içmek zararlıdır" gibi genel değil),
- Uyarılar hassas bir tepkiyi anımsattığında,
- Uyarılar inandırıcı olduğunda,
- Uyarılar düzenli aralıklarla değiştirildiğinde.

“ *Resimli uyarılarda yer alan mesajlar tiryakiye doğrudan ulaşır.* ”

6. Bileşik Uyarılar Hakkındaki Yanlış Yargılar ve Gerçekler⁴

Yanlış Yargı: Sağlık uyarıları ve mesajları etkisizdir.

Gerçek: HAYIR

Sağlık uyarı ve mesajları, boyut, verdiği mesaj ve resimlere ilişkin zorunlu olan unsurları kapsamaması nedeniyle birçok ülkede etkisizleşebilmektedir. Bu tür yaklaşımlar, sağlık uyarılarını küçük, fark edilmez, belirsiz veya yanlış bilgiye yol açan uyarılar haline getirmektedir. En etkili sağlık uyarıları, sigara paketinin ön ve arkasında en az % 50 ve üzeri alanı kaplayan, geniş ve net olan, özellikle düşük okur-yazar kitesine hitap eden resimleri içeren ve belirli risklerin büyüklüğünü anlatan uyarılardır. Araştırmalar, etkili sağlık uyarılarının tütün kullanımına bağlı tehlikeler hakkındaki bilgileri artırdığını ortaya koymuştur.

Yanlış Yargı: Tüketiciler tütün kullanımının tehlikelerini zaten bilmektedir.

Gerçek: HAYIR

İncelemeler, tüketicilerin büyük bir çoğunluğunun sigara içiminden kaynaklı tehlike ve bu tehlikenin büyüklüğü ve ciddiyeti hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Sigara içmenin hem tehlikelerini hem de ciddiyetini kavrama, sigarayı bırakmada önemli bir unsurdur. Resimli sağlık uyarıları, bu tehlikelerin ciddiyetini iletmede etkin olabilmektedir. Tütün kullanıcıları, bahsedilen tehlikeleri televizyon haricinde

“ *İncelemeler, tüketicilerin büyük bir çoğunluğunun sigara içiminden kaynaklı tehlike ve bu tehlikenin büyüklüğü ve ciddiyeti hakkında pek de fazla yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir.* ”

deki herhangi bir kaynaktan daha çok sigara paketlerindeki uyarılardan aldıklarını belirtmektedir.

Yanlış Yargı: Tek bir sigara alan kişiler, paketteki uyarıları görmeyecektir.

Gerçek: HAYIR

Sağlık uyarıları tütünün bütün paketine uygun olacak şekilde konulmaktadır. Eğer resimli uyarı mesajları yeterince geniş ve netse, bunlar ister satış büfesinde ister sigara içenin cebinde veya çantasında, isterse de bir çöpte olsun her durumda görülebilmektedir. Uyarılar, ister tek bir sigara isterse paket olarak alınsın kişiler için en ucuza ve en etkili ulaşım aracıdır.

7. Dünyada Birleşik Uyarılara Geçen Ülkeler ve Uygulamaya Başlama Yılları

Tütün mamülleri paketindeki bir resim binlerce kelimeyi ifade edebilir. Bugün birçok ülke resimli sağlık uyarıları uygulamasına başlamıştır. İlk olarak 2000 yılında Kanada, 2002 yılında ise Brezilya bu uygulamaya geçmiştir.⁵

1. Kanada (2001)
2. Brezilya (2002; 2004; 2009)
3. Singapur (2004; 2006)
4. Tayland (2005; 2007; 2010)
5. Venezuela (2005; 2009)
6. Ürdün (2006)
7. Avustralya (2006; Her 12 ayda bir A ve B Setleri dönüşümlü)
8. Uruguay (2006; 2008; 2009a; 2009b; 2010)
9. Panama (2006; 2009)
10. Belçika (2006)
11. Şili (2006; 2007; 2008; 2009)
12. Hong Kong (2007)
13. Yeni Zelanda (2008; Her 12 ayda bir A ve

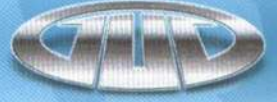
B Setleri dönüşümlü)

14. Romanya (2008)
15. Birleşik Krallık (2008)
16. Mısır (2008)
17. Brunei (2008)
18. Cook Islands (2008)
19. İran (2009)
20. Malezya (2009)
21. Tayvan (2009)
22. Peru (2009)
23. Çibuti (2009)
24. Mauritius (2009)
25. Hindistan (2009)
26. Paraguay (2010; 2011; 2012)2
27. Letonya(2010)
28. Pakistan (2010)
29. İsviçre (2010; Her 24 ayda bir Set 1, 2, 3 dönüşümlü)
30. Kolombiya (2010)
31. **Türkiye (2010)**
32. Meksika (2010)
33. Norveç (2011)
34. Malta (2011)

8. Birleşik Uyarı Alanlarının Paket Yüzeyindeki Oranına İlişkin Çeşitli Ülke Uygulamaları

Brezilya ve Venezüella'da birleşik uyarılar, sigara paketinin komple bir tarafını kaplamak zorundadır. Avustralya'da ise paketin ön yüzünün % 30'unu, arka yüzünün ise % 90'ını kaplar şeklindedir. Kanada'da her bir paket 16 dönüşümlü mesajdan birini taşımak zorundadır. Bu uyarılar, ilk defa 2000 yılında ortaya çıkmıştır. Avrupa Birliği ise 25 üye ülkenin her birine, 42 resimli sağlık uyarılarından seçme fırsatı tanımıştır.⁶

Çeşitli ülkelerde resimli birleşik uyarıların kapladığı alanlar aşağıda yer almaktadır;⁷

Boyut – Paketin Ön ve Arka Oranı

80%	Uruguay (ön ve arka 80%)
65%	Morityus (ön 60%, arka 70%)
65%	Meksika (30%, 100%)
60%	Paraguay (60%, 60%)
60%	Avustralya (30%, 90%)
60%	Yeni Zelanda (30%, 90%)
60%	Cook adaları (30%, 90%)
56%	Belçika (48%, 63%, sınır çizgileri dâhil)
56%	İsviçre (48%, 63%, sınır çizgileri dâhil)
55%	Tayland (55%, 55%)
52%	Finlandiya (45%, 58%, sınır çizgileri dâhil)
52%	İrlanda (45%, 58%, sınır çizgileri dâhil)
50%	Bruni (50%, 50%)
50%	Kanada (50%, 50%)
50%	Şili (50%, 50%)
50%	Cibuti (50%, 50%)
50%	Mısır (50%, 50%)
50%	Hong Kong (50%, 50%)
50%	İran (50%, 50%)
50%	Panama (50%, 50%)
50%	Singapur (50%, 50%)
50%	Arnavutluk (50%, 50%)
50%	Bolivya (50%, 50%)
50%	Kamerun (50%, 50%)
50%	Eritre (50%, 50%)
50%	Madagaskar (50%, 50%)
50%	Malezya (40%, 60%)
50%	Brezilya (ön veya arkanın 100%)
50%	Venezuela (ön veya arkanın 100%)
48%	AB Direktifini tam olarak uygulayan tek dilli (Birleşik Krallık gibi) AB ülkeleri (ön 43% , arka 53%, sınır çizgileri dâhil)
48%	Norveç (43%, 53%, sınır çizgileri dâhil)
48%	İzlanda (43%, 53%, sınır çizgileri dâhil)

Karara bağlanmamış olan:

50%	ABD (50%, 50%)
80%	Uruguay
65%	Türkiye
60%	Morityus
60%	Paraguay
55%	Tayland
50%	Bruni
50%	Kanada
50%	Şili
50%	Cibuti
50%	Mısır
50%	Hong Kong
50%	İran
50%	Madagaskar
50%	Panama
50%	Singapur
50%	Arnavutluk
50%	Bolivya
50%	Kamerun
50%	Eritre
48%	Belçika
48%	İsviçre
45%	Finlandiya

Not: Paketin önü daha önemlidir, çünkü ön kısım paketin arkasından daha sık görülür.

Birleşik uyarıları uygulayan ülkeler arasında yukarıdaki örneklerden de görüleceği üzere % 40'lık uyarı alanının çok üzerinde uygulamalar bulunmaktadır.

Bunun en önemli nedenlerinden bir tanesi, uyarılar ile tüketicilere verilmek istenen mesajın algılanabilirliğini kolaylaştırmaktır. Türkiye, paketin önyüzünün % 65'inin birleşik uyarılara ayrılmasını sağlayarak Uruguay'dan sonra (% 80) ikinci sıraya geçmiştir.

“Türkiye’de paketin önyüzünün % 65’lik orandaki alanın birleşik uyarılara ayrılması Uruguay’dan sonra (% 80) ikinci sırada yer almasını sağlamıştır.”

9. Birleşik Uyarıları En Ağır Şekilde Uygulayan Ülkelerden Örnekler

YENİ ZELANDA

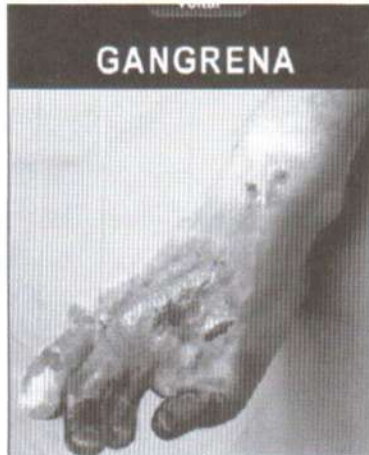
TAYLAND

İRAN

HONG KONG

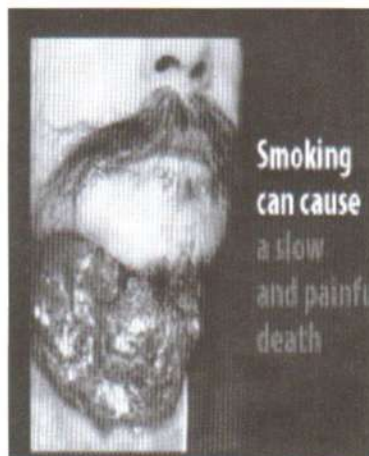
BREZİLYA

VENEZUELLA

SİNGAPUR

İNGİLTERE

URUGUAY

10. Değerlendirme ve Sonuç

Türkiye'de tütün mamullerinin reklâm ve tanıtımı her ne suretle olursa olsun mutlak anlamda yasaklanmıştır. Bahse konu reklâm ve tanıtım yasakları, sektörde faaliyet gösteren firmalar ürettikleri mamullerin ambalajlarını dikkat çekici hale getirmek suretiyle tanıtım yapmaya yönelmektedir.

Tüketimi sonucunda geniş halk kitlelerini etkileyen bir ürün olan tütün mamullerinin üretimi ve ticareti ise yasal olmakla birlikte yapılan düzenlemeler ile bu mamullerin üretimi ve ticareti kontrol altında tutulmaktadır. Tütün mamulleri paketleri birer reklâm unsuru olarak kullanıldığında tüketimi destekleyici bir rol üstlenebilmektedir.

Tüketiciler tarafından günde birkaç kez görülen tütün mamulleri paketlerinin üzerinde yer alan

Tüketimi sonucunda geniş halk kitlelerini etkileyen bir ürün olan tütün mamullerinin üretimi ve ticareti ise yasal olmakla birlikte yapılan düzenlemeler ile bu mamullerin üretimi ve ticareti kontrol altında tutulmaktadır.

sağlık uyarıları; tüketimin zararlı etkileri konusunda tüketicinin bilgilendirilmesini sağlamakta olup, aynı zamanda tütün mamulleri paketlerinin üreticiler tarafından birer reklâm unsuru olarak kullanılmasını engellemektedir. Bahsedilen hususların etkisi de uyarı mesajlarının boyutları ile doğrudan ilgilidir.

Dünyada yapılan pek çok araştırmada da resim içeren mesajların fark edilebilirliklerinin ve tüketici üzerindeki etkilerinin mesajların kapladığı alanlar ile doğru orantılı olduğu belirlenmiştir.

Ülkemizde 01/05/2010 tarihinden itibaren uygulamaya konulan düzenleme ile getirilen % 65'lik oran, dünya ölçeğinde uygulananlara göre ortalamanın üzerinde bir orandır ki bu durum tütün kontrolüne ilişkin etkili politikalardandır.

Ülkemizde 01/05/2010 tarihinden itibaren uygulamaya konulan düzenleme ile getirilen % 65'lik oran, dünya ölçeğinde uygulananlara göre ortalamanın üzerinde bir orandır ki bu durum tütün kontrolüne ilişkin etkili politikalardandır.

KAYNAKÇA:

1. **06/01/2005 - 25692 sayılı Resmî Gazete** "Tütün Mamullerinin Zararlarından Korumaya Yönelik Üretim Şekline, Etiketlenmesine Ve Denetlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik".
2. **WHO Framework Convention on Tobacco Control: Guidelines for implementation Articles 5.3, 8, 11 and 13.** World Health Organization 2009.
3. **Picture Based Cigarette Warnings**, <http://www.smoke-free.ca/warnings/>, (Erişim Tarihi: 19/05/2010).
4. **Myths and facts**, <http://rctfi.org/Pictorial%20Health%20Warning%20-%20Myths%20and%20Realities.pdf>, (Erişim Tarihi: 19/05/2010).
5. **Rob Cunningham**, Cigarette Package Warning Size and Use of Pictures: International Summary, Canadian Cancer Society, January 8, 2010, <http://www.tobaccolabels.ca/labelima/healthwarn>, (Erişim Tarihi: 19/5/2010).
6. **<http://www.smoke-free.ca/warnings/WarningsResearch/warninglabels-english-colour.pdf>**, (Erişim Tarihi: 19/5/2010).

DİPNOTLAR

- 1 **WHO Framework Convention on Tobacco Control:**
Guidelines for implementation Articles 5.3, 8, 11 and 13.
World Health Organization 2009, s. 34.
- 2 a.g.k s.37.
- 3 **Picture Based Cigarette Warnings**, <http://www.smoke-free.ca/warnings/>, (Erişim Tarihi: 19/05/2010).
- 4 **Myths and facts**, <http://rctfi.org/Pictorial%20Health%20Warning%20-%20Myths%20and%20Realities.pdf>, (Erişim Tarihi: 19/05/2010).
- 5 Rob Cunningham, Cigarette Package Warning Size and Use of Pictures: International Summary, Canadian Cancer Society, January 8, 2010, <http://www.tobacco-labels.ca/labelima/healthwarn>, (Erişim Tarihi: 19/5/2010)
- 6 <http://www.smoke-free.ca/warnings/WarningsResearch/warninglabels-english-colour.pdf>, (Erişim Tarihi: 19/5/2010)
- 7 Rob Cunningham, a.g.e.

2010 DÜNYA GÜMRÜK FORUMU

2010 Avrupa Kültür Başkenti olması nedeniyle dördüncüsü 6-7 Ekim 2010 tarihlerinde Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Müsteşarlığı'nın ev sahipliğinde İstanbul'da gerçekleştirilen Dünya Gümrük Forumu'na Gümrük, iş dünyası ve akademi çevrelerinden 80'i aşkın ülkeden, 400'ü aşkın üst düzey delege katılım sağlamıştır.

"Küresel Bağlantılı Gümrükler ve Özel Sektör" konulu Forum'un açılış töreninde konuşma yapan üst düzey katılımcılar arasında: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Bakanı Sayın Hayati Yazıcı; Dünya Gümrük Örgütü (DGÖ) Genel Sekreteri Sayın Kunio Mikuriya; AB Vergilendirme ve Gümrük Birliği Genel Direktörü Sayın Walter Deffaa ve ABD

Gümrük ve Sınır Koruma Kurumu Komiseri Sayın Alan Bersin yer almıştır.

Forumun açılışında yaptığı konuşmada, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Bakanı Sayın Hayati Yazıcı, Forum katılımcılarını 2010 Kültür Başkenti olan İstanbul'da görmekten duyduğu memnuniyeti ifade etmiş ve Gümrük-İş Dünyası ortaklığına olan inancını belirtmiştir.

DGÖ Genel Sekreteri Sayın Kunio Mikuriya, küresel ticareti kolaylaştırmaya ve güvence altına almaya yönelik çabalar çerçevesinde daha iyi bir ortaklık tesis etmek amacıyla; Gümrükleri ve İş Dünyasını, fikir ve deneyimlerini paylaşmaya teş-

vik etmiştir. Genel Sekreter Sayın Mikuriya, açılışta yaptığı konuşmada: “Uluslararası ticarete faaliyet gösteren herkesin geleceği, birlikte çalışma kabiliyetimizle yakinen ilgilidir ve birlikte çalışma kabiliyetimize dayanmaktadır. Birlikte daha fazla istişare mekanizması geliştirmeli; bilgi paylaşımı ve işbirliğini teşvik etmeli; birlikte mevcut dar boğazları tespit ederek ve yenilikçi çözümler sunarak ticaretin düzgün bir şekilde akmasının önündeki engelleri azaltmalıyız” şeklinde konuşmuştur.

Konferansta, 21. Yüzyılda Gümrüklerle ilgili bir dizi hususun yanı sıra; DGÖ'nün stratejik önem taşıyan 21. Yüzyılda Gümrükler Belgesi'nde ifade edilen vizyonun gerçekleştirilmesi için Gümrüklerin sarf ettiği çabalara özel sektörün ne şekilde katılım sağlayacağı ve bu çabaları ne şekilde destekleyeceği konuları da ele alınmıştır.

Forum katılımcıları, DGÖ'yü, Yetkilendirilmiş Yü-kümlü ve karşılıklı tanınma kavramlarının standart

bir şekilde uygulanmasına yönelik yürüttüğü çalışmayı yoğunlaştırmaya davet etmişlerdir. Katılımcılar ayrıca, Gümrükler için hizmet kültürünün ve iş dünyası için kurallara daha fazla uyma kültürünün yer aldığı, bilgi bazlı profesyonelliği amaçlayan karşılıklı güvene dayalı bir paradigmanın benimsenmesi gerektiğini de belirtmişlerdir.

Buna paralel olarak, Gümrük idareleri ve iş dünyası yöneticileri arasında çok sayıda ikili görüşme yapılmıştır. Bu çerçevede, Genel Sekreter Sayın Mikuriya ile Türkiye Cumhuriyeti Sayın Devlet Bakanı arasında bir görüşme yapılmış ve görüşmede Sayın Bakan, DGÖ'ye olan desteğini ifade etmiştir.

DGÖ'nün 2010 yılı için belirlediği “Gümrük ve İş Çevresi: işbirliği yoluyla performansın artırılması” temasının işlendiği Forum'da aşağıdaki başlık ve konuşmacılarla paneller düzenlenmiştir.

21'inci Yüzyılda Gümrükler

Nöel COLPIN- Belçika Gümrükler ve Dolaylı Vergiler İdaresi Yöneticisi

Tai Bok LEE- Kore Gümrük İdaresi Komiser Yardımcısı

Mike NORGROVE- Birleşik Krallık Gümrükler ve Gelirler İdaresi Direktörü

Carol WEST - Uluslararası Gümrük Müşavirleri Dernekleri Federasyonu Genel Sekreteri

Mark Roland THOMAS - Dünya Bankası Türkiye Baş Ekonomisti

Gareth LEWIS- Dünya Gümrük Örgütü Uzmanı

Rıza Mehmet KORKMAZ- Gümrük Müsteşarlığı AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürü

Juan Jose BRAVO-Meksika Gümrük İdaresi Genel Müdür

Stephen HOLLOWAY Kanberra Üniversitesi Gümrük Ve Vergi Çalışmaları Merkezi Dekanı

Gümrük-Özel Sektör Ortaklığı: Ticaretin yeni perspektifleri

Prof. Dr Hans-Michael WOLFFGANG Avrupa Dış Ticaret Formu Başkanı Münster Üniversitesi Hukuk Dekanı

Marianne ROWDEN Amerikan İhracatçılar ve İthalatçılar Birliği Başkanı

Peter WILMOTT EUROPRO Başkanı

John KOK Genel Müdür HPH

Ortaklık Paradigmaları:

Matthias MERZ Trusted Trade Alliance Avrupa İdare Müdürü

Kazuhiko KOGUCHI JAPONYA Maliye Bakanlığı
Gümrükler ve Tarife Bürosu Genel Müdür Yar-
dımcısı

Edmundo ELIAS Gümrük Danışmanı

Jean ACRI Hukuk İşleri IRU Gümrük İşleri Baş-
kanı

Cahit SOYSAL UND Baş Danışmanı

ALAN LONGMCP plc İdare Müdürü

Ticaret ve Taşımacılık Lojistiğinde bilgi ve ve- rinin rolü

Miguel LOPERA GS1 Başkanı

Valentina MINTAH Kıdemli Gümrük ve Ticaretin
Kolaylaştırılmasından Sorumlu Çözüm Uzmanı

Pascal OLILIVIER SOGET Kurumsal Gelişim Baş-
kanı

Prof. IGBAL BABAYEV Azerbaycan Gümrük İda-
resi İstatistik ve Bilişim Teknolojileri Daire Başkanı

Küresel En İyi Uygulamaların Değerlendiril- mesi: Ortaklığa İşlerlik Kazandırmak GARETH LEWIS Dünya Gümrük Örgütü

Alan BERSIN ABD Gümrük Ve Sınır Koruma İda-
resi Komiseri

Anita GRAFT KGH Yetkilisi

Fred GAVER Gana Gümrük İdaresi Faaliyet Son-
rası Kıymet Komiser Yardımcısı

güçlerimizi birleştirdik

GÜLER & DİNAMİK

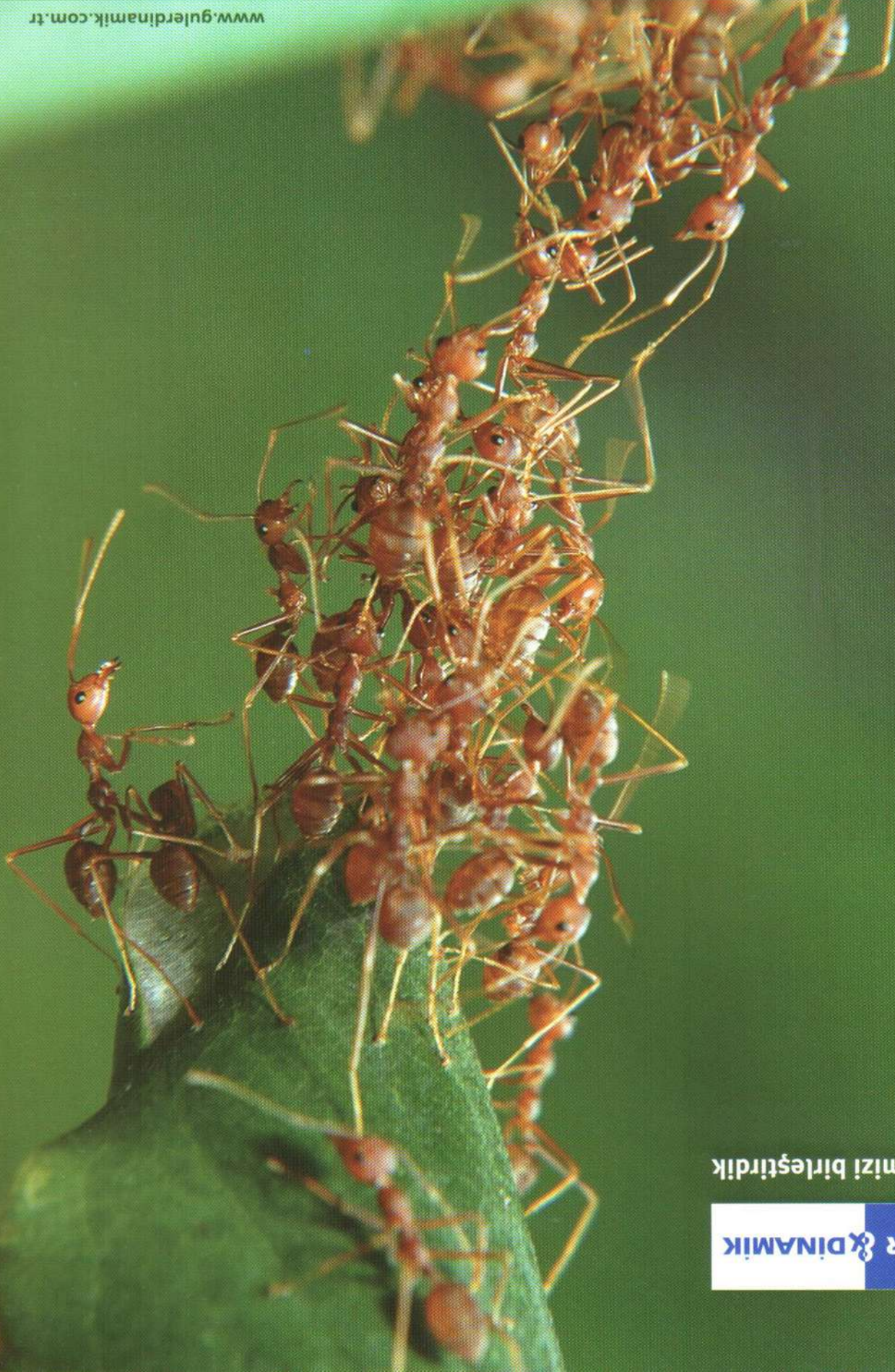
GÜLER&DİNAMİK GÜMRÜK MÜŞAVİRLİĞİ A.Ş.
Merkez, Avrupa Bölge Direktörlüğü
Gülbağar Cad. Tufan Sk. No:4
Güneşli - Bağcılar / İstanbul
Tel: +90 (212) 657 41 41 (pbx)
Faks: +90 (212) 630 40 44

Tel: +90 (216) 589 05 55
Faks: +90 (216) 589 05 15 - 16

Edre Bölge Direktörlüğü
Cumhuriyet Bulvarı No: 288 Deniz Apt.
Kat: 3-D-6 35220 Alsancak / İzmir
Tel: +90 (232) 464 91 76
Faks: +90 (232) 421 37 37

Güler Gümrük Müşavirliği Ltd. Şti. ve
Dinamik Gümrük Müşavirliği Ltd. Şti.
Güler&Dinamik Gümrük Müşavirliği A.Ş.
olarak, sizlere en iyi hizmeti vermeye
devam edecektir.

www.gulerdinamik.com.tr

Unsped Group

Havayolu Kargo

Karayolu
Taşımacılık Hizmetleri

Türkiye Dahilindeki
Tüm Adreslere
Ulaşım Dağıtım

11.500 m2 Gümrüksüz
6.800 m2 Gümrüklü
Depolar

22 İlde Gümrük
Müşavirliği

Deniz ve Hava Nakliyede
Komple ve Parsiyel
Forwarder Hizmeti

3.500'ü Aşkın
Yetiřmiř Personel

UNSPED PAKET SERVİSİ KIBRIS ŞTİ.LTD.
Taşkınıky Mah.Dr.Fazıl Küçük Bulvarı
D469 Lefkoře

UNSPED GROUP SRL.
Sediul SOCIAL: Arad, STR ABRUD,NR 3,
ROMANYA

UNSPED GROUP
Haskova řehri sok. Preslev 24 K4
BULGARİSTAN

UNSPED GROUP
OTTO HAHN-STR.5 HALLE A34123
KASSEL/ALMANYA

İSTANBUL MERKEZ
Ambarlar Cad. 6/B Blok 34015 Zeytinburnu / İstanbul
Tel : +90 212 413 22 22 Fax : +90 212 414 02 00
<http://www.unsped.eu>
<http://www.ups.com.tr>